

PROTOKOLL

Representantskapsmøte

i Oslo

16.—17. desember 1958

LANDSORGANISASJONEN
I NORGE

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

PROTOKOLL

Representantskapsmøte i Oslo

16.—17. desember 1958

Referat ved Erling Lian

Taleregister.

Andersen, Alf, 77, 81, 86, 98.	Larsson, Josef, 61, 81, 98.
Andersen, Per, 50, 81.	Magnussen, Johan B., 59.
Andresen, Thorleif, 43.	Mentsen, P., 91.
Bjordal, Håkon, 55.	Mugaas, N. R., 33.
Bratteli, Trygve, 36.	Nilsen, Gunnar, 81.
Braathen, Gunnar, 58.	Nordahl, Konrad, 5, 7, 22, 68, 71, 80, 82, 83, 84, 90, 96, 97, 98.
Bøe, Johan M. 30.	Olsen, Alf, 56.
Crowo, Aug., 39, 62, 96.	Olsen, Arthur J., 81.
Dahl, Jens, 60.	Oshaug, Karl, 90.
Eriksen, Rudolf, 53, 81, 83.	Osland, Mathias, 46.
Gerhardsen, Einar, 11, 64.	Strand, Einar, 45, 63, 95.
Halden, Kåre, 81.	Strømmen, Eivind, 81.
Hannestad, Fritz W., 81, 90, 94.	Torkildsen, Emil, 40, 83, 90.
Hansen, Ingvald, 35, 57, 82, 84, 96.	Torkildsen, Karsten, 52, 80.
Jensen, Kjell, 48.	Øyan, Bendik, 51, 64, 90.
Karlsen, Henry, 80.	
Karlsen, Thv., 97.	

Saksregister.

	Side
Minnetale	5
Velkomsttale	7
Navneopprop	7
Dagsorden og forretningsorden	11
Den faglige og økonomiske situasjon:	
a) Einar Gerhardsens innledning	11
b) Konrad Nordahls innledning	22
c) Ordsiftet	30
d) Sekretariatets innstilling og votering	94
Hovedavtalen mellom LO og NAF	71
Avtalen om produksjonsutvalgene	84
Ansettelse av revisjonssjef	89
Ansettelse av sekretærer ved distriktskontoret i Trondheim	89
Suppleringsvalg til sekretariatet	90
Lønnssystemer i industrien — rammeavtale om arbeidsvurdering	90
Josef Larsson takkes og hylles	98
Avslutning	98

Landsorganisasjonens representantskap.

Møtets åpning.

Landsorganisasjonens representantskap trådte sammen til møte tirsdag 16. desember 1958 i Folkets Hus, store sal, i Oslo. Møtet ble satt kl. 11.00.

Minnetale over døde kamerater.

Konrad Nordahl: — Siden representantskapet sist var samlet til møte i mai har vi mistet en del kjente kamerater.

Den 25. mai døde *Randolf Arnesen*, nær 78 år gammel.

Han var født og oppvokst i Bergen, men størstedelen av sitt liv deltok han aktivt i de ulike grener av arbeiderbevegelsen her i Oslo. Han ble kjent både som fagforeningsmann og politiker, men den største innsats gjorde han i den norske forbrukerkooperasjonen. Allerede i 1910 ble han sekretær i Landsorganisasjonens kooperative utvalg, og utførte her et banebrytende arbeid for å få med de fagorganiserte lønnstakere i kooperasjonen. Da han på grunn av alder fratrådte sin stilling i Norges Kooperative Landsforening, ble han igjen knyttet til LO's kooperative utvalg som sekretær.

*

Den 31. mai døde *Peder H. Vestad*, 70 gammel. Han var i mange år medlem av hovedstyret i Norsk Arbeidsmandsforbund og ble nestformann i Norsk Skog- og Landarbeiderforbund da dette forbund ble stiftet i 1927. I årene 1931—1933 var han formann og fra 1937 sekretær for landarbeidergruppen i Skog- og Landarbeiderforbundet. I 1948 fratrådte han denne jobben på grunn av sviktende helbred. Han var medlem av LO's sekretariat fra 1931—1938.

*

Den 20. juni fikk vi den smertefulle melding om at formannen i Norsk Sjømannsforbund og medlem av sekretariatet, *Ingvald Haugen*, plutselig var avgått ved døden, vel 63 år gammel.

Ingvald Haugen hadde vært tillitsmann i Norsk Sjømannsforbund i nesten 40 år. Han var først forretningsfører for forbundets Hauge-sund-avdeling. Senere bestyrte han avdelingskontoret i Cardiff og Newcastle. I 1926 ble han valgt til nestformann i forbundet, og 10 år senere rykket han opp til formann. I årene 1927—1931 og fra 1934—1945 var han varamann til LO's sekretariat og senere fast medlem. Ingvald Haugen var også i mange år medlem av Det norske Arbeiderpartis sentralstyre og møtte på Stortinget i årene 1945—1949. Ingvald Haugens innsats for Norge og de norske sjømenn under den siste verdenskrig kan vanskelig vurderes høyt nok. Hans plutselige bortgang føltes tung for oss alle. Vi vil alltid minnes ham som den gode og trofaste kamerat han var under alle livets forhold.

*

Den 4. august døde tidligere formann i Norsk Skog- og Landarbeiderforbund og medlem av sekretariatet, *Alfred Ljøner*, 65 år gammel.

Alfred Ljøner ble sekretær i Norsk Skog- og Landarbeiderforbund i 1933. I 1937 rykket han opp som formann og hadde dette krevende tillitsverv til han trakk seg tilbake på forbundets landsmøte for vel 2 år siden. Fra 1938 til 1957 var han medlem av LO's sekretariat, først som varamann, senere som fast medlem. I over 20 år var Ljøner medlem av Det norske Arbeiderpartis sentralstyre.

*

Den 12. august døde tidligere sekretær i Norsk Arbeidsmandsforbund, *Ole Beck*, 66 år gammel.

I om lag 50 år, siden han 16 år gammel ble organisert, hadde han tillitsverv i vår bevegelse. Av yrke var han gruvearbeider, og som den ildsjel han var, kom han gang på gang til å stå i forgrunnen under de hardeste, faglige kampene vi har hatt her i landet. I 1945 ble han valgt til gruvesekretær i Arbeidsmandsforbundet. Ti år senere måtte han frasi seg gjenvalg fordi helsa sviktet. Det var silikosen, folkesykdommen blant gruvearbeiderne i hans generasjon, som knekte ham.

*

Den 18. oktober døde formannen i Norsk Postmannslag og medlem av LO's representantskap, *Hugo Larsen*, bare 43 år gammel. Det var hjertet som sviktet. Han ble rammet av slag.

Hugo Larsen hadde vært ansatt i Postverket siden 1930 og var postfullmektig i Holmestrand, da han på landsmøtet i 1956 ble valgt som formann i forbundet. Han hadde tidligere gjennom mange år

vært redaktør av «Posthornet», Postmannslagets fagblad. Han var en meget interessert og aktiv organisasjonsmann, som vil bli sterkt savnet blant kolleger og venner.

*

Vi takker disse kamerater jeg her har nevnt for deres arbeid og innsats i vår bevegelse gjennom mange år. Vi lyser fred over deres minne. (Talen ble påhørt stående og 1 minutt stillhet.)

*

Formannen fortsatte så: — På sekretariatets vegne har jeg den glede å ønske Representantskapets medlemmer og innbudte velkommen til representantskapsmøtet her i dag. Dette er et ekstraordinært representantskapsmøte, det ordinære skal holdes først i mai neste år, men sekretariatet fant at vi hadde en del saker, som ikke kunne utstå til det ordinære møtet i mai og at vi derfor burde ta det før jul i år.

Det gjelder bl. a. Hovedavtalen, som egentlig skulle vært behandlet på representantskapsmøtet i mai i år, men som måtte utsettes fordi vi ikke var blitt ferdig med forhandlingene med Norsk Arbeidsgiverforening. 2 av sekretariatets medlemmer, Ingvald Haugen, som er død, og Josef Larsson, som har trådt tilbake som formann i Jern- og Metallarbeiderforbundet, gjør det nødvendig å supplere sekretariatet. Dessuten har vi produksjonsutvalgene og ansettelse av ny revisjonssjef. Alle disse tingene var av en slik karakter at vi mente vi burde holde representantskapsmøte nå. Og så var det da naturlig at når vi nå skulle ha et representantskapsmøte at vi også tar opp den faglige og økonomiske situasjon og får en redegjørelse for den så langt noe menneske kan gi noen redegjørelse for den, at vi får den diskutert. Vi har også arbeidstidsforkortelsen som trer i kraft 1. mars og det kan ha sin betydning i forbindelse med den faglige situasjon å drøfte gjennomføringen av denne forkortelsen av arbeidstiden.

Jeg håper at de vedtak vi gjør blir til gagn for oss alle sammen, og jeg erklærer hermed representantskapsmøtet for åpnet.

Navneopprop.

Nestformannen, *P. Mentsen*, foretok derpå navneopprop. Følgende var til stede:

Arbeiderpartiets Presseforbund: Per Haraldsson, Oslo.

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekn. Funksjonærer: Fritz W. Hannestad, Oslo.

Norsk Arbeidsmandsforbund: Walter Kristiansen, Oslo, Bernhard Reines, Finneid i Salten, M. J. Veiset, Kvernes, Henrik Damli, Løkken Verk, og Torleif Ørsal, Sunndalsøra.

Norsk Baker- og Konditorforbund: Johan B. Magnussen, Oslo.

Norsk Bekledningarbeiderforbund: Rudolf Eriksen, Oslo, Gunnar Nilsen, Oslo, Konrad Hjørnevik, Bergen, og Aslaug Olsen, Oslo.

Norsk Bokbinder- og Kartonnasjearbeiderforbund: Johan M. Bøe, Oslo.

Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Arne Rønning, Oslo, Erling Christensen, Oslo, Lars Jansen, Bergen, Bjarne Berg, Strinda, og Oskar Skogly, Lillehammer.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund: Bjarne Klafstad, Oslo, og Erling Johansen, Oslo.

Norsk Fengselstjenestemannsforbund: Sverre Ofstad, Oslo.

Norsk Gullsmedarbeiderforbund: Hugo Lindahl, Oslo.

Norges Handels- og Kontorfunksjonærs Forbund: Johan Moksnes, Oslo, Peder Birkeland, Oslo, Sigurd Vatnedal, Bergen, Ruth Svendsen, Porsgrunn, og Ingolf Nilsen, Tromsø.

Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund: Eivind Strøm- men, Oslo, og Sigurd Johansen, Oslo.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Elof Strand, Greåker, Kolbjørn Larsen, Horten, Ragnvald Andersen, Bergen, Leiv Hansen, Kristiansand S., og Anders Rogstad, Trondheim.

Norsk Jernbaneforbund: O. Vollum, Oslo, Emil Edvardsen, Oslo, Karl Edvardsen, Bergen, Thv. Johansen, Trondheim, og Arne Olsen, Oslo.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: Johs. P. Løkke, Not- odden, Arne Thorvik, Alvik i Hardanger, Håkon Bjordal, Høyanger, Harald E. Olsen, Agnes pr. Stavern, og Anker Nordtvedt, Oslo.

Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund: Finn Kvist, Oslo.

Norsk Kommuneforbund: Viktor Jensen, Oslo, Ivar Andresen, Bryn, K. O. Madsen, Bergen, Leif Rinnan, Trondheim, og John Torkildsen, Stavanger.

Lensmannsbetjentenes Landslag: N. R. Mugaas, Oslo.

Norsk Litograf- og Kjemigrafforbund: Arne Li, Oslo.

Norsk Lokomotivmannsforbund: Mathias Heggstad, Oslo.

Norsk Losforbund: Hjalmar Breiland, Bergen.

Norsk Murerforbund: Lorang Kristiansen, Oslo.

Norsk Musikerforbund: Rolf Gammleng, Oslo.

Norsk Nærings- og Nydelsesmiddelarbeiderforbund: Einar Strand, Oslo, Arne Barlie, Oslo, Sigvard Sjursen, Bergen og Henry Antonis- sen, Fredrikstad.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund: Olav Bratlie, Oslo, Arne Forsberg, Sarpsborg, Arvid Nebell, Svelvik, J. Moe Larssen, Pors- grunn, og Thoralf Kildahl, Byafossen.

Norsk Politiforbund: H. H. Bakkane, Oslo.

Postfolkenes Fellesforbund: Ole Kirbak, Oslo, og Aksel O. Gubbe- rud, Oslo.

Norsk Sjømannsforbund: Thor Sønsteby, Oslo, Bendik Øyan, Oslo, Gøsta Andersson, Sandefjord, Karl Oshaug, Stavanger, og Asbjørn Aslaksen, Hammerfest.

Norsk Skinn- og Lærarbeiderforbund: Axel Erichsen, Oslo.

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund: Hans Ruud, Oslo, Sv. Solbakken, Namdalen, Knut Nakken, Oslo, Arne Ovlien, Lierfoss, og Harald Børresen, Bybrua, Gjøvik.

Norsk Skotøyarbeiderforbund: Ingvald Hansen, Oslo.

Norsk Stenindustriarbeiderforbund: Walther Broe, Oslo.

Norsk Støperiarbeiderforbund: Per Andersen, Oslo.

Norsk Tekstilarbeiderforbund: Gulbrand Brauer, Oslo, Hjalmar Romslo, Ytre Arna, og Anna Nilsen, Oslo.

Telefolkenes Fellesforbund: Harald Fondevik, Oslo., og Tormod Halvorsen, Oslo.

Norsk Tjenestemannslag: Thv. Karlsen, Oslo, og Johan Karlsen, Trondheim.

Norsk Tobakkarbeiderforbund: Kjell Jensen, Oslo.

Norsk Tolltjenestemannsforbund: Jens Dahl, Oslo.

Norsk Transportarbeiderforbund: Salamon Hansen, Bodø, Leif Bredland, Trondheim, Th. Einarsson, Stavanger, Aug. Crowo, Ber- gen, og Wilhelm Olsen, Oslo.

Norsk Treindustriarbeiderforbund: Erik Eriksen, Oslo, og Arne Fjellanger, Bergen.

Norsk Typografforbund: Reidar Langås, Oslo.

Norges Urmaker Svenneforbund: Arne Evensen, Lillestrøm.

Samorganisasjonenes

og fylkenes representanter i Representantskapet.

Akershus fylke: Sigvard Ask, Bærum.

Aust-Agder fylke: Reidar Senum, Arendal.

Bergen fylke: Ansgar Kristiansen, Bergen.

Buskerud faglige Samorganisasjon: Nils Sandli, Drammen.

Finnmark fylke: Erling Jensen, Hammerfest.

Hedmark faglige Samorganisasjon: Arnljot Johnstad, Hamar.

Hordaland fylke: Johs. Mehus, Dale i Bruvik.

Møre og Romsdal faglige Samorganisasjon: Anker Johannessen, Ålesund.

Nordland fylke: Arvid Nordtømme, Sulitjelma.

Oppland faglige Samorganisasjon: Martin Haugen, Gjøvik.

Oslo fylke: Halfdan Wigaard, Oslo.

Rogaland fylke: Per Aase, Stavanger.

Sogn og Fjordane fylke: Mathias Osland, Høyanger.

Telemark faglige Samorganisasjon: Th. Hanæs, Skien.

Troms fylke: Leon Johansen, Harstad.

Trøndelag faglige Samorganisasjon: Arne Forseth, Trondheim, og Odd Pettersen, Steinkjer.

Vest-Agder fylke: Einar Johansen, Mandal.

Vestfold faglige Samorganisasjon: Arthur J. Olsen, Tønsberg.

Østfold fylke: Henry Karlsen, Sarpsborg.

Fra sekretariatet: Konrad Nordahl, P. Mentsen, Hans Hegg, Alf Andersen, A. K. Lien, Odin Rønbeck, Alfred Nilsen, Marius Trana, Josef Larsson, Karsten Torkildsen, Arthur Karlsen, Emil Torkildsen, Kristine Amundsen, Erling Frogner og Kaare Pehrson, alle Oslo.

Varamenn: Thorleif Andresen (Andresen er varamenn for de valte tillitsmenn), Klaus Kjelsrud, Olav Bruvik, Kjønik Kjøniksen og Bjarne Dahlberg, alle Oslo.

Fra revisjonsutvalget: (Peder Birkeland er oppført under Norges Handels- og Kontor og Halfdan Wigaard under Oslo fylke).

Fra distriktskontorene:

LO's distriktskontor i Nordland: Hans Nordahl Jensen, Bodø.

LO's distriktskontor i Troms: Alf Olsen, Tromsø.

LO's distriktskontor i Finnmark: Aksel Olsen, Kirkenes.

LO's distriktskontor, Sørlandet: Sev. Kristensen, Kristiansand S. (Representanten for distriktskontoret i Rogaland, Per Aase, er oppført under Rogaland fylke.)

Samarbeidskomitéen: Einar Gerhardsen, Martin Tranmæl og Trygve Bratteli.

Funksjonærsambandet: Sverre Bolstad.

LO's kvinnenemnd: Hilda Andersson.

Gjester: Statsråd Gunnar Braathen, statsråd Andreas Cappelen og Ivar Viken, AOF.

Landsorganisasjonen: Jens Berg, Paul Engstad, Ragna Karlsen, Alfred Skar, Kåre Halden, Kjell Holler, Jon Rikvold, Egil Ahlsen, Harald Andersen, Ragnar Røberg Larsen, Kjell Lien, Mirjam Nordahl, Torjus Graver og Arne Kr. Meedby.

Referenten (Erl. Lian) og Arbeiderbladet.

Møtets dagsorden.

Følgende dagsorden for møtet ble enstemmig vedtatt:

1. Den faglige og økonomiske situasjon.
2. a) Hovedavtalen mellom Landsorganisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening.
b) Overenskomst mellom Landsorganisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening om Produksjonsutvalg.
3. Ansettelse av revisjonssjef.
4. Ansettelse av sekretærer ved D-kontoret i Trondheim.
5. Suppleringsvalg til sekretariatet.
6. Lønnssystemer i industrien — Rammeavtale om arbeidsvurdering.

Forretningsorden.

Følgende forretningsorden ble vedtatt:

1. Møtets forhandlinger er ikke offentlige. Meddelelser til pressen skjer kun ved LO's presse- og informasjonskontor.
2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntatt fra innledningsforedraget begrenses taletiden til 10 minutter første og 5 minutter annen gang. Til forretningsordenen gis ordet bare 1 gang, og høyst 1 minutt for hver sak. For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med inntegnede talere.
3. Forslag innleveres skriftlig og undertegnet med vedkommendes navn. Intet nytt forslag kan tas opp etterat det er besluttet satt strek med de inntegnede talere. Forslag som ingen forbindelse har med de på dagsordenen oppsatte saker, kan ikke behandles.
4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle, eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
5. I protokollen innføres bare forslagene, avstemningene og de fattede beslutninger, samt oppgave over dem som deltar i debatten. Protokollen leses opp ved hvert møtes begynnelse og for siste møte ved dets avslutning.

Arbeidstiden settes fra kl. 9.30 (første dag kl. 11.00) — kl. 13.00, og fra kl. 15.00 — kl. 18.30.

Punkt 1.

Den faglige og økonomiske situasjon.

Statsminister Einar Gerhardsen: — Den konjunkturedgangen som satte inn i De forente stater sommeren 1957 ble sterkere enn noen av de tidligere tilbakeslag i etterkrigstiden. Industriproduksjonen nådde et bånnpunkt i april 1958. Da lå den nesten 15 prosent

lavere enn da nedgangen satte inn. Konjunkturutviklingen har bedret seg atskillig de seneste måneder. Industriproduksjonen har steget siden mai. I oktober var om lag $\frac{4}{5}$ av nedgangen fra toppnivået i 1957 tatt igjen. Oppgangen i sysselsettingen har vært langt mindre enn produksjonsstigningen. Produksjonsstigningen har de siste måneder vært noe svekket, men det er en alminnelig oppfatning, at det fortsatt vil finne sted en moderat stigning i månedene framover.

I Vest-Europa er konjunkturbildet mer uensartet. I Storbritannia, hvor stagnasjonstendensene i lengre tid har vært relativt markert, har myndighetene gjennomført flere tiltak for å stimulere den økonomiske aktiviteten. I de prognosene som foreligger regnes det med fortsatt nedgang i produksjonen, men med muligheter for et oppsving tidlig på året 1959. Også i Frankrike har ekspansjonstakten vært svakere og i de siste måneder har industriproduksjonen vist direkte nedgang. I Vest-Tyskland stoppet produksjonsstigningen i industrien nesten opp i 2. kvartal, men stigningstakten har senere tiltatt igjen.

Det er således, både det en kaller ekspansive og kontraktive faktorer i den internasjonale konjunktursituasjon, men det synes likevel å være grunnlag for forsiktig optimisme.

I Norges økonomi merkes virkningene av det internasjonale tilbakeslaget særlig ved at inntekten fra skipsfarten er gått ned, og ved at avsetningsforholdene, særlig i industrien, er blitt vanskelig. Det vil i år bli et betydelig underskudd på vår vare- og tjenestebalanse med utlandet. I tillegg til nedgangen i skipsfartsinntektene kommer det forhold, at importen av nye skip for tiden er meget stor. Som følge av lettere kredittmuligheter ute har imidlertid valutareservene våre fortsatt å øke, noe som gir oss et noe friere spillerom i den foreliggende situasjon. En del av den opplåningen som er foretatt, er kortsiktige lån. Industriproduksjonen i Norge lå i første halvår i år lavere enn i fjor. Ved siden av det internasjonale tilbakeslaget spiller her enkelte spesielle faktorer inn, bl. a. det feilslåtte sildefiske. I høst har industriproduksjonen tatt seg noe opp. For hele året under ett, må en være forberedt på at landets samlede produksjon for første gang siden krigen, kan komme til ikke å vise stigning. Men den økonomiske aktiviteten ligger stadig på et høyt nivå. Etterat tallet på arbeidsløse i januar var oppe i 39 000, har ledigheten vist en mer enn vanlig sesongmessig nedgang i sommermånedene. Ved utgangen av oktober var sysselsettingen av lønnstakere 18 500 lavere enn ett år tidligere. I industrien alene var nedgangen 12 900. Den registrerte arbeidsledigheten var på samme tidspunkt 26 500. Det var ved utgangen av november. Dette er

10 500 mer enn året i forveien. Ved ekstraordinære arbeider var det sysselsatt 6200 mot 500 på samme tid ett år tidligere.

Alt i alt har Regjeringen ment at den økonomiske situasjon ikke gjør det berettiget å gjennomføre en omfattende motkonjunkturpolitikk. Derimot er det truffet en del mer spesielle tiltak for å holde oppe sysselsettingen kommende vinter. Slik de klimatiske forhold er i Norge, kan en ikke unngå en viss sesongmessig ledighet om vinteren. I den foreliggende internasjonale konjunktursituasjon vil vi imidlertid kunne få en ekstraordinær ledighet til vinteren på toppen av den sesongmessige, hvis ikke spesielle tiltak gjennomføres for å hindre dette. Det er på denne bakgrunn Regjeringen har truffet en rekke tiltak som vil få betydning for sysselsettingen.

I løpet av desember vil sysselsettingen ved de ekstraordinære arbeider øke med 2000 til 8200. I desember i fjor var det bare 5—600 mann som var sysselsatt ved slike tiltak. Tallet vil ytterligere øke i de første månedene neste år og nå toppen i februar og mars med om lag 13 500, mens det i de samme måneder i år, på denne måten, var sysselsatt henholdsvis 2000 og 6200. Likevel regner Arbeidsdirektoratet med at det vil være 32 000 ledige ved utgangen av desember og bortimot 40 000 ved utgangen av januar. I de følgende måneder vil så tallet synke noe. Dette betyr at det ved utgangen av desember vil være 4500, og i januar 400 flere ledige enn for ett år siden.

Når ledigheten til tross for de tiltak som er gjennomført vil ligge noe høyere i år enn i fjor, skyldes det først og fremst den lavere sysselsetting i industrien, hvor det har vært en nedgang på om lag 13 000. En annen årsak er at det har vært mindre virksomhet i skogen i år, bl. a. fordi tømmerprisen ble så sent fastsatt og kanskje fordi den ble liggende for høyt. Og endelig har nok de ekstraordinære sysselsettingstiltak ført til at flere har meldt seg ledige denne vinteren enn tidligere.

Så litt om *prissituasjonen*. Den internasjonale stagnasjon og tilbakegangen har sammenheng med de etterspørsel-begrensede tiltak, som de fleste land gjennomførte, særlig fra 1956 av. Tiltakene tok sikte på å begrense prisstigningen og for flere lands vedkommende også lette presset på betalingsbalansen. Som vi vet har resultatene ikke svart til forventningene. Tilstramningstiltakene rammet produksjonsstigningen raskere og hardere enn de rammet prisstigningen. I den sterke ekspansjonsperioden i Vest-Europa fra 1953 av, begynte pengeinntektene å øke mer enn produksjonen. Dermed fikk man prisstigningen. Gjennom tilstramningstiltakene prøvde en å redusere inntektsøkningen slik at den ble mer på linje med produksjonsøkningen. Inntektsøkningen ble også redusert en del, men det

samme ble produksjonsøkningen, slik at man ikke oppnådde det man hadde tilsiktet. Også andre faktorer førte til at prisstigningen har fortsatt selv etterat presset på de økonomiske ressurser er blitt borte. Blant annet må en regne med at det eksisterer en viss ettersleping, slik at prisvirkningene først kommer etter noen tid. Med det nevnte forhold at inntektsøkningen både i den typiske ekspansjonsperiode og under mer stagnerende forhold har en tendens til å ligge høyere enn produksjonsøkningen, er kanskje det mest sentrale punkt i denne forbindelse.

Prisutviklingen de siste årene synes å vise at det nå er langt større stivhet i prissystemet enn i tidligere perioder. Det vil si stivhet mot prisnedsettelse. Næringslivet har en tendens til å møte redusert etterspørsel med nedskjæringer i produksjonen heller enn ved prisnedslag. Den reduserte kapasitetsutnyttelse fører automatisk til høyere kostnader pr. produsert enhet og er derfor i seg selv en faktor som kan virke prishevende. Erfaringene fra de siste par årene synes å være: at det er vanskelig å løse prisstabiliseringsproblemet bare ved hjelp av en helt generell reduksjon av etterspørselen. Hvis da ikke den politikken drives så langt at den resulterer i produksjonsfall og arbeidsløshet.

Spørsmålet blir derfor hvorledes man da bør innrette seg. Hvilke virkemidler som kan tenkes nyttet. Tross alt bør man kanskje ikke overdimensjonere det prisstigningsproblem man har hatt i etterkrigstiden i De forente stater og i Europa. Det er på det rene at de fleste land har hatt en betydelig prisstigning siden krigen, men det er like klart at en stor del av denne prisstigning skyldes spesielle faktorer, — andre, enn den prisstigning som måtte være følge av en økonomisk ekspansjonspolitik. Prisstigningen i de første år etter krigen hadde naturligvis i første rekke sammenheng med de spesielle forhold som krigen skapte. I 1950 og 1951 fikk man så en prisstigning som hadde forbindelse med Koreakrigen. Siden 1953, under mer normale, fredelige forhold, har også prisene steget mer enn ønskelig, men stigningen utgjør likevel ikke mer enn fra 5—15 prosent i de fleste land, målt med engrosprisindeksene. Og det dreier seg her om en periode hvor Vest-Europa har gjennomgått en økonomisk ekspansjon vel uten sidestykke i sin historie.

Det har vært foretatt atskillige sammenlikninger mellom prisstigningen i Norge og i andre land. De resultater man er kommet til, varierer atskillig etter hvilke sammenlikningsår som velges. Men en kan vel slå fast, hvis utviklingen vurderes nøkternt, at den norske prisstigningen i etterkrigstiden ikke er større enn det som er vanlig i mange av de land det er naturlig å sammenlikne med. Dette er selvsagt av betydning siden ett av de forhold som vi særlig har

for øye når vi vurderer prisutviklingen, er konkurranseevnen overfor utlandet. Den prosentvise prisstigningen fra 1945 til i høst har vært noe høyere i f. eks. Sverige og Storbritannia, enn i Norge og noe lavere i De forente stater, Vest-Tyskland og Danmark. Det er særlig matvareprisene som er steget mindre i disse siste land enn i Norge. Det kan neppe være formålstjenlig å prøve å skape full prisstabilitet i Norge, dersom prisene ute også i årene som kommer skulle tendere oppover. Vi kan prøve å skjære igjennom større pristopper, hvis det skulle inntreffe, men ellers synes det rimelig å begrense oppgaven til å hindre at prisutviklingen i Norge kommer i utakt med prisene ute. Hittil må man vel kunne si, at vi ikke er kommet i utakt og at vår konkurranseevne alt i alt er tilfredsstillende. Men vi bør nøye overveie hvorledes vi bør innrette oss for å hindre en uheldig utvikling i så måte i framtiden.

Når vi skal se nærmere på virkemidlene, som kan tenkes nyttet for å hindre prisstigning, så vil det være hensiktsmessig særlig i et land som Norge, med en stor utenriksøkonomi, å skille mellom prisstigning som kommer utenfra og prisstigning som har innenlandske faktorer.

Hvilke virkemidler har en så til disposisjon for å hindre prisstigning av innenlandsk fabrikat? Og det er det som er vårt problem. De viktigste virkemidlene til myndighetenes disposisjon er finanspolitikken, herunder subsidiepolitikken og penge- og kredittpolitikken. Og videre har man da prisreguleringen og enkelte andre direkte reguleringer. Det dreier seg altså om de alminnelige økonomiske virkemidler i den økonomiske politikken. Bruken av dem må følgelig tilpasses en rekke delvis kryssende hensyn. Finans- og pengepolitikken i Norge har vært utformet med det for øye, at full sysselsetting skal opprettholdes, utbyggingen av produksjonsevnen skal skje i hurtig tempo og inntektsfordelingen skal være rimelig. For å muliggjøre denne målsettingen uten valutakrise og inflasjon, har man gjennom finans- og pengepolitikken søkt å sikre en høy total sparerate. De økonomiske virkemidlene som står til myndighetenes disposisjon kan altså ikke utelukkende brukes med det for øye å skape prisstabilitet.

Hvis en aksepterer den generelle økonomiske målsetting som jeg her har antydnet, må en også være klar over at dette legger en begrensning på hva en kan gjøre for å skape prisstabilitet. Det betyr at man ikke kan føre en så stram finans- og pengepolitikk, at det resulterer i produksjonsfall og arbeidsløshet. Og dette betyr igjen at man ikke i alle situasjoner kan løse prisstabilitetsproblemet på en tilfredsstillende måte, bare ved en generell finans- og pengepolitikk. Det vil være situasjoner da andre virkemidler må spille

med på en utslagsgivende måte ved siden av finans- og pengepolitikken. *Hvilke* virkemidler vil variere fra land til land og fra tid til tid etter institusjonelle og andre forhold.

Dette kan vi belyse ved å se tilbake på utviklingen de siste årene inntil i fjor. Den generelle økonomiske situasjon var preget av meget høy aktivitet og press på de økonomiske ressursene. Produksjonen økte med 3—4 prosent pr. år, men pengeinntektene økte ennå mer. Følgelig steg prisene også utover det som fulgte av impulsene fra utlandet. Det er sikkert noen som vil mene, at myndighetene da burde ført en strammere finans- og pengepolitikk enn tilfellet var, men det synes liten grunn til å tvile på at en viktig faktor i prisutviklingen var det forhold, at forskjellige interessegrupper alt i alt prøvde å skaffe seg større nominelle pengeinntekter enn hva det var realøkonomisk dekning for. Det er derfor et naturlig spørsmål å reise om ikke større prisstabilitet kunne vært oppnådd om interessegruppene i høyere grad hadde sett sine krav i sammenheng.

Vi må kunne gå ut fra, at produksjonsøkingen om ikke så altfor lenge kommer i gang igjen på ny, og at vi da vil stå overfor tilsvarende problemer som i tidligere år. Det ville i høy grad være ønskelig om man da kunne finne fram til metoder, hvorved økingen i pengeinntektene og produksjonsøkingen kunne utvikle seg mer på linje.

Men hva er dagens situasjon og utsiktene i nærmeste måneder framover? Situasjonen i dag atskiller seg ikke så lite fra situasjonen de foregående år. Jeg tenker da på at produksjonen for tiden ikke lenger stiger og at det på de fleste områdene ikke lenger er noe etterspørselspress. I mange sektorer er det tvert om atskillig ledig produksjonskapasitet, som følge av for lav etterspørsel, først og fremst fra utlandet, men også i noen grad på hjemmemarkedet.

Denne situasjon burde virke i retning av fallende, heller enn stigende, priser. I samme retning burde nedgangen i importprisene virke. På den andre siden er lønnskostnadene for bedrifter økt ved de lønnsøkinger som er gjennomført. Ser vi på den faktiske prisutviklingen blir bildet nok så forskjellig ettersom vi holder oss til engrosprisindeksen eller levekostnadsindeksen. Engrosprisindeksen ligger lavere enn i fjor, enkelte grupper viser fall, særlig som følge av de lavere importpriser, andre stiger, særlig matvarer. Ser vi på levekostnadsindeksen kan vi regne med, at det er en stigning fra september i fjor til september i år på omkring 11 poeng eller 7 prosent. Det er matvarene som her er utslagsgivende, idet de er steget med 8,5 poeng. Av dette gjelder vel 5 poeng subsidiereduksjon. Alt i alt må en kunne si at den betydelige stigningen som vi har

hatt i levekostnadsindeksen mer er et resultat av spesielle faktorer slik som subsidiereduksjonen og jordbruksavtalen, enn den generelle økonomiske situasjon. Indeksen pr. 15. desember vil antakelig ligge på 163. Som kjent vil det utløse nye lønns- og jordbruksforhandlinger, hvis indeksen etter nyttår skulle komme opp i 166 poeng.

Regjeringen er blitt bebreidet at den ikke tidligere har gjort noe for å påvirke utviklingen når det gjelder prisene og lønningene. Regjeringen har sett det slik, at tariffrevisjonen som begynte tidlig på året i år måtte gå sin gang. Det var en oppgave for de store organisasjoner i arbeidslivet å løse de problemer en der sto overfor, og det ble da også for så vidt gjort gjennom den avtale som ble inngått. Allerede under tariff-forhandlingene var det vel for alle helt på det rene, at en i løpet av sommeren i år ville få en indeksregulering på grunn av den prisstigning som ville finne sted.

Regjeringen mente at også den indeksreguleringen måtte avvikles før det overhodet var grunnlag for noen aktivitet fra Regjeringens side. Hvis det hadde blitt forhandlinger om indeksoppgjøret, kan jeg godt tenke meg en situasjon derhen, at det muligens også fra Regjeringens side kunne ha vært medvirket noe til å finne en løsning som på lengre sikt kunne ha vært mer tilfredsstillende både fra et samfunnssynspunkt og fra lønnstakernes og arbeidsgivernes synspunkt. Men nå blir det jo ingen forhandlinger og dermed heller ingen mulighet for å gjøre det forsøket.

Etter indeksoppgjøret ligger nå den nye røde streken som jeg nevnte på 166 poeng. Allerede tidlig i sommer fikk vi fra Prisdirektoratet en prognose over prisutviklingen — og de sa oss da at de regnet med at indeksen i høstmånedene og fram til og med desember antakelig vil ligge på 163 poeng. Resultatet er blitt at indeksen i juli og august lå på 162, i september på 163. For så i oktober/november igjen å falle 1 poeng til 162. Prisdirektoratet regner nå fremdeles med at en pr. 15. desember vil ligge på 163.

Det spørsmål som jeg går ut fra at nokså mange i denne forsamling og innenfor fagorganisasjonen i det hele tatt stiller seg, er hvordan man så vurderer prisutviklingen på nyåret. Det er veldig vanskelig selv for Prisdirektoratets folk å si noe helt sikkert om det. Hittil må en imidlertid erkjenne at de prognosene som er gitt har vært forholdsvis realistiske og i det vesentlige har vist seg å holde. Men det er på den annen side klart at jo lenger fram disse prognosene skal gjelde, jo vanskeligere er det å si noe sikkert.

Regjeringen har vært interessert i å få vite hvordan Prisdirektoratet ser på prissituasjonen i mars måned og i juni måned neste år. Og etter den siste prognosen er resultatet, at en må regne med at indeksen allerede i mars vil komme opp i 166, kanskje den vil ligge

å vippe mellom 165 og 166, men det er vel mest realistisk å regne med at alt i mars vil den nå 166. For juni regnes det også med det samme nivå, 166. Hvis en nå ikke foretar seg noe for å påvirke utviklingen vil det da være realistisk å regne med at på grunnlag av mars-indeksen neste år blir det en indeksregulering nr. 2 i denne periode. Jeg vet at det er dem som mener at en skal la tingene gå sin gang og at det i og for seg ikke behøver å være noen alvorlig ulykke om en får en ny omdreining av lønns- og prisskruene. Det en i denne sammenheng bør være oppmerksom på, er at det ikke bare blir spørsmål om en lønnsregulering, men at det i denne omgang også kommer til å bli en regulering, altså en øking av jordbruksprisene, og det gir seg som en da vet med en gang utslag i prisen på viktige matvarer. Og dette kommer i så fall like etter det tidspunkt — 1. mars neste år — da arbeidstiden blir forkortet med 3 timer, noe som selvsagt også vil komme til å belaste næringslivet.

Jeg vil ikke ha sagt noe bestemt om hvorvidt en bør gjøre noe for å hindre dette som ellers vil skje eller ikke. Men jeg har lyst til å peke på at det for arbeiderbevegelsen neppe kan være noe ønskelig å komme i den situasjon, at vi i resten av inneværende tariffperiode skal få nok en og kanskje også en tredje indeksregulering. Vi har nokså friske erfaringer nå for, at et slikt indeksreguleringsoppgjør kan sette mye vondt blod, skape misnøye og uro blant lønnstakerne og organisasjonskameratene. Og det er vel ikke så helt lett å tenke seg, et indeksoppgjør som skulle skape tilfredshet. Det som en dessuten bør ha i tankene er, at en slik øking av vårt alminnelige kostnadsnivå i en situasjon da konkurranseforholdene stadig skjerpes, heller ikke er særlig gunstig for vårt næringsliv i sin alminnelighet.

Men det alvorligste ved den situasjon vi kan se foran oss, er naturligvis om det skulle hende at indeksregulering nr. 2 i løpet av ikke for lang tid også vil komme til å utløse en tredje indeksregulering. Da kan vi nemlig for alvor komme til å komme i virkelig utakt med pris- og lønnsutviklingen i andre land som vi skal konkurrere med. Derfor synes jeg det er naturlig at en alvorlig overveier spørsmålet om hvorvidt en bør gjøre noe og i tilfelle hva en kan gjøre. For en tid tilbake innkalte Regjeringen, som de fleste vil ha sett fra avisene, representanter først for 6 av næringslivets organisasjoner for å drøfte den økonomiske situasjon. Det ble sagt i en del av pressen at nå var Regjeringen trengt opp i et hjørne, og nå gikk den nærmest tiggegang til bankforeningen og andre organisasjoner for å få hjelp. Regjeringen har ikke på noe tidspunkt i denne omgang følt seg trykket opp i noe slikt hjørne, og den har ikke på noe tidspunkt følt noen trang til å gå tiggegang til noen

av det private næringslivs organisasjoner. Men vi fikk et brev fra dem, der de ba om en slik konferanse, og vi fant ingen grunn til å si nei og innkalte dem. Det resulterte ikke i noe annet enn at en etter deres anmodning innkalte et nytt møte, som da omfattet flere organisasjoner, dvs. de organisasjoner som var med i sin tid i Det økonomiske Samordningsråd. Vi ville gjerne høre hva disse organisasjonene hadde å si, hvilket syn de hadde på situasjonen og hva de mente burde gjøres.

Det lå særlig til Bankforeningens nåværende formann, høyremannen, Sjur Lindebrekke, at han stadig er i aktivitet i pressen og på talerstolen med anvisninger om hvordan en skal løse all verdens vanskelige økonomiske problemer, og vi hadde lyst til å ta mannen på ordet, særlig han, for å få hans patentmedisin. Så viste det seg at det var den gamle metoden fra Lindebrekke, som foreslo nedsatt et utvalg. Selv hadde han ingen klar anvisning å gi. Fra de andre organisasjonene gikk de også med på det, og Regjeringen fant ingen grunn til å gå imot det. La oss se hva et slikt utvalg kan gjøre.

Så ble det 4-mannsutvalget som alle kjenner sammensettingen av satt ned, og også det mandat utvalget fikk er kjent. Det er ikke noen grunn for meg i denne sammenheng å gjenta det. 4-mannsutvalgets innstilling ble levert den 11. desember, altså for få dager siden.

Nå vil jeg si, at jeg er noe i beit. Det er en innstilling som etter forutsetningen er avgitt til det møte av organisasjonene og Regjeringen som ble holdt for noen uker siden. Det har vært forutsetningen at innstillingen foreløpig ikke skal offentliggjøres, men betraktes som et fortrolig dokument. Det kunne naturligvis være nokså naturlig for meg da kort og godt å nevne at innstillingen er kommet og at den vil bli lagt fram til drøfting i organisasjonene, og at en så får se hva resultatet kan bli. På den annen side vil jeg jo si, at jeg synes det vil være temmelig rart om et viktig tillitsmannsmøte i en av de viktigste organisasjonene, som må skal til å drøfte disse problemene, ikke skal få vite hva det dreier seg om. Nå, jeg har ikke tenkt å gi noen detaljorientering om innstillingen, men det er et par av de springende poengene som jeg synes jeg må ha lov til å nevne.

Får jeg da for det første si, at Regjeringen for sitt vedkommende ikke har tatt noe standpunkt, ikke har *kunnet* og ikke har *villet* ta noe standpunkt til innstillingen fra 4-mannsutvalget. Den vil naturligvis fortsette sitt arbeid, som den allerede har begynt med å tilrettelegge og beregne visse spørsmål, som melder seg i forbindelse med forslaget, men en vil først ha møte med organisa-

sjonene for å høre deres syn, for å drøfte problemene med dem, før den låser seg fast til noe standpunkt.

De betraktningene jeg gjør står derfor helt for min egen regning, og jeg vil heller ikke forplikte meg til å stå fast ved de synsmåtene jeg her kan gjøre gjeldende. Men på den annen side kan jeg tenke meg at det er av en viss interesse å kunne gjøre visse betraktninger gjeldende på det nåværende tidspunkt. Utvalget mener at det vil være riktig å prøve å få prisnivået stabilisert, altså levekostnadsindeksen stabilisert på 163—164 poeng. Som de uttrykker seg om trent 3 poeng under det nivå den ellers ville ligge på omkring mars måned. For å oppnå dette peker utvalget på at en bl. a. kan følge en av følgende 2 utveier: Den ene å oppheve omsetningsavgiften på visse matvarer, den andre øke subsidiene igjen på visse matvarer.

Om dette vil jeg gjerne gjøre noen betraktninger, og her tror jeg at jeg kan si at Regjeringen for så vidt allerede nå er beredt til å gi uttrykk for hvordan den vurderer problemene.

Det gjelder i forhold til forslaget om å ta bort omsetningsavgiften på visse matvarer. Det er ikke noe nytt forslag. Det har vært reist fra den borgerlige opposisjon i Stortinget gang på gang og stemt ned hver gang av Arbeiderpartiets stortingsgruppe etter anbefaling da fra Regjeringen. Og når en har tatt dette standpunkt skyldes det først og fremst at en er av den sikre overbevisning, at en vil gjøre kontrollmulighetene temmelig illusoriske hvis en skal ta bort omsetningsavgiften på visse varer. Det vil her under alle omstendigheter dreie seg om varer som selges i forretninger der en også selger andre slags varer, og enhver kan lett tenke seg hvor umulig det vil bli å kunne sikre kontroll under de omstendigheter. Dessuten må en regne med, at om en tar bort omsetningsavgiften på visse varer, så har en med det ikke hundre prosent sikkerhet for at det staten da taper i inntekt virkelig kommer forbrukerne til gode, selv om en her begrenser seg til varer, der en har muligheter for å sette maksimalpriser. Et mindretall i utvalget, professor Håvelsmo, som også er partifelle med oss, har gitt uttrykk for det syn at han må fraråde å ta bort omsetningsavgiften på visse varer bl. a. med den begrunnelsen at den alminnelige omsetningsavgiften er en hjørnestein i aktuell norsk finanspolitikk i dag.

Jeg minner også i denne sammenheng om den innstilling som nettopp nå foreligger fra den store komitéen, som skulle se på mulighetene av å legge omsetningsavgiften på et annet ledd i omsetningen. Jeg har ikke sett innstillingen, men forstår det slik at den også gjør gjeldende synsmåter som vil ha gyldighet i forhold til det problem en her står overfor.

Jeg er klar over at det også kan reises en hel rekke innvendinger mot å gå til nå igjen å innføre subsidier, og det kan godt hende at de innvendinger er så sterke at en også bør la det alternativ falle. På den annen side synes jeg at ordningen med subsidier har visse fordeler sammenliknet med å ta bort omsetningsavgift. En har større sikkerhet for at det som da ytes fra det offentliges side får full effekt i forhold til forbrukerne. Subsidiene kan en også ta bort igjen på et tidspunkt da en ellers kan bli enige om at det vil være forsvarlig og riktig å ta det bort. Det vil aldri være så lett igjen å innføre en omsetningsavgift.

Vi har hatt en del politisk belastning, særlig de siste årene på grunn av subsidiepolitikken. Men det henger da sammen med at vi har gjennomført subsidieordninger uten å få noen støtte for det hverken fra organisasjonene eller fra opposisjonspartiene. Jeg går ut fra som temmelig opplagt at i denne situasjon vil Regjeringen overhodet ikke gå inn på tanken om å innføre subsidier igjen uten at en får tilstrekkelig politisk støtte for dette standpunkt, og med det sikrer seg mot politiske bakholdsangrep. Og her får da i første omgang organisasjonene være med på å treffe et valg og en avgjørelse. Men hvis organisasjonene, de store, ansvarlige landsomfattende organisasjonene kommer til at de vurderer situasjonen slik at de vil anbefale Regjeringen nå å innføre igjen subsidier på visse matvarer, det har vært antydnet her melk, melkeprodukter og kjøtt med den indeksvirkning som jeg nevnte, da bør Regjeringen nok overveie det.

En skal være klar over at det blir ikke noen enkel sak for Regjeringen og for Stortinget å komme over det. Det budsjett som nå gjelder ble lagt opp under den forutsetning at en skulle trekke inn subsidier for et beløp av 300 millioner, og hele budsjettpolitikken for øvrig bærer preg av det. Det var denne besparelsen som gjorde det forsvarlig for Regjeringen å fremme forslag om skattelettelser, om å ta bort 10-prosentavgiften på skole- og helsebygg, om å yte større bevilgninger til samferdselssektoren og til undervisningssektoren osv. Og det er ting som ikke kan gjøres om. Vi kan ikke ta de pengene tilbake igjen. Det er ikke lett å finne noen anvisning på hvordan de økte utgifter i tilfelle skal dekkes. Og her skal en naturligvis være oppmerksom på at en kommer i nøyaktig samme situasjon om en velger å ta vekk omsetningsavgiften. Det gir seg bare utslag i form av reduserte inntekter til staten. I praksis vil virkningen være nøyaktig den samme.

Det har under debatten om disse problemene vært hevdet at en skulle stille krav til de forskjellige grupper av befolkningen og til de forskjellige organisasjoner om at alle skulle bidra noe til å komme

ut av en vanskelig situasjon. Som en vil vite blir en iallfall på borgerlig hold nesten alltid temmelig snart enige om at arbeiderne og funksjonærene bør gi avkall på lønnstillegg som de ellers kunne ha krav på å få. Og det er klart at det er veldig effektivt, enkelt og greit. Ialffall fra deres synspunkt, som stadig reiser denne tanken. Men hvis en så spør om hva de har å bidra, ja, så har de aldri noen ting, og det synes jeg er ett av de spørsmålene en må ha rett til å stille det private næringslivs organisasjoner under de drøftingene som nå skal ta til i et møte her i Oslo torsdag. Kan de bidra med noe? Til å hindre en utvikling, som dog vil ramme arbeidslivet og næringslivet hardere enn noen. Bortsett fra at naturligvis næringslivet ikke er noe som bare næringslivets såkalte egne menn har ansvaret for. Også arbeidere og funksjonærer, som *samfunnet* som helhet, er i høy grad interessert i at vi har et levedyktig og et konkurransedyktig næringsliv, som kan holde sysselsettingen oppe. Men det er dog i første rekke deres ansvar, de som sitter med det til daglig.

Den avgjørelsen som nå må treffes i løpet av de nærmeste ukene er da for det første spørsmålet om hvorvidt en skal la utviklingen gå sin gang, om en da — for å bruke uttrykket: har nerver nok til rolig å se på det som da skjer, og om en kan mene at det er politisk forsvarlig å la det gå uten noen direkte inngripen. Den økonomiske politikk vil naturligvis alltid ta preg av dette at en ønsker å påvirke utviklingen i mest mulig gunstig retning. Eller mener en at situasjonen nå er såpass betenkelig at en bør sette noe inn på å hindre en ny omdreining av lønns- og prisskruen, og hvis en *det* mener — hvilket alternativ skal en så velge? Ett av de 2 komitéen har nevnt? Eller fins det andre muligheter? Kunne noen i dette møte bidra med gode idéer, så vet jeg om at mange med takknemlighet ville ta imot det.

Konrad Nordahl: — For at dere skal få tid til å tenke over det som Statsministeren sa, skal jeg ikke komme inn på hans tema akkurat med det samme. Jeg vil først si noen ord om arbeidstidsforkortelsen.

Vi er nå i den situasjon at vi for første gang siden 1919 skal ha en generell arbeidstidsforkortelse. Denne forkortelse vil omfatte flertallet av lønnstakerne, og da vesentlig dem som arbeider på timelønn, men forkortelsen gjelder også en rekke ukelønnsfag og en del grupper med månedslønn.

I 1919 fikk vi forkortet arbeidstiden med 6 timer, idet normal-arbeidstiden inntil 1919 var 54 timer pr. uke. Den forkortelse vi

nå får er altså bare halvdel av den vi fikk i 1919. Likevel har det skjedd mange ting på arbeidstidens område i løpet av de siste 40 år. En rekke grupper har fått arbeidstiden forkortet langt under 48 timer pr. uke. Vi har fått lengre ferie, flere fridager med betaling osv. Derfor er arbeidstiden totalt sett atskillig kortere i dag enn den var ved 8-timersdagens gjennomføring i 1919.

Det som har interesse i dag er hvordan 45-timersuken skal gjennomføres. Forutsetningen er jo denne gang at en skal opptre mer elastisk enn i 1919, og derfor er det i stor utstrekning overlatt til partene på de enkelte arbeidsplasser eller deres nærmeste tariff-parter selv å treffe bestemmelse om dette. Hvis en ikke blir enig, skal arbeidstiden forkortes med ½ time pr. dag. Mitt inntrykk er at stort sett kommer en til å gjennomføre arbeidstidsforkortelsen på den måte at en beholder den nåværende arbeidstids lengde og tar fri annen hver lørdag. Det er mange varianter, men jeg tror at det som virker minst tiltrekkende på de fleste er å arbeide ½ time mindre pr. dag. Men vi skal være merksam på at det er områder hvor arbeidet må holdes i gang også om lørdagene. Det er enkelte grupper som har ordnet seg slik at arbeidstiden skal økes til 9 timer pr. dag og at de så tar fri hver lørdag. Personlig mener jeg at dette ikke er noen ideell ordning. Skal en arbeide 9 timer pr. dag må en ha en eller to hvilepauser, og en vil da vanskelig komme under en time sammenlagt. Dermed blir folkene faktisk knyttet til bedriften 10 timer. Dertil kommer så reisen til og fra arbeidsplassen, som for mange kan være lang. Det blir da en lang arbeidsdag. Jeg tror at spørsmålet om 5 dagers arbeidsuke først blir riktig aktuell i vårt land når vi kommer så langt at vi kan ta en ytterligere forkortelse av arbeidstiden. Hva tid det kan bli vet vi ikke noe om i dag. Det vil avhenge av resultatet av den arbeidstidsforkortelse vi nå får. Kan vi på en kortere arbeidstid opprettholde den samme produksjon som tidligere vil det være mye lettere for oss når vi ved neste tariffrevisjon eventuelt presenterer nytt krav om forkortelse av arbeidstiden. Da kan vi nemlig si at det er økonomisk grunnlag for gjennomføring av dette krav. Derfor er vi sterkt interessert i at det skal gå godt med den forkortelse av arbeidstiden som tar til 1. mars neste år. Vi appellerer derfor til alle våre medlemmer om å gjøre det de kan for at produksjonen kan opprettholdes og helst økes under en kortere arbeidstid. Det skaper muligheter for oss for framtiden. Hvis ikke kan det gå mange år før vi får gjennomført 5-dagersuken.

Noe mer skal jeg ikke si om denne sak. Det er jo bare aktive og framtrede fagforeningsfolk som er til stede her i representantskapet, slik at dere alle sammen er minst like klar over det som jeg selv.

Den neste ting i samband med arbeidstidsforkortelsen som har vakt en del diskusjon rundt omkring på arbeidsplassene er den såkalte *effektive* arbeidstid, og det har ført til at Norsk Arbeidsgiverforening har sendt ut et rundskriv til sine medlemmer om at alt som en tidligere har hatt av friminutter skal dras inn. Nå er det naturligvis mange merkelige ting som dukker opp. Vi har fått høre at de har vaskepauser. Det er en gammel historie. Den kjenner alle sammen som har vært på en arbeidsplass, men ved siden av vaskepausene har de hvilepauser, røkepauser og pauser på grunn av personlig velferd og ofte andre ting, som alt går inn i den ordinære arbeidstid. Mange arbeidsgivere har funnet ut at hvis en trekker fra alle pausene har en allerede fått gjennomført 45 timers arbeidsuke. Derfor vil Arbeidsgiverforeningen nå avskaffe disse pausene. Vi har hatt et generelt forhandlingsmøte om saken hvor Landsorganisasjonen var representert. Det en diskuterte der var vaskepausene. Skal en før arbeidstiden er slutt ha anledning til å vaske seg før en forlater arbeidsplassen? Eller skal alt dette gjøres etter arbeidstidens slutt? Jeg tror iallfall at Arbeidsgiverforeningens folk, etter den diskusjon som ble ført, var klar over at for å opprettholde den renslighetens standard som vi har i vårt land, kan en ikke ta vekk vaskepausene. Det var iallfall mitt personlige inntrykk. Nå får vi da se hvordan det går med forhandlingene på de ulike arbeidsplasser. En del steder er de allerede blitt enige om hvordan det skal gjøres, men det står sikkert mye igjen.

Så tilbake til de spørsmål statsministeren var inne på i sitt foredrag. Vi er alle sammen klar over at vi er i en vanskelig situasjon, men det er en situasjon som *var* forutsett. Da vi forhandlet i vinter, i januar og februar, var vi klar over at vi ville komme i den situasjon vi er i i dag, og hvis en ikke ville kommet i en slik situasjon burde ikke Regjeringen ha redusert subsidiene slik det ble gjort. Noe mer skal jeg ikke si om dette i første omgang.

Vi har hatt en indeksregulering, og den var ikke vellykket. Jeg skal ikke i dag komme inn på spørsmålet om den totale kompensasjon. Arbeidsgiverforeningen var steil. Den ville ikke forhandle. Mitt inntrykk i dag — kanskje tar jeg feil — er at iallfall noen av NAF's fremste representanter ikke er lykkelige over den utvikling vi har hatt siden lønnsnemndskjennelsen. Jeg tror at Arbeidsgiverforeningens folk nå er klar over at det var galt av dem at de ikke gikk inn på realitetsforhandlinger med oss i sommer, slik at vi hadde forhandlet oss fram til et resultat. Det er mulig dette resultat totalt sett ikke hadde blitt stort annerledes enn Lønnsnemndas kjennelse, men ett er iallfall sikkert — fordelingen måtte blitt en annen. Det var etter min mening den største ulykke ved denne dom

at fordelingen ble slik den ble. Det er første gang det har hendt — iallfall etter krigen — at en ved indeksregulering av lønningene ikke har fått et likt tillegg til alle som var omfattet av reguleringen. Vårt standpunkt har vært at ved indeksregulering skal alle ha samme lønnstillegg. Vurderingen av de enkelte fag eller den enkeltes personlige lønn må vi ha ved de ordinære tariffrevisjoner og da plasere gruppene og personene der hvor de etter sine kvalifikasjoner hører hjemme i lønnsbildet. Men når vi skal ha en kompensasjon på grunn av en prisstigning, som for en vesentlig grad skyldes stigning i matvareprisene og husleiene, må vurderingen skje på et annet grunnlag. Slike prisstigninger rammer dem mest som tjener minst, for jo lavere inntekt et menneske har, jo større prosent av inntekten går til de helt dagligdagse ting, slik som matvarer.

Jeg vet nok at Arbeidsgiverforeningen under behandlingen i Lønnsnemnda sa at den ville protestere mot lovligheten av en dom som gikk ut på et likt lønnstillegg. Det kunne de ha gjort. Jeg tror ikke arbeidsgiverne ville ha fått mye glede av en dom som gikk i deres favør. Når jeg nevner dette, er det fordi det vil bli meget vanskelig — om vi skulle få nye indeksreguleringer — å henvise saken til lønnsnemnd igjen, og spesielt vil vanskelighetene ramme Regjeringen, som må bestemme om det skal bli lønnsnemndsbehandling. Jeg tror at på grunn av denne dom er opinionen imot lønnsnemndsbehandling av lønnstvister blitt meget sterk. Det er beklagelig, for etter min personlige mening har lønnsnemnds-institusjonen stort sett virket etter sin hensikt. Selv om det er enkelte grupper som kan ha klaget, tror jeg at vi totalt sett skal være tilfreds med de kjennelser som er falt i de ulike lønnsnemnder etter krigen.

Så er det da spørsmål om hva en skal gjøre i den nåværende situasjon. Det er ikke så lett. Vi hadde en diskusjon om dette i Stortinget for en tid siden. Det var under behandlingen av Regjeringens halvårsmelding om nasjonalbudsjettet. Mitt inntrykk var at de borgerlige representanter som hadde ordet i Stortinget var av den oppfatning at det er de lønnstakere som er medlemmer av LO som skal resignere. Det sa jeg også i Stortinget. Men ellers sto de samme representanter opp og vitnet om hvor dårlig de ulike grupper hadde det. En høyremann talte på handelsstandens vegne og sa at avansesatsene her i landet var alt for lave og at de burde ha forbedringer, og skal det gjennomføres vil det ikke medvirke til å redusere prisnivået. Andre klaget over at mer kvalifisert arbeidskraft søkte «beitemarker» utenfor landets grenser fordi deres arbeidsvilkår her i landet var for dårlige. Totalinntrykket var altså at det var LO-folkene som skulle betale det, og dette inntrykk styr-

kes når en vet hvordan lønnsreguleringen har funnet sted i enkelte bedrifter etterat Lønnsnemndas kjennelse forelå. Etter denne kjennelse skulle alle tidlønte ha en forhøyelse på $3\frac{1}{2}$ prosent. En rekke bedrifter har forhøyet dette med $\frac{1}{2}$ eller 1 prosent for de uorganiserte folkene, og jeg må med skam melde at det også gjelder statens bedrifter. Vi har nettopp undertegnet et brev til Norsk Jernverk — som foreløpig dessverre er et underskuddsforetak — hvor vi påtaler at de som er organisert i LO får økt sine lønninger etter Lønnsnemndas kjennelse, mens de som ikke er organisert hos oss får 4 prosent. En kan si at det ikke er så stor forskjell på $3\frac{1}{2}$ og 4 prosent, men det er likevel en diskriminering av våre medlemmer. Dette er skjedd også i en rekke private bedrifter, og ved siden av statsbedriften, Norsk Jernverk, har jeg hørt forlydende om at det også skal ha skjedd ved Årdal og Sunndal Verk. Jeg har ennå ikke fått bekreftet dette. Slike forhold gjør naturligvis ikke saken lettere for oss.

Vi får en arbeidstidsforkortelse fra neste år, og den skal kompenseres, men likevel betyr kompensasjonen for flertallet av lønns-takere en reduksjon i deres lønningspose hvis ikke produktiviteten økes. Vi regner stort sett med at 60 prosent av alt arbeid i industrien utføres på akkord og ca. 40 prosent på dagtid. Flertallet som arbeider på akkord får en kompensasjon på $4\frac{1}{2}$ prosent, og hvis de da ikke øker sin innsats vil de i lønningsposen få vel 2 prosent mindre lønn enn de har hatt tidligere. Hvis da dette regnes ut på alle sammen, både tidlønte og akkordlønte, vil det sammenlagt i gjennomsnitt utgjøre en reduksjon i inntekten på om lag 1,2 prosent. Her vil det altså bli en reduksjon i inntektene, når arbeidstiden forkortes, for så vidt ikke produksjonen stiger. Forhåpentlig ligger forholdene slik til rette for de fleste akkordarbeidere at de kan ta igjen disse $2-2\frac{1}{2}$ prosent ved å øke tempoet, og dermed vil de opprettholde samme inntektsnivå som før arbeidstidsforkortelsen.

Vi er naturligvis alle enige om at nye indeksomganger er lite ønskelige. Landsorganisasjonen har alltid vært tilhenger av et stabilt prisnivå i tariffperioden. Indeksreguleringsbestemmelser har derfor bare vært en form for sikring i påkommende tilfelle, uten at en noen gang har ønsket at det skulle bli aktuelt å få noen indeksregulering. Men jeg vil gjenta her hva jeg sa i Stortinget at hvis indekstallet går opp til 166 kan vi ikke gi avkall på den indeksregulering vi da vil ha krav på. Hva vi vil få ved en eventuell indeksregulering, og på hvilken måte vi vil få den, kan jeg naturligvis ikke uttale meg om i dag.

Så er det da spørsmål om hva det kan gjøres. Jeg hørte med spenning på Statsministeren og leste også med spenning den rapport

som er skrevet av de «4 vise menn». Det er riktignok så at den skal være konfidensiell og bare være til internt bruk inntil det blir besluttet å offentliggjøre, men jeg er her enig med Statsministeren — i en forsamling som denne kan jeg ikke unngå å nevne den. Vi er innkalt til et møte torsdag hvor rapporten skal drøftes sammen med representanter for Regjeringen og en del andre store organisasjoner, og vi må iallfall inntil da forsøke å gjøre oss opp en mening om rapportens innhold. Det står ikke noen oppsiktsvekkende ting i denne rapport. De fleste ting har vært gjenstand for utredninger og drøftinger mange ganger tidligere. Fordelen ved rapporten kan kanskje være at en her har fått samlet alt på ett brett. Det foreligger bare en konkret konklusjon — den som Statsministeren nevnte — at 3 representanter i utvalget stemmer for at en skal redusere eller ta vekk omsetningsavgiften på en del matvarer og den fjerde vil ha subsidier. Det skal være en øyeblikkelig foranstaltning for å holde indeksen i god avstand fra «den røde strek». Alle fire sier imidlertid at hvis det er teknisk umulig med en gang å ta bort omsetningsavgiften på matvarer må en gripe til subsidier.

Ellers har utvalget som mer langsiktige tiltak bl. a. nevnt at det bør undersøkes om en ved tollreduksjoner kan få prisene ned på visse varer, videre at en bør oppheve den midlertidige suspensjon av tolltariffens maskinanmerkning. Det siste vil si at de 10 prosent i toll som vi nå har på importerte maskiner, som ikke kan produseres her i landet, skal tas vekk. Det nevnes videre muligheten for prissenkninger og kostnadsreduksjoner ved skarp overvåking av de prisregulerende avtaler. Dette bør iallfall bli undersøkt. Samtidig må rasjonaliseringsbestrebelsene i den enkelte bedrift tillegges stor betydning. Videre nevnes opphevelse av fondsskatten, muligheten for skattefritak på aksjeutbytte opp til 6 prosent, modifisering eller opphevelse av utbyttebegrensningen, lettelser i progresjonssatsene, forhøyelse av de skattefrie fradrag for personlige skatteyttere og rasjonalisering av den offentlige administrasjon m. v. Det foreslås oppnevnt et utvalg med representasjon fra staten og avtalepartene i arbeidslivet. Dette utvalg skal bl. a. ta opp spørsmålet om beregning av forskjellige levekostnadsindekser og nevner bl. a. en indeks der de indirekte skatter holdes utenfor. Det nevnes også at en ved siden av levekostnadsindeksen kunne bygge indeks på produksjonen eller utviklingen av realinntektene. Det nevnes også en del andre ting som jeg ikke skal komme nærmere inn på i denne forbindelse. Dokumentet er på 30 maskinskrevne sider, og jeg vil derfor ikke trette forsamlingen med å referere mer.

Det er likevel én ting som jeg gjerne vil nevne fordi den har vært oppe tidligere, og vi får sikkert også diskusjon om det i tiden fram-

over. Det gjelder bl. a. beregningen av ulike levekostnadsindekser, hvor de indirekte skatter skal holdes utenfor. Jeg mener det er en meget farlig ting, og Landsorganisasjonen kan vanskelig akseptere det. Finansministeren har tidligere vært inne på at en skulle sløyfe de direkte skatter og gå helt over til den indirekte skattlegging. Hvis da dette ikke skal regnes med i indeksen vil vi få en lav levestandard om denne indeks skal følges. Det er riktig at en i Sverige i den siste avtalen har tatt inn en bestemmelse om at hvis staten gjennomfører en omsetningsavgift skal den holdes utenfor beregningen under et eventuelt indeksoppgjør i tariffperioden. Nå ble det ikke noen regulering i Sverige da prisene først riktig begynte å stige etterat indeksdatoen var passert. Nå nevnes igjen i Sverige spørsmålet om innføring av omsetningsavgift, men slik at viktige matvarer skal holdes utenfor, og da får en omsetningsavgift ikke så stor indeksvirkning. Her er vi da inne på det som Statsministeren nevnte, spørsmålet om reduksjon av prisene eller å ta vekk en del av omsetningsavgiften på matvarer, mens det tredje alternativet er å gå inn på subsidielinjen igjen. Jeg forsto nærmest Statsministeren slik at det var det siste han var mest stemt for.

Jeg tror det vil være uriktig å si at det bare er de borgerlige partier i Stortinget som har reist spørsmålet om å ta vekk omsetningsavgiften på matvarer. I LO har det vært reist på et tidlig tidspunkt, og vi var representert i et utvalg som i 1946 hevdet at systemet med omsetningsavgift på matvarer burde omlegges, og foreslo bl. a. at følgende matvarer skulle være unntatt: melk, melkeprodukter, margarin, brøddvarer, poteter, kjøtt, vilt, egg, frukt og grønnsaker. Det hele «kokte bort i kål» på grunn av tekniske vansker. Det var iallfall det som var hovedargumentet. Så fikk vi en ny avgiftskomite i 1953, som også drøftet spørsmålet, og flertallet i komitéen, deriblant LO's representant, foreslo avgiftsfrihet på melk, melkeprodukter, margarin, samt for frukt, bær, poteter og grønnsaker. Den siste komité gikk ikke så langt som komitéen av 1946. Komitéen arbeidet under ulike finansministere, men begge ganger tok Finansdepartementet standpunkt mot forslagene, og så vidt jeg forstår, av tekniske grunner.

Får jeg lov til å komme med min personlige mening som jeg har framført tidligere og gjerne vil gjenta her. Vi er ett av de få land i verden som har skatt på matvarer. Så vidt jeg vet er det bare Australia og Vest-Tyskland som har en del avgifter. I enkelte land er det fastslått i grunnloven at det kan legges skatt på alt mulig, men ikke på matvarer. Jeg mener at vi hos oss ikke bør ha skatt på matvarer. Ellers har jeg ikke noe imot omsetningsavgift som beskattingsform. Den gir staten store inntekter, men skal vi ha den som

en varig ordning tror jeg nok at vi før eller senere blir nødt til å endre den praksis vi har hatt til i dag med skatt på matvarer. Det er mulig det er for tidlig nå, men, en dag må det finne sted en endring, det tror jeg vi kan si noenlunde sikkert. Ialffall bør vi ikke la oss skremme av de tekniske vansker. Jeg erindrer at vi i 30-årene hadde et sakkyndig utvalg som skulle utrede spørsmålet om skatt av årets inntekt. De sakkyndige var enige om at det lot seg ikke teknisk gjennomføre i vårt land. Den gang var det Tyskland som hadde gjennomført denne skatteordning. Men så kom den annen verdenskrig, og det ene land etter det andre gjennomførte skatt av årets inntekt, og nå har vi, på tross av mellomkrigsårenes eksperter, også fått det gjennomført i vårt land. Det har naturligvis sine svake sider, som alle systemer har, spesielt når de er nye, men jeg tror at det retter seg etter hvert. Når vi så er kommet over «barne-sykdommen», tror jeg nok at vi alle sammen skal si at det var en god reform som ble gjennomført i Norge. Hva jeg vil fram til er at vi aldri skal sverge 100 prosent til eksperter. Også disse kan ta feil.

Det ble nevnt i sekretariatet i går at en kunne få prisene ned eller stabilisere disse ved å redusere omsetningsavgiften generelt, men det vil ta vekk alt for mange penger fra staten hvis reduksjonen skal få den nødvendige indeksvirkning. Så vidt jeg vet vil en generell reduksjon av omsetningsavgiften koste det dobbelte av hva det vil koste enten å ta vekk omsetningsavgiften på visse matvarer eller å sette inn subsidier på matvarer.

Når vi kommer inn på spørsmålet subsidier må jeg erkjenne at jeg er redd disse. Vi har hatt mye subsidier i Norge etter krigen, og hvis en innførte subsidier som en varig ordning skulle jeg kanskje ikke ha så mye imot dem. Men nå har vi siden krigens slutt opplevd 3 omganger hvor vi skulle bakse med dette med reduksjon av subsidier. Det skapte store vansker. Første gang var etter devalueringen i 1949, hvor staten sa at nå kunne den ikke makte mer. Den gangen steg prisene på grunn av devalueringen og kjøpekraften sank. Vi hadde den gang sluttet en avtale, og det ble mye krammel med Arbeidsgiverforeningen, men ved Statsministerens mellomkomst fikk vi jo til en ordning med regulering av lønningene til tross for at vi var midt i tariffperioden. Så fikk vi igjen subsidiereduksjon i 1956, som også skapte vanskeligheter. Vi kom også igjennom dette på en måte, men lett var det ikke. Den siste subsidiereduksjonen fikk vi nå i vår — en reduksjon som skulle bevirke en beregnet prisstigning på 5,2 poeng, men tar jeg ikke feil, hadde den en virkning på 5,6 poeng. Da spør jeg meg selv: Skal vi nå igjen inn på denne subsidielinje? Ja, hvis vi kunne ta subsidier på andre varer

enn landbruksproduktene, men dessverre, om vi får subsidier på andre varer, har det ikke den samme effekt. Jeg tror vi skal være klar over alle sammen at jo mer vi subsidierer prisene på jordbruksvarer, jo sterkere blir bøndenes «jernarmer» rundt oss. Helst burde det ikke være subsidier på de varene bøndene produserer. Da ville disse sikkert være atskillig forsiktigere, nettopp fordi de da måtte ta hensyn til omsetningen av sine varer. Jeg vil bare si at hvis vi nå igjen skal ha en omgang med subsidier, hadde det naturligvis vært best om vi hadde beholdt de subsidier som ble tatt vekk tidligere i år. Vi ville da ikke hatt den situasjon vi nå står oppe i. Jeg forsøker her å legge en rasjonell vurdering til grunn, men det er jo ikke alltid at en rasjonell vurdering stemmer med hva som er politisk mulig og politisk klokt. Hvis det er slik at det er politisk klokt at vi nå skal «spyte inn igjen noen hundre millioner i subsidier», så får vi «i Herrens navn» gjøre det.

Det er naturligvis en utvei når det gjelder indeksreguleringsbestemmelsene i avtalen, iallfall er jeg personlig villig til å avskrive en eventuell indeksregulering i mars, men på den betingelse at NAF da skal gå med på at alle tariffier løper ut neste år til sine utløpsdatoer. Jeg er villig til når som helst å anbefale 1-årige avtaler uten indeksreguleringsbestemmelse. Om dette blir noe billigere for det norske samfunn tør jeg imidlertid ikke si. Jeg er redd for at en tariffrevisjon, selv om stillingen er vanskelig, blir mer kostbar enn en indeksregulering med full kompensasjon.

Vel, Statsministeren hadde ikke noen løsning. Han spurte om gode idéer i denne forsamling, og jeg må si at jeg heller ikke har noen løsning på problemet. Jeg kan bare fastholde at hvis prisindeksen går opp med 6 poeng, må vi i henhold til avtalen kreve kompensasjon for prisstigningen. Det er hva jeg har å si om situasjonen. Det er mulig det er noen lyse hoder i denne forsamling som kan komme med den forløsende idé vi alle leter etter. I tilfelle bør vedkommende premieres.

Møtet hevet.

Ettermiddagsmøtet tirsdag 16. desember.

Dirigent: Konrad Nordahl.

Møtet fortsatte kl. 15.00. Protokollen fra formiddagens møte ble referert ved sekretær Thorleif Andresen og vedtatt uten merknader.

Fortsatt behandling: Den faglige og økonomiske situasjon.

Johan M. Bøe: Jeg må med skam tilstå at jeg har ingen visdomsord, enn si noe forslag, som kan bidra til løsningen av de problemene

vi står overfor. Men jeg har med interesse lyttet til Statsministerens foredrag, og jeg vil si at det var iallfall ett ord jeg savnet der, og det var *Prisloven*. Ikke for det jeg tror *Prisloven* i seg selv skal være noen løsning, men at den skal være et bidrag. Det er iallfall sagt av de som er større autoriteter på det område enn meg. I en brosjyre som Trygve Bratteli ga ut før vi fikk *Prisloven*, sier han det på denne sterke måten: «Den nye *Prisloven*, et hjelpemiddel til økonomisk stabilitet og fremskritt.» Jeg må si at det gir all grunn til at jeg savner ordet *Prislov*, i alle fall. Da vi i januar måned var forsamlet i denne sal for å gi fullmaktene til fellesforhandlingene og senere da vi i Tariffrådet ga vår tilslutning til det forslag de hadde kommet fram til, var vi klar over, at det var ikke det forslaget, som vi aller helst hadde ønsket. Jeg må tillate meg, herr formann, å få lov til å komme tilbake til dette oppgjøret fordi det er den eneste posten på dagsordenen jeg kan finne at det gis muligheter for å kunne ta opp litt av den saken.

Det er et par punkter som jeg gjerne vil få lov til å berøre, fordi en skal si at når vi hadde dette oppgjøret så var vi villig til og ga uttrykk for at vi skulle anbefale forslag, ikke fordi det var så veldig godt og ikke fordi det på langt nær innebar det vi hadde ønsket og trodd, men først og fremst fordi vi var villige til å yte vårt bidrag til løsning av den situasjon vi sto oppe i. Vi vet at de forslagene vi fikk fremmet og som vi anbefalte for Tariffrådet, inneholdt 4 positive punkter og som i seg selv ikke var det som var den riktige løsningen, men dog likevel så positive, at en kan si om forslaget i sin alminnelighet, at det dog inneholdt noe som med respekt kunne sies at vi kunne anbefale. 45 timers uke og den prinsipielle enighet om at det skulle etableres en pensjonsordning og ikke aller minst et lavtlønnstillegg som ga likt tillegg for kvinner og menn, og det som kanskje også ble lagt som en tyngde i vektskålen, nemlig en ny form for indeksregulering, en med glidedato. Den skulle i seg selv inneholde så mye at den også skulle veie tungt. Jeg er klar over at når vi går til et fellesoppgjør, så må det nødvendigvis være mange ting som drukner i det. Ting som hvert enkelt tariffoppgjør, tariffområde, hver overenskomst skulle ha ønsket å få inn, forbedret og regulert. Men jeg er også klar over at når vi går til fellesoppgjør, så betyr ikke det nødvendigvis at enhver sak for enhver pris må drukne i oppgjøret.

Jeg har inntrykk av, at vi har kommet i den situasjon at fellesoppgjørene begynner å koste litt mer enn det er nødvendig i aller høyeste grad. For vårt vedkommende er jeg nødt til å sette fingeren på et par punkter, fordi vi nettopp har vært gjennom en arbeidsrettssak, hvor vi tapte en sak som jeg mener i dette tilfelle er litt

av en uansvarlighet fra LO's side. Brent av tidligere erfaring, ba vi om å få konkret besvart om maskintillegget for våre fag og bransjer skulle holdes utenom. Vi fikk et konkret og positivt svar på dette og handlet deretter. Vi kom fram til en arbeidsrettsdom som sa noe annet. Og det betyr, at vi brøt en tradisjon på 40—50 år for vårt forbund, og det for en gruppe arbeidere som lå lavt før. For å ta de opplysninger som forelå i denne saken er, at for disse arbeidere betød det, at de på en indeksstigning på 11 poeng fra 1954 og fram til i dag fikk kr. 2.00 i kompensasjon. Det er en annen sak, som jeg også må få lov til å nevne. Det var pensjonsordningen. Som dere kanskje vil erindre så spurte jeg positivt her og på tariffrådsmøtet om det var slik at vi kunne fortsette våre forhandlinger om pensjonsordninger, fordi vi hadde reist den saken tidligere. Vi hadde hatt den til behandling i nær 4 år og vi mente at det var tiden til å få den avsluttet og at vi sto foran en avslutning. Vel, det mislyktes, takket være Fellesavtalen, og vi ba sekretariatet om en ting og det var: at når vi skulle diktere den protokollen som skulle dikteres ved det avsluttende møte, at vi måtte få en representant fra LO til stede, og dette måtte være formannen eller viseformannen. Hvorfor vi spesielt ba om det, var fordi vi mente at denne saken ikke bare hadde betydning for Norsk Bokbinder- og Kartonnasjearbeiderforbund, men like meget for LO som sådan. Vårt forstemmende inntrykk av det som skjedde i Arbeidsgiverforeningen når vi fikk brudd i pensjonsordningen, var at det ikke bare var et brudd for de forhandlinger vi hadde ført, men også fordi deres innstilling var at den fellesavtale vi var kommet fram til, og som innebærer nettopp at man i prinsippet er enige om at det skal opprettes en pensjonsordning, den så de muligheter for andre løsninger av, enn den en forutsatte. Jeg vil derfor beklage at vi når den dagen kom, ikke kunne få formannen eller viseformannen til å være til stede. Riktignok, jeg kan unnskyldte formannen, for han var i Amerika, men jeg finner ingen unnskyldning for at ikke viseformannen kunne være til stede. Om det var så at det skulle være taktiske grunner som var årsaken til at viseformannen ikke var til stede, burde han iallfall ha underrettet oss om den taktikken. Vi har ikke kunnet finne at det kunne være noen taktikk som tilsa, at han ikke skulle være til stede. Tvert om.

Det er også et direkte spørsmål jeg vil få lov å stille formannen i forbindelse med Fellesavtalen. I punkt A. 111, punkt B. står følgende: «Eksisterende skiftordning med gjennomsnittlig effektiv arbeidstid i skiftperioden på mer enn 45 timer pr. uke, endres slik at arbeidstiden gjennomsnittlig blir 45 timer.» Denne nedsettelse gjelder altså ikke skiftordninger hvor arbeidstiden nå i gjennomsnitt for skiftperioden er 45 timer pr. uke eller kortere. Jeg skal

anta, at når vi har fått inn et ord som «eksisterende skiftordninger», så må det ikke være noen tilfeldighet. «Eksisterende» må bety akkurat det ordet det står for, og med det må det også bety at den eksisterende avtalen pr. mandag 3. mars eller iallfall den dagen forslaget ble vedtatt. Hvorfor jeg spør om dette er fordi vi i et møte i Arbeidsgiverforeningen, hvor det var representanter for samtlige grafiske forbund og vår motpart til stede, hevdet denne en annen oppfatning. På det selvsamme møte vi hadde i Arbeidsgiverforeningen var de møtt fram for å diskutere 45-timersuken. Når det gjaldt hvordan arbeidstidsforkortelsen skulle settes ut i praksis var det nødvendig med et samarbeid mellom de grafiske fag på grunn av de kombinerte arbeidsplassene. I dette møte eller i et senere, fikk vi lagt på bordet et 5-siders dokument i saken som ikke med ett eneste ord inneholder hvordan vi skulle praktisere 45-timersuken. Men den inneholder et utall av saker og ting som de vil ha inn i vår overenskomst og som de sier er i overensstemmelse med Fellesforslaget. Selvsagt var ikke dette ting vi kunne gå med på. Når vi skulle behandle disse tingene ble det stryking på stryking fra vår side og det som blir igjen, for det er vi selvsagt forpliktet til, at i overenskomsten skal det for framtiden stå 45 timer og ikke 48 timers arbeidsuke. Det skal dessuten stå at den dagen vi har innarbeidet i forhold til 45-timersuken, skal være 50 prosent og ikke andre prosenter som vi måtte ha. Og ikke noe mer enn det. Vel, som jeg sa innledningsvis, må vi regne med at når vi har et fellesoppgjør, så må vi også yte ofre. Men det må være slik, at de ofrene vi eventuelt er villige til å yte, må vi ha full oversikt over den dagen vi anbefaler forslaget for våre medlemmer og ikke som i dette tilfelle, at vi skal møte opp her den ene gangen etter den andre og få en tilbakesmell. Umiddelbart etter at vi fikk fellesoppgjøret og umiddelbart etter at Tariffrådet hadde behandlet det så var vi møtt fram for å diskutere problemer som var uklare. Slike problemer mener vi ikke skal være uklare når det fremmes et forslag. Ialffall skal det være visse grenser for det.

N. R. Mugaas: — Det indeksoppgjør vi fikk i år har vist alle lønnstakere her i landet at den utviklingen vi er inne i, ikke er tilfredsstillende. Et indeksoppgjør som bare gir lønnstakerne delvis kompensasjon for prisøkning og en prisøkning som stort sett falt på matvarer, den er slik at alle sammen er nødt til å reagere. Derfor var det med stor interesse jeg hørte på innledningsforedragene fra Statsministeren og fra LO's formann i dag, og jeg hadde håpet at de ville ha kommet med et framlegg om hvorledes vi skulle komme bort fra den uheldige utviklingen vi har. Vi er nemlig klar over nå, at et nytt indeksoppgjør vil føre til det samme. Prisene vil

stige mer enn lønningene, levestandarden for lønnstakerne vil forverres hver gang. Derfor er det tvingende nødvendig, både for LO og for Regjeringen å forsøke å komme fram til en positiv løsning av denne saken. Jeg frykter for at LO's formann kanskje avskar videre debatt ved å etterlyse den som kunne legge fram et konkret forslag på bordet. Jeg vil likevel peke på *en* ting som Statsministeren var inne på i innledningsforedraget, nemlig omsetningsavgiften. Det er ikke tvil hos meg om at det er et godt råd å ta vekk omsetningsavgiften på matvaresektoren. Det er også et godt råd, å legge omsetningsavgiften på et annet ledd i omsetningen. Det ser for meg ut som at det system vi har fått for omsetningsavgift i dag er blitt litt av en hellig ku for alle sammen. Det skal ikke røres ved. Finansministeren har en gang tidligere sagt her i Representantskapet at av tekniske grunner var det ikke råd å legge om omsetningsavgiften. Den gang drøftet vi spørsmålet om det som ble vekk av omsetningsavgiften, fra den ble kassert inn hos detaljforhandlerne og til den kom inn til statens kassabestjerner.

Vel, jeg skal ikke gi meg til å si hvilke tekniske måter dette kan gjøres på, men det er helt sikkert at ved å se litt mer velvillig på problemet, skulle vi kunne finne fram til en form for innkreving av omsetningsavgiften på et tidligere ledd og så å ta vekk omsetningsavgiften fra matvarene. Så meget om omsetningsavgiften.

Så vil jeg på samme måte som foregående taler peke på Prisloven og på prisreguleringene. Jeg er i den stilling, at jeg av og til betaler ut regninger for tjenester og ytelser som er gitt. Jeg merket meg spesielt en regning jeg fikk fra et entreprenørfirma her i Oslo. Det var et arbeid som var utført av Oslo Veivesen, og timefortjenesten var kr. 3.45 på regningen, men det ble noe helt annet når det skulle betales ut, for entreprenøren hadde rett til 95 prosent avanse: sosiale utgifter og fortjeneste. Regningen viste, da vi foretok en kontroll av denne, at timefortjenesten var økt med 95 prosent, og jeg undersøkte hos Prisinspeksjonen, som sa at regningen var riktig. Derfor bør — og dette sier jeg med adresse rett til Lønns- og prisministeren, at Prisdirektoratet må begynne å granske avansene i større utstrekning enn vi har inntrykk av at det er gjort hittil. Jeg vil da peke på det som har vært framme i pressen, nemlig i forbindelse med anbudet på trykking av Programbladet, der det viser seg, at de har en prisavtale eller hva vi skal kalle det, de store firmaene imellom, som fører til at en ikke får inn reelle anbud på det arbeid som skal utføres.

I det hele tatt mener jeg vi er nødt til å hindre at vi får et indeksoppgjør i mars måned neste år på de samme premissene som vi har hatt dette året. Og det vil kanskje være denne forsamling her, som

må ta standpunktet til hvordan vi skal gjøre det. Jeg er helt enig med LO's formann i, at det vil være usmakelig å føre inn igjen prissubsidier nå like etterat vi har tatt det vekk. Jeg er redd for at medlemmene våre, lønnstakerne, vil ha vanskelig for å forstå den sjongleringen. Derimot mener jeg absolutt bestemt at det godt går an å gjøre noe med omsetningsavgiften slik at vi får den vekk fra matvaresektoren.

Ingvald Hansen: — Det er med en viss beroligelse man konstaterer at begge innlegg i dag med all mulig forsiktighet kom inn på spørsmålet om at de fagorganiserte nå skulle resignere. Det spørsmålet ble svært forsiktig behandlet og det skulle vel tyde på at det nå begynner å gå opp for oss at vi har gått den veien så langt som det overhodet rent organisasjonsmessig er mulig. Tar vi for oss tariffoppgjørene og indeksoppgjørene etter krigen vil man ganske snart finne ut, at i hvert eneste tilfelle har det vært snakk om å vise resignasjon. Ingen skal vel heller komme å fortelle noe annet enn at de fagorganiserte har vist viljen til å resignere. De har ikke ved noe tariffoppgjør eller indeksoppgjør, blitt gitt full dekning for den prisstigning som mellom hvert oppgjør har funnet sted. Det er imidlertid for mye å forlange at prisene fritt skal få utvikle seg og at de fagorganiserte skal resignere helt. Jeg tror vi er kommet til vis ende når det gjelder den linjen.

Når det gjelder det kommende indeksoppgjør, så er det riktig som det er sagt at ingen i fagbevegelsen har ønsket dette kappløpet mellom lønninger og priser og det er vel heller ingen som ønsker noe nytt indeksoppgjør. Men under *en* absolutt forutsetning. Det er at man kan mestre prissituasjonen og holde den nede. Det var nevnt noe fra innstillingen fra den såkalte «4-vises-komiteen», at man hadde under overveielse å stabilisere indeksen på 164. Ja, for vårt forbunds vedkommende fikk vi ved indeksoppgjøret nøyaktig 55 prosent dekning ved det nå sist avholdte indeksoppgjøret. Stabiliserer man prisene på 164 har vi i tillegg til det tapt 4 prosent. Altså vil det si at man inntil dette indeksoppgjøret reduserer realinntektene med ytterligere 4 prosent.

Det er klart at dette ikke må bli noe mål i seg selv. Målet må bli å få prisene ned på det som var forutsetning for det siste indeksoppgjøret, 160. Det må også være helt klart, at *skal* det bli eller nødvendigvis *må* bli et nytt indeksoppgjør, og man ikke har funnet noe som helst midler til å regulere prisene, da må et indeksoppgjør skje på en helt annen reell måte enn det siste. Jeg er redd for å begynne å snakke om det, fordi jeg hver gang blir så himla irritert at jeg går over streken av det jeg vanligvis pleier gjøre når jeg skal

delta i en debatt. Jeg har tidligere gitt uttrykk for det, og vil nødig gjenta det.

Det har vært snakk om Prisloven. I sin tid var det utarbeidet noe som het Pris- og Rasjonaliseringsloven. De som har studert disse dokumenter vil snart finne ut, at her hadde man et middel til å mestre både priser og forholdene på arbeidsplassen på en helt annen måte enn vi i dag har anledning til. Jeg synes det bør være på tide igjen å ta dette spørsmålet opp til nøye overveielse når det gjelder rådemidler for å få prisene nedover. Det har vært sagt at omsetningsavgiften på matvarer, hvis man skulle sløyfe den, ville det være vanskelig å kontrollere. Ja, mitt inntrykk er, at sannelig er det så som så med kontrollen av de omsetningsavgifter vi har i dag også. Når en enkelt funksjonær i et firma her i Oslo, kan greie å underslå ½ million kroner i omsetningsavgift, så kan det jo få noen hver til å bli betenkt. Dessuten får man opplyst, at hundrevis av arbeidsgivere her i Oslo i løpet av 1 år kan underslå trygde- og skattepenger. Altså med de kontrollorganer som vi i dag skulle ha, har jeg vanskelig for i det hele tatt å forstå at slikt kan være tilfelle. Men det er *en* ting, som man aldri skal glemme i den forbindelse og det er, at de som står på arbeidsplassen, om det er enkelte tilfeller eller flere, så vekker de en reaksjon, fordi man sitter igjen med følelsen av, at det er de som står på arbeidsplassen, som har 100 prosent kontroll på alle områder. Men driver man en liten sjappe, så kan man finne ut alle mulige veier til å snyte både på skatt og omsetningsavgift. De kontrollapparater en har, tror jeg ikke kan bli særlig mye svakere enn de allerede er i dag. Derfor må det etter min mening, selv om man må utbygge kontrollapparatet ytterligere, må det være riktig som LO's formann sa. Jeg er ikke enig med ham i at tiden ikke er inne. Tiden er absolutt inne til å sløyfe enhver form for beskatning av matvarer. Det er en urimelig beskatning av dem som har det vanskeligst, som vi snarest må bort fra.

Når det gjelder subsidiene er jeg derimot helt enig med LO's formann i at la oss for all del ikke igjen begynne med å sprøyte inn subsidier og ytterligere få kniven på stupa av jordbruksorganisasjonene. For det er jo det som er det faktiske forhold. Det er vel riktig som det er sagt, at det fins snart ikke ett menneske i dette land, som vet hvilke subsidier jordbruket har. Og det er klart at man skal ikke holde på å etablere ordninger, som samfunnet taper enhver oversikt over. Derfor er min løsning av spørsmålet, kun den ene: Sløyf omsetningsavgiften på matvarer.

Finansminister Trygve Bratteli (Samarbeidskomitéen): — Som Statsministeren gjorde oppmerksom på, må en i løpet av en tid som

ikke er alt for lang, ta standpunkt til hvordan en vil håndtere denne situasjonen neste vår. Det er ikke lang tid en har til disposisjon, men jeg tror det er riktig å bruke den tid en har til disposisjon til å overveie meget nøye hvordan en vil gripe denne situasjonen an og hva en der vil gjøre. For det første har jeg lyst til å si, at i desember ser alltid i alle år, alt veldig mørkt ut i dette land. Da er folk dystre og det ser svart ut for framtiden. Men jeg synes vi likevel bør se det slik, at selv om vi står foran vanskeligheter, så er det jo slik at med eller uten indeksregulering i 1959, så går ikke fedrelandet til grunne av den grunn. Selvfølgelig plikter vi å prøve å finne den rimeligst mulige utvei av de konkrete problemer en er stilt overfor, men jeg reserverer meg for min del atskillig; særlig når en leser borgerlige aviser om dagen kan en jo få følelsen av at Norge står så å si på randen av en avgrunn som vi er like på nippet til å ramle ned i. Situasjonen er på langt nær ikke slik. Men vi er stilt overfor noen ganske bestemte konkrete problemer hvorav det som behandles her i dag, er ett av de vanskeligste. Og under de overveielser vil jeg for min del si, at jeg tror en ikke på forhånd bør utelukke for enhver pris en indeksregulering som et av alternativene. Spørsmålet om det skal forkastes vil jo blant annet måtte avhenge av fordeler og ulemper ved de andre alternativer, som kan komme på tale. Jeg vil i dag ikke ta noe standpunkt til det. Det får bli et resultat av de drøftelser som kommer.

Men det jeg da særlig vil si litt om, er den diskusjon som er tatt opp her om avgifter og subsidier. Må jeg der først få gjøre oppmerksom på, at med den lønsspredning og inntektsspredning en har her i landet, med den i forhold til de fleste andre land relative jevnhet i inntektsfordelingen og med alle de krav som stilles til utbygging på de forskjelligste områder, slik stats- og kommunebudsjetter er utformet i Norge, så må nødvendigvis alminnelige lønnstakere være med å betale skatt i en eller annen form. Jeg tror vi bare bedrar oss selv, hvis vi ikke ser det rett i øynene. I en eller annen form, må en betale skatt. Vi har som et vesentlig ledd i dette en alminnelig omsetningsavgift, supplert med subsidier, som stadig opprettholdes på ca. 500 millioner kroner. Hvorav også i dag, etter den reduksjon som har funnet sted, 300 millioner kroner i subsidier knytter seg til melk og melkeprodukter. Det er allerede meget langt på vei, men på et konsentrert felt en tilbakebetaling av det som er omsetningsavgift på matvarer her i landet. Og jeg regner med som jeg har sagt i debatten om subsidieomleggingen, at det er det man kan kalle harde kjerner av subsidiene. Enten en liker den eller ikke, tror jeg ikke det er noe å gjøre med den i og for

seg. Resten av de 500 millioner går mer direkte til bøndene i overpris på norsk korn, kunstgjødsel og kraftfôrnedskrivning osv.

Men det er altså ikke slik, at vi i dag har en alminnelig omsetningsavgift uten hensyn til det problemet som knytter seg til matvarene. Vi betaler 300 millioner i subsidier på melk og melkeprodukter fremdeles i kompensasjon på det punkt. Når jeg for min del foretrekker den ordningen langt fram for en såkalt variert og gradert avgift, så er det fordi den administrativt er så overordentlig mye enklere, enn det å skulle *frita* bestemte varegrupper for avgift. I den økonomiske virkning for statsbudsjettet og for den enkelte forbruker spiller det i og for seg ikke noen stor rolle om en bruker avgifter eller subsidier for det resultatet en vil oppnå. Men poenget er, at ved en generell omsetningsavgift supplert med disse 300 millioner til melkesubsidier, kan det i hvert fall ikke ett øyeblikk være tvil om, at det er en langt bedre kontrollerbar ordning enn det ville være om en fritok visse varer for avgift. Da måtte en jo gå langt ut over melkesektoren. Det er klart at subsidiene på melk og melkeprodukter i dag går langt utover den nedgang det ville bli om en fritok melk og melkeprodukter for omsetningsavgiften.

Det er nevnt i forbindelse med omsetningsavgiften, kontrollspørsmålet. Jeg vil til den siste som var oppe her si, at jeg er fullt klar over det problem. Dog er jeg sikker på at svinnet ved den direkte skatt, som er alternativet, er mye større, den virker langt mindre rettferdig for alminnelige lønnstakere, enn det svinn det er i den alminnelige omsetningsavgiften. Men når det gjelder valget mellom en slik omsetningsavgift med fritak eller et subsidiesystem, så er selvfølgelig kontrollspørsmålet ett av momentene, og jeg under vurderer ikke det. Jeg kan godt si, at vil en bygge ut med tilstrekkelig administrasjon og kontrollører, kunne en vel alltid finne fram til et system til å mestre det. Men kontrollspørsmålet er *en* av *innvendingene* og er for meg ikke den vesentligste. Det vesentligste var det som Nordahl her i dag grunnga i meget treffende ordelag, men fra et litt annet utgangspunkt, idet Nordahl sa, omtrent følgende: «At jo mer vi subsidierer jordbruksvarene, jo sterkere blir presset fra bøndene for å få sine priser i været.» Jeg er enig i det og det er en av grunnene — men heller ikke den eneste grunn — til at jeg mente en omlegging av melkesubsidiene var nødvendig i år. Men jeg er overbevist om at akkurat det samme gjelder hvis en går til et avgiftsunntak for matvarer, hvor jo de norsk-produserte landbruksvarer er en hovedtyngde av disse varer og fram for alt, den tyngde som gjennom prisstigning fører til at indeksen presses opp og skaper de problemer vi er stilt overfor. Om vi tenker oss at en droppet omsetningsavgift på norske matva-

rer, som produseres av norske bønder i det vesentligste, hvor lenge tror en forbrukerne vil ha glede av det? Vel, en kan være mer eller mindre optimistisk, for min del er jeg mindre optimistisk. Jeg er overbevist om at i løpet av 2—3 år ville bøndene ha tatt de prosentene der igjen. Hva sto en så igjen med? Forbrukerne hadde ingen fordel av det, de hadde knekket det som er selve kjernen i et skattesystem, hvis en ikke vil gå over til større direkte skatter på vanlige inntekter. Og hva en enn kan mene om omsetningsavgift og direkte skatt, så er jeg blitt overbevist om i årenes løp, at er det noen bestemt skatteform hvor lønnstakerne rammes relativt for hardt, så er det den direkte skatten hvor det er så umulig å finne fram til en rimelig ansettelse av skattbar inntekt for de forskjellige grupper. Så min vesentlige innvending mot en slik avgift, hvor en skal unnta visse varegrupper, ligger dels på det kontrollmessige plan, men ikke avgjørende der. Det ligger avgjørende på det punkt, at det er en favorisering av produsentene av de varer som blir unntatt og i det lange løp ikke noen fordel for forbrukerne. Jeg vil i den sammenheng nevne, at den komitéen som grundigst har gjennomarbeidet dette, er den komitéen av 1955, som nettopp har avgitt sin innstilling, og jeg ber dere om å lese den. Jeg vet at det var et solid flertall i den komitéen da de begynte sitt arbeid, som var for å finne fram til nyordning av omsetningsavgiften, som har vært så meget kritisert. Etter at de i 3 år har sittet og gjennomarbeidet dette er situasjonen blitt den — og de har laget et fullt ferdig system for en annen avgift — men etter at de har gjort det og studert også slike andre avgifter i andre land slik de fungerer, er stillingen blitt den, at av organisasjonsrepresentantene i komitéen er det bare blitt *en*, som foreslår en slik avgift med unntak for matvarene og avgiften da konsekvent lagt på et annet ledd. Og hvem er det? Det er Landbrukssentralenes representant, ingen av de andre. Alle de andre, inklusive kooperasjonens representant, som var en fanatisk motstander før han gikk inn i komitéen, av den nåværende avgiftsform. Alle de andre tilrådet at en *ikke* går til en slik omlegging. Når jeg ønsket å si dette er det fordi dette er ting en etterhvert må ta standpunkt til, det kan ikke løses i forbindelse med denne akutte og aktuelle situasjonen, men det er ting en i høy grad bør ha under overveielse når en på litt lengre sikt, skal ta standpunkt til hvilke skatteformer en helst vil bruke.

Aug. Crowo: — Det er riktig at det var forutsatt at prisnivået ville stige etter fellesoppgjøret og at den røde strek ville bli passert ut på høsten. Den virkelige prisøking, prisstigning som ble pålagt ville bli lagt inn på matvaresektoren. Ett av grunnlagene for dette, var opphevelsen av subsidiene og Statsministeren ga jo i sitt inn-

legg i formiddag uttrykk for at Norge var ett av de landene hvor matvarene var steget mest. Lønnsnemndas kjennelse skal vi ikke nærmere komme inn på, men det satte lønsmottakernes levestandard ned og særlig de lavest lønte og de barnrike familier fikk føle dette. Statsministeren nevnte at det må treffes tiltak og det er jeg enig i. For det må treffes de nødvendige tiltak for å rette på de skjevheter som er oppstått og på de skjevheter som er forutsatt nå i nær framtid vil oppstå.

Statsministeren nevnte også at det var 2 alternativer og lettet litt på sløret til 4-mannsutvalgets innstilling. Det hele var, etter det jeg hørte, et lappverk. Jeg tror derfor at det er riktig her å ta skrittet helt ut og jeg vil derfor framsette følgende forslag: «Representantskapet er av den mening, at nåværende prisstigning ikke kan fortsette, særlig etter det utfall som indeksoppgjøret hadde i lønnsnemnda. — Representantskapet oppfordrer derfor myndighetene til å treffe effektive tiltak for å bringe prisene nedover. — Omsetningsavgiften på matvarer avskaffes ved å nytte Prisloven til å bringe avanser og fortjenester i omsetningene nedover og eventuelt gjennomføring av prissubsidiene.»

Vi opplevde det at en rekke bedrifter faktisk talt sto i kø utenfor Prisdirektoratet for å få hevet avansesatsene. Skulle ikke de 2 tiltakene der være nok, eventuelt så *gjennomføring* av prissubsidiene.

Jeg foreslår at Representantskapet gjør følgende vedtak:

«Representantskapet er av den mening at den nåværende prisstigning ikke kan fortsette, særlig etter det utfall som indeksoppgjøret hadde i lønnsnemnda.

Representantskapet oppfordrer derfor myndighetene til å treffe effektive tiltak for å bringe prisene nedover. —

Omsetningsskatten på matvarer avskaffes ved å nytte prisloven til å bringe avanser og fortjenester i omsetningene nedover og eventuelt gjennomføring av prissubsidiene.»

Emil Torkildsen: — I sitt innlegg etterlyste Nordahl universalmidlet for å finne det riktige forslaget. Jeg synes i stor utstrekning, at Nordahl var inne på dette forslaget selv i og med at han nevnte opphevelse av omsetningsavgiften på matvarer. Jeg tror det er det midlet, som man må alvorlig tenke på å bruke i den periode som vi går inn i. Jeg tror det vil virke populært i aller høyeste grad blant de fagorganiserte fordi de aller fleste føler den avgiften som en urimelig skattebelastning. Det er jo nemlig den kjennsgjerningen, at både for de lavest lønte og for de største familier, virker omsetningsavgiften på matvarer meget sterkt, fordi den virker på alt det de er nødt til å ha til livets opphold. Derfor tror jeg det ville være en meget fornuftig løsning både politisk og faglig.

Når nå Finansministeren sier at han av 2 grunner er imot det, men ikke vesentlig fordi kontrollen blir så tung og vanskelig, men også fordi han mener at bøndene i løpet av få år vil ta igjen de prosentene som settes ned, da er jeg fristet til å spørre: «Hva da med kontrollen? Hvilken kontroll har man egentlig gjennom Prisdepartementet? og gjennom Prisdirektoratet?» Hvis det lar seg gjøre for bøndene i løpet av 2 år å ta de prosentene igjen på prisene, som omsetningsavgiften blir satt ned med, da kan vi likeså godt oppheve all kontroll. Jeg skulle ha lyst til å spørre Prisministeren om han mener at det er uoverkommelig å kontrollere at ikke bøndene kan heve sine priser med de prosentene som omsetningsavgiften utgjør, hvis den faller bort. Da skjønner ikke jeg hvilken kontroll vi overhodet har. Da begynner jeg å bli enig med Ingvald Hansen at den kan vel ikke bli dårligere enn den er den kontrollen da. Det er egentlig et kjernesporsmål i denne situasjon. Når man da hører at det er bare 2 land, som ble nevnt, Australia og delvis Vest-Tyskland, som har omsetningsavgift på matvarer. Jeg har hørt et forlydende at det også skulle være delvis i Canada, jeg tør ikke si om det er korrekt. Men da føler man seg fristet til å si etter demokratiske prinsipper: «Hvorfor kan man ikke for en gangs skyld i dette spørsmål holde seg til flertallet av landene og ikke holde seg til opposisjonen, mindretallet?» Det ville jo være nokså demokratisk da å si: «Kan alle de andre land klare seg uten omsetningsavgift på matvarer, så måtte det i herrens navn kunne gå an for oss også.» Og det måtte kunne gå an å etablere en kontroll som om den ikke er 100 prosent fullkommen, fullkommen nok til i hvert fall å holde bøndene i øret på det spesielle spørsmål. Jeg kan ikke skjønne noe annet.

Når det er tale om fellesforslaget og at det hadde mange skavaner og spesielt den indeksreguleringen vi fikk, så kan man naturligvis si, teoretisk, så fikk alle — iallfall indeksfamiliene — sin levestandard redusert med 4.6 prosent når indeksen steg til 160-tallet. Så fikk alle, når man fikk 3.5 prosent i lønnstillegg, alle indeksfamiliene regulert opp igjen sin levestandard med de 3.5 prosentene slik at alle sammen i teorien hadde mistet 1.1 prosent av sin levestandard. Det kan naturligvis hevdes at det har man tatt igjen ved lønnsglidning. Jeg er dypt uenig i dette at man bruker lønnsglidningene i denne forbindelse, fordi at man i lønnsglidning også inkorporerer f. eks. alle akkordfagene. Der stiger inntekten ikke fordi de får en høyere timelønn eller et høyere utgangspunkt for akkordberegningen, men fordi de jobber mer. Jeg er altså prinsipielt uenig i, at det betegnes som lønnsglidning. Det er mer-arbeid som utføres, de får ikke 2 øre mer pr. time. Men de jobber mer og

tjener mer på akkord. Det burde etter min oppfatning holdes utenfor begrepet lønnsglidning. Lønnsglidning etter min oppfatning er de som får rent lønnstillegg, f. eks. ukelønnsarbeidere, som får en høyere lønn i perioden enn de hadde ved periodens begynnelse. Men det andre er fordi man *gjør mer arbeid* og det har ikke noe med lønnsglidning. I hvert fall kan hverken LO eller noe forbund ta det til inntekt for sitt arbeid at en mann utfører mer arbeid på arbeidsplassen så han tjener bedre på akkord.

Jeg er egentlig av den oppfatning at fellesoppgjøret var et godt oppgjør, rent prinsipielt. Først fordi vi klarte å få gjennomført nedsettelse av arbeidstiden i en omgang og for det annet, fordi vi fikk slått fast det prinsippet — som vi naturligvis skal slåss litt om for å få gjennomført, nemlig pensjonsordningen. Jeg er også av den oppfatning at fellesforslaget var et meget godt forslag, når det gjaldt selve prinsippet om indeksreguleringen, at den var bevegelig, den var ikke avhengig av bestemte datoer. Det kunne altså ikke, som det har vært reagert så mye over på arbeidsplassene, manipuleres med indeksen. Jeg er ikke så sikker på, hvis man nå skal innføre subsidier igjen, at ikke det samme spørsmål vil melde seg på arbeidsplassen, nå skal man manipulere og hindre en ny indeksregulering ved å sprøyte inn subsidier og så begynner man å filosofere over når vi skal trekke subsidiene tilbake igjen. Jeg tror det er uheldig å komme for tredje gang med subsidieordningen, selv om det kan være praktisk og lettvint. Jeg tror vi skal ta det skritt med en gang å gå til opphevelse av omsetningsavgiften på de mest nødvendige matvarer. Det vil være populært. Det vil alle forstå og det vil skaffe reell forbedring for de som er spesielt lavt lønnet. Jeg kan ikke skjønne at det skal være så vanskelig å gjøre det. Hvis man ikke skal lage prinsipp av at det som vi først har fått av skattheistorier, det skal vi neigu ikke endre på. Jeg kan ikke skjønne annet enn at hvis vi skal ha en ny omgang med indeksregulering, at man da kan komme utenom at det må være full kompensasjon. Får vi en gang til den historien som Ingvald Hansen nevnte, at for deres vedkommende dreier det seg om 55 prosent. Det ligger vel rundt omkring 60 for de fleste kanskje, lavere for noen og litt høyere for andre, så jeg kan ikke tenke meg at forbitnelsen og irritasjonen bare retter seg mot Rikslønnsnemnda. For de fleste arbeidere er vel egentlig av den oppfatning at Rikslønnsnemnda handler delvis etter direktiver fra høyere hold, når de fastsetter sin dom. Det er vel ikke noe å legge skjul på at de fleste resonnerer slik at Rikslønnsnemnda gjør seg ikke upopulær på denne måten, hvis den ikke er nødt til å gjøre det. Og jeg er ikke så enig med finansministeren når han sier at samfunnet ryker ikke over ende

fordi om vi får en ny omgang indeksregulering. Nei, men stemningen på arbeidsplassene kan kanskje bli sådan at noen hver ryker over ende på det, hvis indeksreguleringen skal bli bare henimot 60 prosent av det som prisene er gått opp med en gang til, og derfor vil jeg advare sterkt mot det. Det er ikke noe universalmiddel dette å få delvis kompensasjon for en prisstigning. Det er bare et middel til å skape misstemning mot hele arbeiderbevegelsen, og det er ikke egentlig nødvendig å gjøre det, hvis man kan ordne det på den måten at man unngår en indeksregulering ved å ta bort omsetningsavgiften på matvarer. Det ville være det letteste. Selv om nå alle eksperter sier at det er umulig å gjennomføre det. Nordahl ga et nokså treffende bilde av det. Det var også umulig i sin tid å gjennomføre skatt av årets inntekt. Etter min mening er det en av de beste ordninger som er gjennomført for skatteyderne, nemlig det at man aldri er fristet til å bruke opp de pengene som man ikke eier selv. Man er nemlig nødt til å betale dem før man får dem utbetalt. Det er en fin ordning. *Lot det seg gjøre*, så må det la seg gjøre å ta bort subsidiene eller å ta bort omsetningsavgiften på matvarene.

Thorleif Andresen: — Det var det Bøe var inne på i forbindelse med siste tariffoppgjør. Beklagelsen over de konkrete positive svarene han fikk fra LO's administrasjon i forbindelse med siste tariffoppgjør. Det er riktig at Bøe henvendte seg til meg og forela spørsmålet om maskintillegg, hvor jeg svarte at maskintillegget skal holdes utenfor. Jeg sa også til Bøe at for sikkerhets skyld skal jeg forelegge spørsmålet for administrasjonen slik at man ikke gjør noe galt her, og det ble også gjort. Det er ingen endring i administrasjonens syn når det gjelder dette med maskintillegget. Det har vi opprettholdt i protokollen med Norsk Arbeidsgiverforening og jeg møtte i den arbeidsrettssaken som Bøe sikter til og gjentok overfor Arbeidsretten at LO's syn var at maskintillegget skulle holdes utenfor beregningen av «taket». Det er ingen endring i den oppfatningen hos meg, heller ikke i dag og jeg er fremdeles av den oppfatning på tross av Arbeidsrettens dom. Men det er klart at vi enkelte ganger kan komme i skade for å gi svar på forslag som kanskje ikke i alle sine detaljer er utformet slik som de skal utformes og at det kan oppstå situasjoner som den det gjorde med Bokbinder- og Kartonasjeforbundet. Jeg bare minner om at jeg var i samme situasjon for så vidt når det gjaldt forhandlingene for Tobakksarbeiderforbundet og hevdet de samme synspunktene. Merkelig nok så gikk Arbeidsgiverforeningen med på å betale dette til Tobakksarbeiderforbundet. Det skyldtes etter deres oppfatning at det var vanskelig å skille det ut fra hverandre. Nok om det med

maskintillegget. Det andre som Bøe var inne på, har jeg ingen forutsetninger for å svare på.

Med en gang jeg har ordet, har jeg lyst til i hvert fall å gi uttrykk for de tanker man beskjeftiger seg med når man er ute og snakker med de fagorganiserte arbeidere i forbindelse med det siste tariffoppgjøret, og hva står vi så overfor i de kommende tider? Det er klart at man kan ikke stake opp noen ny vei her, fordi at hvis man skal stake opp en ny vei, så må vi først analysere om hvor vidt den økonomiske politikken som har vært ført har vært gal. Jeg er av den oppfatning at det har ikke vært ført noen gal økonomisk politikk. Jeg er også kommet til det resultat etter fattig evne å vurdere det at jeg i likhet med visse andre ikke har den engstelse som Statsministeren har når det gjelder om vi kommer i utakt med utlandet. Vi har prøvd alle former for å demme opp i en økonomisk situasjon til enhver tid. Vi har endret standpunkt fra representantskapsmøte til representantskapsmøte. Vi har behandlet alle de former som vi i dag er inne på. Vi har tatt subsidier ut og satt dem inn igjen med eller uten alles samtykke til det også. Vi har nedsatt skatene og prolongert tariffavtalene som vi gjorde i 1953. Vi har diskutert på kongresser gjentatte ganger forslag om nedsettelse av omsetningsavgiften på matvarer, uten at det i og for seg har munnet ut i et konkret forslag med anmodning til Regjeringen om å følge en slik linje. Jeg kan ikke skjønne annet enn at det ligger på det politiske plan. Nå vel, Norsk Arbeidsgiverforening representerer et annet politisk syn enn det vi representerer. Toppledelsen i Norsk Arbeidsgiverforening gjør det også og det er klart at med den utløpstid som tariffavtalen denne gangen har i 1961, da vi samtidig skal gå til stortingsvalg, har de en periode å operere på. Jeg tror at hvis vi skal manøvrere, sett ut fra et politisk synspunkt, får man ta det som komme vil ved et indeksoppgjør. Det er klart det vil være uheldig hvis vi havner i en lønnsnemnd, fordi Arbeidsgiverforeningens politiske syn ikke har endret seg fra i høst og fram til vårparten, og det vil være en belastning rent politisk sett om vi ikke når fram til full kompensasjon. Men den belastningen mener jeg vi i nærværende situasjon ikke kommer forbi. Jeg er kommet mer og mer fram til det resultat at enten må man på den ene siden klart si fra at vi ikke ønsker lønnsnemnd, så får de behandle det sett ut fra fagorganisasjonens synspunkt, eller så må vi ta den belastning som følger av en lønnsnemndskjennelse.

Jeg tror personlig at det ikke er den veien å gå, hverken om innføring av subsidier eller om å gripe inn i omsetningsskatten. Hverken på den ene eller den andre formen som «de vise menn», som det sies har foreslått det. For det hjelper ikke etter min oppfatning,

så vidt jeg bare har kunnet sett flyktig på det, at man løfter det på den ene sektoren og senker det på den andre. Lønnstakerne må i alle tilfelle være med å dekke de utgifter som blir for den enkelte og være med å skaffe de inntekter som den økonomiske politikken skal bygges opp på. Jeg vil da ha sagt fra som min konklusjon på det, at jeg mener vi må la dette gå framover på den utviklingen som vil bli når vi når indekstallet hvis de kalkylene som er satt opp ville vise 166.

Einar Strand: — Når vi reiser omkring i fagforeningene og hører den reaksjon som har vært til stede etter lønnsnemndas kjennelse, og stiller de fagorganiserte spørsmål om hva de nå ville velge, om de ville velge en ny omgang av samme slaget, så har jeg iallfall fått inntrykk av at de fagorganiserte rett og slett sier i fra at en slik omgang som sist vil de ikke ha noe av. Det er det inntrykk som iallfall jeg har fra de grupper jeg har vært borte i. Jeg har ofte stilt meg det spørsmål at hvis vi skulle få en omgang til av samme slaget, og vi skulle få den samme kalde, sure reaksjon fra toppen i fagbevegelsen til nederst nede mot en avgjørelse, da tror jeg ikke det vil være heldig for fagbevegelsen. Jeg tror vi taper på det. Da står det tilbake hvorvidt vi kan greie ut denne situasjonen ved å gripe til det økonomiske og politiske apparat vi har. Det har tidligere vært lansert forskjellige tanker og vi har i dag fått høre noen. Men for oss som deltar i diskusjonen etter disse innlegg, er det ikke så greit. Det var liksom ikke noe å ta og føle på. Det er vel ikke greit for noen å komme med løsninger, men etter å ha hørt Bratteli's innlegg, er jeg kommet til at det praktisk talt blir det samme for samfunnet, bare man kan skaffe midlene. For samfunnet vil det praktisk talt være det samme, enten man bruker den metode Nordahl var inne på, nemlig å sløyfe omsetningsavgiften på matvarer, eller man tar et liknende beløp og setter det inn i subsidier på matvarene. Spørsmålet er å skaffe pengene. Etter det jeg forsto av Finansministeren, var det muligheter for det. Eller vi måtte skaffe pengene. Nå vil jeg som en frimodig ytring ha sagt noe som ikke er sagt tidligere her og heller ikke i den offentlige diskusjon: Er det ikke mulig å ta noe av militærbudsjettet?

Når det gjelder Finansministerens innlegg tror jeg han har noe rett i at det ikke er klokt å rette skytset mot bøndene. Av våre jordbruk er over 70 prosent under 50 dekar. Det er ikke store bruk. Hvis vi skal legge an en agitasjon mot bøndene generellt, har ikke vi noen gevinst på det. Jeg vil også ha sagt at det er ikke der problemet ligger. Jeg tror ikke bøndene klarer å løfte det opp til samme nivå. Det er selve omsetningsleddene, som på en eller annen måte klarer å manipulere, for å si det rett ut. Det har vært pekt på

hvordan en enkelt funksjonær kan lage et problem med en halv million kroner, og det ene med det annet. Men hva med alle disse forretninger vi har? I *alle* bransjer? Hvordan kan ikke de lage problemer? Nordahl nevnte at han hadde inntrykk av at Arbeidsgiverforeningen ville følge linjen med prosentvise oppgjør. Ha, ja, hvis vi kunne få garanti for at vi fikk tillegg som det samme for dem med høy og lav lønn, ville jeg tenke over det. Men den garantien har vi ikke i dag. Skal vi få et oppgjør og enda et nytt oppgjør etter indeksbestemmelsene, er jeg redd for at de som ligger lavest — og som for det første er kommet akterut, ved en ny lønnsregulering etter samme prinsipp som sist, vil vi ved neste tariffrevisjon få et galt utgangspunkt for disse, de lavest lønte.

Vi får et problem innbyrdes når vi kommer fram til et nytt møte i Representantskapet, på våre landsmøter og på våre tariffkonferanser, hvor vi skal ta det igjen på. Jeg er kommet til det at den eneste måten vi kan greie det på er å bruke de politiske maktmidler vi har. Og den økonomien vi overhodet kan skaffe oss ad den vei for å løse problemet. Jeg antyder nok en gang: «Kan det ikke nå være et spørsmål å løse litt på budsjettene når det gjelder militærvesenet? Blir det ikke kjøpt for mange millioner, for hundrer av millioner kroner av saker og ting, som vi kanskje i øyeblikket ikke har absolutt behov for? Eller blir det brukt penger, som vi absolutt ikke behøver fra dette budsjett?» Jeg vil bringe spørsmålet på bane her, og de som er til stede fra Regjeringen vil kunne svare på det.

Mathias Osland: — Når jeg har bedt om ordet, er det for å gi uttrykk for min absolutte uenighet med Emil Torkildsen, når han karakteriserer fellesoppgjøret som et *godt* resultat. Når vi ser tilbake på den pris- og lønnsregulering som har funnet sted i løpet av dette året, synes det meg at det iallfall er *en* ting vi straks kunne bli enige om, og det er at den gruppe som er kommet skjevst ut av oppgjøret, er de som kom med i fellesoppgjøret. Vi kalte det et solidarisk lønnsoppgjør. Jeg er fristet til å kalle det et fattigmannsoppgjør. Ikke bare fordi det ga så lite lønnsmessig, absolutt sett, men også sett i forhold til hva andre grupper senere i løpet av året oppnådde. Men aller mest mener jeg det fortjener betegnelsen, fordi det i realiteten lønnsmessig kun var et oppgjør mellom de lavest lønte arbeidere og deres arbeidsgivere, som vi også må forutsette må være de dårligst økonomisk situerte blant arbeidsgiverne. Iallfall ser ikke jeg noen annen grunn for at de skal betale dårligere enn andre.

Når et så vidt dårlig forslag kunne bli vedtatt, som jeg tror var en overraskelse for noen hver, skulle jeg tro det hadde 2 hovedårsaker. Den ene var den nye formulering indeksreguleringsbestem-

melsen fikk, idet arbeiderne festet lit til at nå skulle man ha større sjanse til å få kompensasjon for prisstigningen, idet den ikke var bundet til bestemte data, men at man kunne komme fram til revisjon når indeksen forelå. Der ble vi skuffet. Men den største årsak til at det ble vedtatt, tror jeg bundet i arbeidernes absolutte loyalitet og tillit til så vel våre faglige som politiske autoriteter, når de på det tidspunkt forsikret oss om at det var ikke noen realøkonomisk dekning i vårt samfunn for noe bedre resultat.

Men når en ser på de pris- og lønnsrevisjoner som senere utover året fant sted, ja da vil jeg si at jeg ser ikke meget igjen av *ånden og linjen* fra fellesoppgjøret. Ikke bare tok de store grupper som senere hadde revisjon ut et langt større tillegg, men de gikk den stikk motsatte vei av hva som var linjen i fellesoppgjøret, idet de tok ut de største tilleggene til de største lønningene. Det forbauser vel ikke noen at dette har vakt forundring og forbitrelse blant arbeiderne, som krever et svar før eller siden.

Når det tales meget om det dårlige resultat av fellesoppgjøret og det ene med det annet, er det vel dem som sitter ferdig til å si: «Men glem ikke arbeidstidsforkortelsen, som var en vesentlig del av fellesoppgjøret.» Det er selvfølgelig riktig og det må vi ikke glemme og det har såvisst heller ikke arbeiderne. Den har de kjempet altfor lenge og innbitt for. Det er bare den ting å si at dersom vi skal godta det syn at i det tilfelle hvor arbeiderne oppnår noe på ett område, hvor de ligger klart etter andre grupper, f. eks. i arbeidstiden, hvor store grupper forlengst har en gunstig og langt gunstigere arbeidstid, skal vi da erkjenne at disse grupper automatisk har krav på full kompensasjon, når andre grupper som ligger langt etter ikke oppnår noe? Det er vel ikke meningen at enkelte grupper av arbeidere stadig skal ligge akterut og ingen sjanse ha for å komme opp på siden av andre grupper?

Hva det har med solidarisk lønnsoppgjør å gjøre, er mer enn hva jeg makter å tolke. Ett synes meg sikkert, at den lønnsrevisjon som har funnet sted i år, iallfall har lært oss *en* ting, og det er at hvis vi noen gang i framtiden skal inn i et fellesoppgjør på solidarisk lønnsbasis, så må det skje under 2 ufravikelige forutsetninger. Den ene er at, det uten unntak må omfatte *alle* lønnstakere, og det andre er, vi må finne fram til former så vi også i det solidariske lønnsoppgjør makter å trekke inn de økonomisk sterke arbeidsgivere. Ellers vil det solidariske lønnsoppgjør etter min mening aldri kunne bli noe annet enn fattigmannsoppgjør. I den aktuelle situasjon hvor det etterlyses og vil bli premiert gode forslag, vil ikke jeg forsøke å konkurrere om den prisen, men jeg kunne jo gi et tips. Kunne man ikke få eksperter til f. eks. å regne ut hvor mye vi sparte de øko-

nomisk sterke arbeidsgivere for ved fellesoppgjøret? De som slapp uten noen nye lønnsutgifter? Der ville det være en post å hente. Det kunne komme godt med og hjelpe å holde prisene nede. Vel, om det er brukbart eller ikke, tør jeg ikke si, men i hvert fall ville det vært interessant å bringe på det rene hvor store beløp vi der sparte dem for.

På et annet område var jeg enig med Emil Torkildsen og det var der hvor han kom inn på lønnsglidningen, dette nye ordet som har vært så flittig brukt i den senere tid. Det er ikke tid til å komme inn på det i detaljer, men der er jeg dypt uenig i den måten det praktiseres på. Alt som kommer inn under kategorien arbeidere, for dem skal det virke som en minusfaktor ved oppgjørene. Men for andre grupper, f. eks. kommunefunksjonærene kommer det et pluss til. Det blir et minus for meg som skiftarbeider, som ikke har fått noe av det, men for kommunefunksjonærene i Kirkebø, for dem er det et pluss. Forstå det hvem som vil, jeg forstår ikke logikken i den ting.

Kjell Jensen: — Jeg skal først ta for meg, ett spørsmål som ble lagt fram fra Bøe i og med at vårt forbund er nevnt. Det er riktig som Thorleif Andresen sa, at Tobakkarbeiderforbundet, den gang man skulle forsøke å innpasse fellesforslaget, fikk holdt maskintilleggene utenom da man skulle beregne «takets», og jeg var også sikker på når jeg hørte at Bokbinderforbundet måtte ta en arbeidsrettssak på det at de ville vinne den. Nettopp fordi at Arbeidsgiverforeningen på forhånd hadde gitt oss medhold i vårt krav om at vi skulle holde det utenfor. Men det fikk de da dessverre ikke. Da kan man kanskje si det på den måten, hvis vi hadde kommet etter den arbeidsrettssaken, så hadde heller ikke vi fått det.

Så var det en annen ting i Bøes innlegg. Det var at han kritiserte LO's administrasjon litt for deres behandlingsmåte. Vel, vi i Tobakkarbeiderforbundet har vært oppe i en liknende situasjon, om det ikke var så grellt. Jeg skal minne om det orienterende møte som ble holdt i sekretariatsalen etter Lønnsnemndas kjennelse. Da var det bl. a. et forhold som ble brakt inn i bildet, og det var når det gjaldt minimumstillegget på 12 øre. Var det slik å forstå at arbeidere, som har normallønn med premie, skal ha den garantien på 12 øre, hvis de 3.5 prosent ikke gir 12 øre? og skal de da ha 2.5 prosent på produksjonspremien. Det ble svart meget positivt, enten det var Mentsen eller Nordahl skal være usagt, — at det skal de ha. Vel, det kan selvfølgelig være meget vanskelig å avvise en slik generell dom, når man skal tilpasse en generell ordning inn i de forskjellige tariffavtaler. Men det kan vel være til ettertanke for LO's administrasjon, at de er noe mer forsiktige i uttalelsene de avgir på denslags møter.

For det resulterte i, bl. a. for vårt forbunds vedkommende, at vi sendte ut sirkulære om at det var slik og slik å forstå, og når man da skulle få gjennomført indeksstillegget på bedriftene, så krevde selvfølgelig våre tillitsmenn at de skulle ha det slik og slik. Men dessverre, vi fikk en liten tilbakesmell og vi måtte sende ut et nytt rundskriv at dessverre det var galt det første.

Det er ikke noe særlig hyggelig for forbundet å drive en slik form for brevskrivning. Så jeg vil henstille til LO's administrasjon at de er noe mer forsiktige i uttalelsene når vi skulle komme i liknende situasjoner. Det som har vært det sentrale i denne debatt i dag, har selvfølgelig vært prisutviklingen i den nærmeste framtid. Vi har både av statsminister Gerhardsen og Konrad Nordahl blitt gjort oppmerksom på vanskelighetene og med spørsmål om hva som kan og bør gjøres. Vel, spørsmålet er iallfall for meg fremdeles ubesvart utover de 2 alternativer som har vært nevnt. Det ene er om man igjen skal innføre subsidier. Der mener jeg, som min personlige mening, at det kan man ikke gjøre. Det vil være en politisk belastning så stor at jeg er fristet til å si at opposisjonen ville le av oss. Og det har vi ikke råd til. Når det gjelder hele den situasjonen vi er opp i i dag, så er det som Konrad Nordahl sa at vi på forhånd var klar over den situasjon i og med at man gikk til disse reduksjoner av prissubsidiene.

Så har man det annet alternativ, og det er å sløyfe omsetningsavgiften på visse varer, da først og fremst matvarene. Ja, jeg er helt enig med de talere som har hevdet at vi bør forsøke å få vekk omsetningsavgiften på matvarer, og særlig når man hører at det er svært få land som praktiserer en slik ordning. Det er en belastning av største rekkevidde. Bratteli hadde ordet og tok fatt i de spørsmålene som er reist omkring å ta vekk omsetningsavgiften, og han mente kontrollen i seg selv var ikke det største hinder, men at den ville ta det igjen i løpet av 2—3 år. Det ble jeg veldig overrasket over å høre. Jeg trodde virkelig at man gjennom Prisloven som man har kjempet så sterkt for i Stortinget, hadde midler til å hindre en slik utvikling. Det er vel fremdeles noe som heter maksimalpriser eller prisstopp.

I hvert fall mener jeg det må forhindres at vi igjen får et indeksoppgjør, og da kanskje i sammenheng med gjennomføringen av 45-timersuken. Der vil jeg, i motsetning til Thorleif Andresen, si at om vi skulle få det så ville det bli en belastning som vi ikke kan gå inn på hverken når det gjelder rent politisk eller faglig. Vi skal ikke glemme hvor vanskelig det var for oss, som sitter som fastlønte tillitsmenn, å få medlemmene til å forstå det som har skjedd i år. Her må Regjeringen ta de nødvendige forholdsregler. Dessverre er

det ingen av oss her, som har noen patentmedisin å gi utover de 2 alternativer, som er gitt. Men noe må gjøres, det er klart, og jeg vil da bare slutte meg til alle dem som har hevdet at man må forsøke å få vekk omsetningsavgiften på matvarene. Jeg vil da også få lov til å støtte opp om det forslag, som er framlagt her.

Per Andersen: — Det er særlig *en* ting som jeg vil si noen ord om. Det er sysselsettingen, som Statsministeren nevnte noe om i sin innledning. Jeg noterte at man fra Arbeidsdirektoratets side forutsetter en øking i ledighetstallene framover, og at vi i januar måned neste år vil ha et ledighetstall på 5000 flere enn vi hadde i januar i år, slik at vi ligger på godt over 40 000 ledige. Jeg hører til dem som synes dette er et skremmende høyt tall, og jeg er ikke tilfreds med det Gerhardsen sier at Regjeringen anser ikke at situasjonen er slik at man bør gå til noen motkonjunkturpolitikk. Likegyldig hva man kaller det. En kan gjerne bruke et annet ord enn motkonjunkturpolitikk, men jeg anser at med såvidt mange ledige som det er snakk om vi vil få i vinter, så anser jeg at situasjonen er av en slik art, at det må gjøres mer enn det som foreløpig er gjort fra Stortingets side ved bevilgningen på noe over 100 millioner kroner, som er vedtatt. Det er jo et skremmende tall når vi får over 40 000 arbeidsløse på tross av at man har gått til visse ekstraordinære tiltak fra myndighetenes side. Situasjonen i den bransje jeg representerer, ser i dag ut til å være bedre enn den var i begynnelsen av dette året, men vi har fremdeles en del korttidsarbeidere. Vi har permisjonsvarsler ved årsskiftet og andre ligger på bordet. Vi hadde sist vinter om lag 10 prosent av forbundets medlemmer som var berørt enten i form av korttidsarbeid eller var ledige. En kan si at dette i og for seg ikke er så store tall, men det er for stort og jeg venter for min del at vår bevegelse som har lansert *hele folket i arbeid* skal trygge sysselsettingen. Jeg venter at man gjør noe mer enn det jeg har inntrykk av man er villig til å gjøre i dag.

Får jeg si to ord for så vidt det gjelder den aktuelle økonomiske situasjon og framtidsutsiktene. Vi har hatt en del konferanser i forbundet vårt i vinter, og hvor vi da har fått atskillige vondord for det som har foregått hittil på den faglige sektor. Som en gjennomgangsmelodi kan jeg si at vi har hørt over alt, over det ganske land, at en ny indeksregulering, det ville man ha seg fritatt for. Det er ingen som ser fram til at vi skal nå opp i 166 poeng, og dermed få en situasjon som vi hadde i sommer, annet *enn* det man fra våre medlemmers side har sagt, at man må treffe tiltak så man kan få prisene ned og få de stabilisert. La meg da si min mening om de måter som er framkastet her. Man har den retningen som går i den gata, at prisutviklingen skal fortsette, selv om

vi kommer opp i ny rød strek. Så har man den retningen, at hvilke tiltak skal man treffe, det ene eller andre. Jeg for min del anser en ny omgang med subsidier for å være meget uheldig. Det vil jo si at det vi har gjort tidligere i år, var feilplasert. Jeg skulle anta at det vil bli temmelig mye uro og prat på arbeidsplassene og blant hele folket, om vi på ny, etter så kort tid, tar i bruk dette virkemiddel som subsidiepolitikken er. Da vil jeg anse det som er lansert på den annen side at vi kan ta bort omsetningsavgiften på visse varer, at det vil være en langt bedre vei å foretrekke, også sett ut fra hva folkeopinionen vil ha å si til dette.

Bendik Øyan: — Jeg kommer ikke for å lansere noe nytt her som skulle bringe meg opp i den klassen som kunne regne med å få 3. premie eller noe slikt. Situasjonen innbyr i grunnen ikke til spøk, men er vel alvorlig for så vidt, og det er første gangen jeg har sittet i denne forsamling hvor innleiderne, 2 stykker, i grunnen var så lite overbevist om hva man skulle foreslå som rådbøter i den situasjon vi er i i dag. Jeg sier ikke det grann om det, men jeg kan anta at de som har lansert tanken om å oppheve omsetningsavgiften, avskaffe den på matvarer, de viktigste levnetsmidler, det må vel være det som ligger forholdsvis nærmest dette med premieringen. Jeg kan tenke meg at det også er på den måten, hvis man går fram slik, som vil være den mest praktiske for de som har store familier, og dessverre så er det vel alltid slik at de som har den dårligste betaling i samfunnet, de har også størst familie. Jeg tror også det er riktig at dette forum vedtar en henstilling til Regjeringen. Jeg skulle så gjerne stemt for det som representanten fra Transporten har foreslått her, men han har to-tre ord på slutten som jeg ikke liker. Han bruker både og, ikke bare dette med å oppheve omsetningsavgiften på matvarer, men også eventuelt å støtte opp med subsidier, og det med subsidier er det sagt så mye om her, og det er jeg så enig i at man skal ikke provosere folk i alminnelighet mer på det området, og vi skal selvfølgelig heller ikke provosere borgerskapet på den måten, for det er de som i tilfelle vil ha den største trumfen, hvis vi gjeninnfører subsidier på enkelte områder.

Hvis Regjeringen og Stortinget kommer til å gå til opphevelse av omsetningsavgiften på matvarer, vil det i grunnen være praktisk også politisk. Vi skal ha kommunevalg neste år, og vi trenger alt det som går an å legge tilrette for å skaffe situasjoner, slik at man kan ha noe å slå om seg med. Det er ikke så svært det vi har i dag. For folk er blitt altfor godt vant. Vi må finne andre måter, mer dokumentariske ting som kan brukes i vår agitasjon, og der antar jeg at nettopp det spørsmålet som har vært luftet her, og det med å oppheve omsetningsavgiften på matvarer, vil være det som er praktisk

brukelig i en hvilken som helst agitasjon til fordel for partiet og bevegelsen vår.

Karsten Torkildsen: — Det var Oslands innlegg som bevirket at jeg måtte si noen ord. Man sitter igjen med følelsen av etter Oslands innlegg, og hvis det dekkes av mange andre, at man i grunnen ikke skulle slått inn på fellesoppgjør i 1958, fordi man altså kaller oppgjøret «fattigmannsoppgjør». Jeg trodde den saken var avgjort på det ordinære representantskapsmøte i mai, men det kokes opp igjen om at det var et fattigmannsoppgjør. Jeg spurte i mai og jeg spør igjen. De fullmakter som var gitt på det ekstraordinære representantskapsmøte i januar: «Er de forpliktelser oppfylt ved fellesforslaget?» Jeg tror svaret må bli ja. Men etter innlegget der og hvis det deles av flere, kan man spørre seg selv om vi skulle slå inn på linjen om å få arbeidstidsforkortelse i en omgang, og utredning av pensjonsspørsmålet. Fordi det altså blir karakterisert som et fattigmannsoppgjør. Jeg synes det er nok så uheort, fordi man har fulgt spillets regler og det er vedtatt ved uravstemning blant medlemmene med 110 000 mot 76 000 stemmer. At arbeidsgiverne etterpå inntar en stilling og hekter på dette og i det hele er så hardkokte, se det er en annen og ny situasjon. Men man må ikke tape fellesoppgjøret av syne av den grunn, fordi at arbeidsgiverne inntar denne hardkokte stilling og ikke vil noen ting. Jeg tror det er riktig som LO's formann sa, at arbeidsgivernes innstilling til dette spørsmål, flertallet eller hvem det er der som bestemmer, at de gjerne ønsker den situasjon eller stilling de er i, opp igjen, fornyet. For hva har de gjort? Hva har arbeidsgivernes innstilling bevirket? De har ved sin opptreden bevirket at indeksbestemmelser innenfor tariffen av lengre varighet ingen verdi har i årtier framover. Det er det som det har resultert i, og da blir det ikke noe annet tilbake enn ett-årige tariffen og det har også forpliktelser og også konsekvenser for det hele i forbindelse med sysselsetting, kontrakter osv. osv. Det er ingen ideell løsning det heller. Arbeidsgiverne inntok det negative standpunkt den 21. juli. Den 25. juli var det megling. Vi ble forelagt spørsmålet om frivillig lønnsnemnd. Når lønnsnemnda er kommet så sterkt inn i bildet, vil jeg si et par ord også om det. Sekretariatet tok spørsmålet opp og spurte seg selv: «Hva skal vi svare? Hva skal vi svare til en frivillig lønnsnemnd?» Vi ante at arbeidsgiverne ville si nei. Vi visste at hvis begge hovedorganisasjoner svarte nei, ville det ikke være så lett for en regjering å komme inn i bildet og framsette en proposisjon eller å ta en avgjørelse, da Stortinget ikke var samlet, til en tvungen lønnsnemnd. Vi sa ja. Jeg tror det er riktig at vi sa ja, fordi vi ikke kunne sette norsk bedriftsliv i den situasjon og lønnskakerne, som det virkelig

ville gått utover. En storkonflikt, hva ville den koste? Vel, det er situasjonen. Så ble det da lønnsnemnd og jeg fikk den jobben å være med der, og jeg vil si at vi på vår side — når det er sagt at oppgjøret ikke var så bra som mulig — så er jeg tilhenger av å si: «Hadde vi funnet fram til ett-øres tillegg i fast størrelse til alle, likt for alle, jeg skal ikke nevne tall, så hadde dette blitt godtatt ganske anderledes enn det som ble i dag. Jeg tror det er der hunden ligger begravd. Det er bare beklagelig, men de som hadde en annen oppfatning hadde også sine beveggrunner når de inntok den stilling, at de gikk på prosentsats. Mentsen og jeg som satt der, vi kunne ikke være med på dette og vi forsøkte å gjøre det vi kunne når det gjaldt dette spørsmål fordi vi fulgte linjen, den som var lagt i opplegget i påstanden, nemlig likt tillegg til alle.

Så er det spørsmål om hvordan skal vi løse problemene nå? Ja, jeg har den tillit til de som sitter og stiller med disse tingene, spesielt til Finansministeren, som ikke kan tilrå dette med omsetningsavgiften fordi det har de og de konsekvenser. Det er de og de vanskeligheter. Da legger jeg slik vekt på det at jeg ikke kan tilrå at man går den veien, selv hvor fristende det høres ut. De som stiller med det må i første rekke høre i denne saken. Subsidieringen skal jeg ikke si noe om. Den har fått sin avgjørelse for så vidt av samtlige talere. Hva står igjen? Jeg tror vi til slutt likevel får se situasjonen i øynene, å ta en indeksregulering til, hvis det er nødvendig, og eventuelt da også ikke ta noen lønnsnemnd, så får vi se hvem som vil ta rundten.

Rudolf Eriksen: — Både Statsministeren og LO's formann har bedt Representantskapet å komme med gode råd i den vanskelige situasjon man er kommet opp i. Det er klart at det er vanskelig for representantene her i dag å komme med råd, som kan bringe både fagorganisasjonen og Regjeringen ut av denne vanskelige situasjon. Men jeg har lyst til å nevne en ting, som jeg håper på lengre sikt vil kunne bety en endring. Jeg sikter da til jordbruksavtalen. Jeg har diskutert den med mange medlemmer ut over landet, og det har ofte vært reist det spørsmål: «Hva kan det komme av at bøndene er så sterke? Hva kan det komme av at de — de kommer jo etter at tariffoppgjørene er brakt i havn — kan få til det de har fått til gjennom disse forskjellige jordbruksavtalene, som vi nå har hatt etter krigen?» Jeg har hatt anledning til og har anledning til å være inne i en god del bondehem. Jeg kan også gjerne ta med småbønder. Og jeg vil si at jeg har ikke råd til å ha det utstyret som disse har kunne få både under krigen i form av svartebørspriser på sine varer og også etter krigen. Det er ikke ualminnelig at de har både parkettgolv, sentraloppvarming, kjøleskap og mix-

master, og har nær sagt alt mulig som manges lønsmottaker her i Oslo ikke har råd til å kjøpe. Jeg tror det er riktig om man strammer litt inn på de tøylene bøndene har brukt nå i årene etter krigen. Det er faktisk flere som har sagt at den sterkeste organisasjon i dag — eller etter krigen — det er Norges Bondelag. Jeg vil også gjerne understreke at de har sterk makt og de bruker makten konsekvent. De har vanskelig for å fire på tingene. Når det gjelder dette med omsetningsavgiften, tror jeg det er et sentralt punkt som jeg tror man, hvis man kunne løse det — av rent taktiske grunner kunne oppnå mye. Det er riktig det som flere talere her har sagt, og som også innlederne har vært inne på, at det tynger sterkt på en lønnskapers budsjett. Vi er også klar over, fordi det har vært diskutert i Representantskapet flere ganger før, at dette å kontrollere omsetningsavgiften, hvis den blir delt på, det vil bli en veldig vanskelig oppgave. Når man kjenner til at det er en veldig svikt når det gjelder omsetningsavgift og skatter overhodet, som man altså ikke makter å kontrollere, er det ikke da et spørsmål om man, hvis man sløyfer omsetningsavgift på de viktigste matvarene, vil det bli den samme svikt også om man går til det skritt. Jeg tror ikke det skulle være noe tap på det. Derimot rent av taktiske grunner, tror jeg det ville være en fordel om man fikk en slik sløyfing.

Det har vært sagt mye her om en eventuell ny indeksregulering. Der vil jeg gjerne understreke at hvis man kan unngå en ny indeksregulering på en eller annen måte, vil det være en fordel. Det sies med rette, av mange medlemmer, at hva skal vi med ny indeksregulering når det likevel for det første ikke blir full kompensasjon, og for det annet fører det til en ny prisstigning umiddelbart etter at de har fått dette rodd i land. Jeg tror medlemmene stort sett venter og håper at det blir en annen løsning denne gangen, hvis indeksen når den røde streken formodentlig en gang ut på våren.

Jeg er for så vidt også enig med de som har vært inne på Prisloven. Man gjorde innrømmelser fra Representantskapets side her før og jeg hadde også det håp at kjøpmennene og forretningsstanden, når de nå fikk ansvaret lagt i sine egne hender, ville opptre på en helt ut skikkelig måte. Det kan man selvsagt også si om kanskje størstedelen av dem, men det er ikke fritt for annet enn at man kjenner til at det er mange som har benyttet den frie anledning de fikk til å øke prisene. Når man også har fulgt med i pressen, når det gjelder disse forskjellige bransjeavtalene og der hvor man legger an på å bevare, kan man si, omsetningen for seg og sine, så er det klart at det vekker irritasjon blant forbrukerne. Jeg vil gjerne si, at kan man unngå subsidier tror jeg det vil være en fordel, og som Strand

var inne på, vil jeg også gjerne få lov å gi min tilslutning til det han nevnte om militærbudsjettet. Jeg tror det ville bli en god reaksjon utover landet om man kunne, i forbindelse med denne vanskelige situasjon, si at for å hjelpe de som trenger det, de som har det vanskelig, er vi denne gangen villig til å overføre eller å ta en del av de midlene som går til militærbudsjettet og bruke det på en slik måte. Jeg tror også det rent taktisk sett vil være en fordel om man kunne komme med en reduksjon av militærutgiftene. Man skal ikke være blind for at det diskuteres mye utover landet, og det blir sagt at det har man råd til. Når man da også vet og kjenner til at det i alle år fra de militæres side ikke vises noen form for god økonomi, tror jeg det vil være en fordel om myndighetene i denne situasjon også tok dette med i bildet.

Håkon Bjordal: — På siste representantskapsmøte var det reist endel kritikk mot fellesforslaget. Men den ble nådesløst slått ned og ikke bare her, men i avisene har vi siden fått se en hel del forsvaret for dette forslag. I dag har vi resultatet av det og i dag ser vi at det har ikke vært så bra likevel. For i dag er det, ettersom jeg forstår, alminnelig anerkjent at det er uro på arbeidsplassene. Og hva er så forholdet? Er det den økonomiske situasjon i landet som medlemmene ikke er klar over, eller er det de forhold som dette oppgjør har forvoldt, som er årsaken til denne uro? Jeg vil si at det er fellesforslaget og resultatene ut av det, som gjør at forholdene er slik på arbeidsplassen som de er i dag. Folkene forstår at den økonomiske situasjon for landet ikke er så god, og de er med på å ta sin del av byrdene som dette vil avstedkomme. Slik at vi kan følge med de andre land, og ikke komme i en ugunstig stilling i forhold til disse.

Men de kan ikke skjønne at den organisasjon som de står som medlem av, at den ikke i større grad ivaretar deres interesser under revisjoner og forhandlinger om deres vilkår. Først vet vi at vi fikk et lavt lønnstillegg, og det var vel og bra nok. Medlemmene slukte det. De sa ikke noe imot det. De er alltid innstilt på å hjelpe de svake. Men så var det alle disse bestemmelsene som gjorde det så vanskelig at man ute på de forskjellige arbeidsplasser bare fikk rot. Jeg vil ikke gå i detaljer her. Ledelsen i de forskjellige forbund kjenner det sikkert. Så endret arbeideravisene standpunkt på grunn av dette, ved å si at fellesforslaget, når det gjaldt revisjonen var ikke så bra, men vi hadde jo noe igjen, forkortelsen av arbeidstiden, og det var jo ett pluss. Nå står vi akkurat overfor dette pluss, og for de flestes vedkommende ser det ut til at det er et minus dette at vi har fått 1½ time sammenlagt. Det hadde vært meget bedre for de enkelte fagforeninger omkring på arbeidsplassene å forhandle med

bedriften ut i fra loven og ikke ut fra tariffavtalen. Det er det faktiske forhold. Slik er situasjonen. Disse 2 forhold — tariffrevisjonen med alle dens om og men, og det som er tatt inn i tariffavtalen i forbindelse med reguleringen av arbeidstiden. Det er det som er årsaken til den situasjon som er ute på arbeidsplassene i dag, og som langt fra er god. Ansvarer for den situasjon som vil kunne oppstå må fagorganisasjonen i stor grad være med på å ta. Spørsmålet om hvilke midler en skal bruke i forbindelse med den økonomiske situasjon, er vanskelig å besvare, enten å redusere omsetningsskatten eller subsidier. Jeg tror det kommer ut på ett. Jeg er ikke tilhenger av noe av det. En gradert omsetningsavgift vil bare skaffe omsetningsleddene større fortjeneste. Omsetningsavgiften er vanskelig å kontrollere i dag, da den er lik. Hvordan vil det da bli å kontrollere de forretningsmenn, som handler med varer som det er omsetningsavgift på og avgiftsfrie? Skal omsetningsavgiften nedsettes, må det skje likt for alle varer. Det må også kunne gå an å ta avgiften på første ledd og den må være lik i siste ledd.

Alf Olsen: — Jeg har med den største interesse hørt innledningsforedragene og diskusjonen. En må kunne si at dette er noen av de viktigste saker og spørsmål vi har behandlet på lange tider. Å finne fram til det absolutt riktige middel i denne situasjon, er vanskelig. Vi som til alle tider tråler arbeidsplassene og som snakker med mange, vi har faktisk stått for den siste historien med Lønnsnemnda. De fagorganiserte har i høst faktisk ikke villet snakke om annet enn det siste lønnsoppgjør. Vi har den siste tid hatt en del kurser i Tromsø for samorganisasjonens folk og medlemmer fra fagforeningene. Da en sak som de faglige problemer i Nord-Norge ble behandlet, kom en straks inn på dette med fellesoppgjøret og Lønnsnemndas kjennelse. Saken tok en god del av tiden ved kursene før en kunne behandle de saker kursene var innkalt for. Jeg ble spurt om hva som vil skje neste gang? Når indekstallet passerer 166. Jeg kunne ikke svare annet enn at det selvsagt ville bli krevd full kompensasjon. Det resulterte i nye innlegg og spørsmål. Om det skulle foregå på samme måte som sist. Jeg kunne ikke svare annet enn at Representantskapet i LO, omkring årsskiftet skulle ha møte og der ville selvsagt saken komme opp i hele sin bredde. Men denne sak har vært en sterk påkjennning. Konklusjonen er kan en si, at de fornuftige folk har sagt at en kunne ha godtatt Lønnsnemndas kjennelse, hvis en hadde fått likt tillegg. Det kom som lyn fra klar himmel på oss at tillegget ble så ulikt som det ble, og faktisk i strid med ånden i fellesoppgjøret.

Jeg kan ikke peke på noe universalmiddel. Men jeg mener likevel at noe må gjøres. Det må tas endelig stilling til hva som skal

gjøres på dette representantskapsmøte for å hindre nye indeksreguleringer. Jeg er ikke tilhenger av noen av de forslagene som er kommet, men har likevel festet meg ved at finner man ikke noe bedre middel, så tror jeg det vil være både et riktig og et populært tiltak, iallfall i dag, om vi kunne unnta matvarene fra omsetningsavgiften. Jeg tror det vil bli godt mottatt ute på arbeidsplassene. Noe annet er at jeg er ikke så sikker på om det kan være så riktig. Når det snakkes om omsetningsavgiften, så er det vel riktig dette at det viktigste ved hele omsetningsavgiften er å finne fram til et kontrollsystem så staten blir minst mulig snytt for det den skal ha. Jeg hadde for noen år siden høve til å konstatere, for å ta et eksempel, fra et lite sted ute i fylket. Det hadde tidligere vært 4 kjøpmenn på stedet. Så kom det et samvirkelag. Da det hadde arbeidet i 8 måneder, viste det seg at det alene hadde dobbelt så meget i innbetalt omsetningsavgift som de 4 øvrige forretningsfolk tilsammen. Det er et ganske illustrerende eksempel på at det snytes atskillig med omsetningsavgiften.

Ingvald Hansen: — Jeg er langt på veien enig med Torkildsen men, jeg har ikke samme oppfatning når det gjelder fellesoppgjøret som en tidligere taler her. Jeg mener personlig at fellesoppgjøret i og for seg var det ingen grunn til å kritisere. Så langt er vi enige, Torkildsen. Men så var det utviklingen i forbindelse med indeksoppgjøret. Der sier Torkildsen at sekretariatet svarte ja til frivillig lønnsnemnd. Og når det gjorde det, var det fordi Regjeringen skulle få et bedre grunnlag for å kunne oppnevne tvungen lønnsnemnd. Dette for at man skulle unngå storkonflikt. Og han stiller spørsmålet om hva en slik storkonflikt ville kostet de fagorganiserte? Ja, jeg har en mistanke om at det nettopp var en slik situasjon Arbeidsgiverforeningen regnet med og traff sine disposisjoner ut i fra. Det er en side av saken. Jeg får komme til konklusjonen til Torkildsen. Han sier at han er ikke enig i å ta vekk omsetningsavgiften på matvarer. Vi får heller la det rusle og gå, sier han, og eventuelt ta et indeksoppgjør når tiden kommer. Vi får unngå en lønnsnemnd og ta det som eventuelt følger med. Ja, jeg vet ikke om situasjonen skulle være noe bedre å ta neste gang, enn den var ved dette indeksoppgjøret. Jeg tror det er akkurat den samme situasjon vi vil stå overfor, og at man må disponere ut fra det. Jeg er derfor helt uenig i en slik utvikling, og den vil heller ikke bli forstått av de fagorganiserte. Det de fagorganiserte i dag forlanger, er at man sørger for at prisene blir holdt nede, slik at den lønn en oppebærer, virkelig har den verdi den skal ha. Ingen er interessert i denne dansen om priser og lønninger. Finansministeren sier at hvis man tar vekk omsetningsavgiften på matvarer, vil det være umulig å kon-

trollere det. Fordi sier han, at bønderne om kort tid vil ha tatt det inn i sin egen pung. Jeg har aldri for mitt vedkommende følt noen særlig solidarisk opptreden fra jordbruksorganisasjonene, når det gjelder landets stilling under vår nåværende regjering. Opphever vi omsetningsavgiften på jordbruksvarer, får man samtidig gjennomført prisstopp, redusert prisene med 11 prosent, som omsetningsavgiften utgjør, og satt stopp for prisene på det grunnlag, så får man handle ut fra det. Strand var inne på omsetningsleddet, og i den forbindelse er jeg enig i at det kan være nødvendig å se nærmere på det.

Statsråd *Gunnar Braathen*: — Jeg har fått inntrykk av debatten at mange mener at finansministeren har en full pengekasse. Enkelte, bl. a. Strand, har vært inne på det. Spørsmålet er hvilke utgifter en skal bruke pengene til. Enten man bruker det ene eller det andre alternativ. Dekning må skaffes. Jeg synes det er grunn til å vurdere situasjonen som foreligger ganske rolig uten å være så skråsikker på at absolutt det ene alternativ er det riktige.

Mange har vært inne på dette med Prisloven, og likesom gitt uttrykk for at nå må man begynne å bruke den. Da må jeg virkelig stille meg selv det spørsmål. Har jeg virkelig sittet i 3 år uten å gjøre noen verdens ting på denne post? Er det bare skyggeboksing vi har drevet ved de politiske diskusjoner i Stortinget? Med angrepene på Prisdirektoratet og prisministeren, fordi vi er så umulige og bremses på næringslivets ekspansjonsmuligheter og utvikling ved at vi er for hårdhendte når det gjelder prisregulering. Det sitter mange av mine gode venner her, som har vært nødt til å komme til prisministeren og anmode om bistand i samband med lønnsoppgjørene. Jeg skal ikke nevne bransjene. Vi har bransje for bransje hvor det ikke har vært mulig for arbeiderne å få lønnstillegg ved forhandlingene, uten at de på forhånd har fått et tilsagn fra prisministeren om at vi skal være velvillige, når vi skal vurdere og se på prisene. Det er slik det levende liv er.

Når det spørres om Prisloven, så kan jeg bare kort si at, vel, vi hadde jo generell prisstopp fra våren 1956 til 1. mai i år. Men så 1. mai. Hva skjedde da? Jo, da var vi kommet så langt, at vi etter de sterke krav fra fagorganisasjonene opphevede de private reguleringer som fastsatte bruttopriser i omsetningslivet, og dermed falt grunnlaget for den prisstoppen bort. Og fra 1. mai var det adgang til for hele omsetningsleddet å selge til lavere priser enn det som importør, grossist og produsent bestemte. Men allerede den 2. september i år, dagen etter lønnsnemndas kjennelse, gjennomførte vi på ny prisstopp i en annen form. Vi gikk ikke til Stortinget. Hvis de har fulgt med i avisdiskusjonen vil de ha sett protester fra Industrifor-

bundet og Handelstanden over at prismyndighetene har gjennomført en prisstopp igjen, uten å forelegge det for Stortinget. Riktignok på en frivillig basis, sier de. Ja vel, det har lyktes for oss, først ved hjelp fra NKL, som startet i første omgang, å få praktisk talt alle næringsgrupper til skriftlig å erklære at de ikke skal forhøye sine avanser eller priser uten å melde av på forhånd i så god tid at prismyndighetene får tid til å vurdere situasjonen, eventuelt gå gjennom regnskapene. Vi har selvsagt ennå ikke greidd å håndtere eller hatt helt tak på produksjonsapparatet. Vi er ennå ikke kommet så langt. Det er meningen at vi straks over nyttår skal legge fram en melding for Stortinget om de såkalte horisontale reguleringer, som skal gi oss grunnlag til å gripe inn i bedriftene, i viktige bransjer i produksjonsfeltet. Men det er et veldig arbeid og et vanskelig arbeid, og jeg kan ikke i dag gi noen forsikring om hvor mye vi kan oppnå. Men jeg har liggende for meg en oppstilling for å se hvilken prisstigning vi har hatt fra oktober i fjor til i år, og da kommer jeg fram til at bortsett fra subsidiereduksjonen og den konsekvens av jordbruksavtalen som foreligger, så er det ingen andre prisstigninger som har funnet sted enn den avanseøking vi ga kolonialbransjen, som en kompensasjon for det lønnsoppgjøret Handel- og Kontor fikk for 2 år siden. Handel- og Kontors tillitsmenn som sitter her, de vet at denne bransjen først fikk kompensasjon for lønnsoppgjøret 2 år etter at den hadde funnet sted.

Johan B. Magnussen: — Når det gjelder lønnspolitikken for industriforbundene, er jeg i og for seg enig i den. Jeg ville ha gjort det på samme måten med den utbygging vi har hatt og med det utstyr vi er tilført, og som betyr bedre tilrettelegging for full produksjon. Resultatet av den utvikling og ekspansjon vi har hatt, har betydd en ganske stor øking i lønninger, og det skal vi være glad for. Jeg skulle gjerne se vi var i den bransjen alle sammen. Når det gjelder forkortelse av arbeidstiden, hadde jeg gjerne sett at vi hadde fått lønnstillegg i stedet. Når det gjelder fellesoppgjøret, er det både i tale og skrift sagt fra vårt forbunds side hva vi mener. Jeg vil presisere at vi betrakter fellesoppgjøret som et påtvunget oppgjør. Våre medlemmers reaksjon må sees i den sammenheng. Jeg har reist rundt og besøkt en rekke kurs innen vårt forbund, hvor vi har hatt til stede tillitsmenn fra våre avdelinger. Her har jeg for første gang siden jeg kom med i forbundet, møtt forslag om å gå ut av LO. Det er ikke fordi de er misfornøyd med organisasjonen som sådan, men de mener at med den utvikling vi har, like godt kan stå utenfor. En får selvsagt ta tingene som de er. Men det er likevel første gang vi har hørt den reaksjon.

Jeg skal unnlate å komme så mye inn på det, men det ble nevnt

fra Nordahls side — ett-årige avtaler — på tross av at vi er et av de forbund, som vel sannsynligvis har fått minst ved dette fellesoppgjøret. Vi er nemlig det eneste forbund så vidt jeg kan se, som i 2. kvartal 1958 har hatt en reduksjon på timelønnsavtalene våre, eller på lønningene våre. Det har vært ca. 15 øre i gjennomsnitt på alle innen hjemme-industrien, men vi har hatt en nedgang på 3 øre. På tross av det, er jeg villig til å tenke litt på det forslag Nordahl var inne på med ett-årige avtaler, men at vi renonserer på det kommende indeksoppgjør på 166 poeng, som i praksis vil bety 3 prosent, hvis vi skal få det på samme måte som sist. Da mener jeg vi får anledning til ved en ny tariffrevisjon å gjøre godt igjen det som skjedde sist, da våre folk ikke fikk det tillegg de skulle ha. Her har LO en anledning til å rette det opp. De 3 prosent vi skal renonsere på har de som har hatt stor glidning råd til å betale. Skal en i praksis tale om solidarisk lønnspolitikk, har en her en utmerket anledning å vise den ved å ofre noe.

Jens Dahl: — Statsministeren var i sin redegjørelse inne på arbeidsledigheten og den situasjon vi er oppe i. Det kunne i den forbindelse være av interesse å se på statens medvirkning i den arbeidsledigheten som vi ser øker dag for dag. Det er jo kjent at det foregår en del rasjonalisering innenfor staten som også fører til oppsigelser av en del folk. Jeg vet ikke om det er nødvendig å gå så hurtig fram med rasjonaliseringen at man sier opp så mange folk på kort tid.

Rasjonalisering betyr vel ikke at man først og fremst skal kvitte seg med folk. Det er vel andre forutsetninger i forbindelse med den. Det er vel å finne fram til lettere og mer behagelige arbeidsmetoder og ikke at det i første rekke skal gå ut over personalet. I den forbindelse kunne det være av interesse om vi på dette møte kunne få en redegjørelse nettopp om dette spørsmål.

Når det gjelder fellesoppgjøret, har det vært en del diskusjon om det, så jeg skal ikke komme nærmere inn på det, bortsett fra det oppgjør vi fikk med staten. Iallfall innenfor det forbund jeg representerer og sammenhengen med indeksen. Vi må be om at et slikt oppgjør ikke må skje om igjen. Vi er klar over, iallfall i mitt forbund, at vi hadde en betraktelig del medlemmer, som ikke fikk noen kompensasjon under lønnsoppgjøret. Når vi da kom til indeksoppgjøret etterpå, viste det seg at de som ved lønnsoppgjøret ikke fikk noe, faktisk kom ned på minstelønssatsene. Det er klart at vi som driver det daglige fagforeningsarbeid, i lengden ikke kan tåle en slik belastning på organisasjonsapparatet. Det blir uholdbart. Skal vi oppleve et nytt indeksoppgjør ut på vårparten, er det klart at vi under ingen omstendighet kan gå med på et differensiert indeks-

oppgjør. Jeg går ut fra at det i denne sal finnes de krefter som kan forhindre en gjentakelse. Jeg har vært inne på den tanken, hvis man skal fortsette med lønnsnemnd under de forhold, å benytte folk i Lønnsnemnda, som ligger så lavt lønsmessig, at de ikke finner på å gå med på en slik avgjørelse som Lønnsnemnda fattet i høst.

Nordahl var i sitt innlegg inne på noe om de forhandlinger som har vært ført, og som muligens fortsetter, om forkortelse av arbeidstiden. Det er sikkert mange steder det ikke er så lett å finne en praktisk ordning. Det vil sikkert heller ikke hos oss bli så lett å løse spørsmålet tilfredsstillende. Det melder seg en ting i den forbindelse.

Jeg har en mistanke om at det er krefter i gjære for å søke å forlenge arbeidstiden for dem som eventuelt har noe kortere arbeidstid enn 45 timer, før dette skal tre i kraft fra 1. mars 1959. Men det er vel ikke hensikten med forkortelsen, at de som har en kortere arbeidstid praktisert gjennom en årrekke, opptil 30—40 år, skal gå til lengre arbeidstid. Det kan være av interesse å få en forklaring fra dette møte.

Josef Larsson: — Jeg skal ikke komme nærmere inn på fellesoppgjøret, men bare minne om den diskusjon vi hadde på forrige representantskapsmøte, og at vi for ettertiden tar lærdom av det. Spørsmålet priskontroll og prisregulering er ikke kommet særlig fram i diskusjonen. Når det gjelder omsetningsskatten er jeg ingen uforbeholden tilhenger av dette med reduksjoner av omsetningsskatten, selv om det gjelder på matvarer. Jeg er oppmerksom på at det er populært og virker sympatisk. Men jeg er redd for at vi om kort tid, får konstatert at det er spist opp på samme måten som lønnstilleggene blir spist opp ved ny prisstigning. Jeg tror ikke vi i dag har den kontroll som må til for å bevare det gode vi der er ute etter. Hadde vi det, så var saken noe annet. Dertil kommer at det blir betydelige hull i statskassen som på en eller annen måte må dekkes.

Braathen var oppe her og ga dekning for en del av resonnementet jeg tenkte på, men jeg vil trekke noen konklusjoner av det og hva som er gjort. Jeg viser da til at han på tross av de erfaringer han har fra forskjellige bransjer som er betrente og kommer til ham og vil ha pålegg på prisene, har lansert tanken overfor næringslivet om 3 prosents prisreduksjon. Jeg går ut fra at lønns- og prisministeren ikke kaster ut dette uten at han har noen dekning for at dette i hvert fall er et stykke på vei realistisk.

Hvis vi da ikke krever fullt så meget av reduksjoner, men godtar den stilling vi står i når det gjelder prisindeksen og innstiller oss på at der skal prisindeksen stå, og i hvert fall ikke høyere, så har vi

å gjøre med 3 poeng. Finnes det ingen muligheter gjennom vårt kontrollapparat og sikre at vi hindrer det, de 3 prosents stigning? Jeg søker støtte der i de opplysninger statsministeren ga her at de private pengeinntekter er steget meget sterkere i hvert fall enn produksjonsstigningen. Det kjenner vi vel til de fleste av oss, for det forteller statistikken om.

Det jeg vil peke på, at marginene av avanser og fortjenester er steget mer enn produksjonsstigningen, og det er sikkert steget langt mer naturligvis enn lønsmottakerens levestandard og lønnsinntekter er steget. Hva kan vi gjøre med dette? I vår gamle teori hadde vi jo det som målsetting, at vi skulle gjennomføre en effektiv kontroll med utbyttingen. Man behøver ikke snu seg om særlig meget, for å få inntrykk av, bortsett fra hva man leser i statistikken, at det fins marginer å operere med. Derom er det ingen tvil. Marginer som jeg tror gir muligheter til å hindre de 3 poengene og dermed unngår vi diskusjonen både om nedsetting av omsetningsavgiften på matvarer og subsidieproblemet. Det er der problemet ligger i dag. Kan vi unngå den røde streken på skikkelig vis? Med de uttalelser prisministeren har gitt i så måte, må han mene at det fins muligheter. Og da får vi gjøre det som er mulig for å hindre en ytterligere prisstigning. Vel, det er ikke populært i næringslivet og det er sterke krefter her, som det ikke er så lett å håndteres med. Men vi får ta en støyt, et oppgjør en gang i blant. Jeg tror imidlertid vi kan regne med at den alminnelige opinion vil forstå, for ikke å si at den krever, at vi i dag setter inn skjerpet kontroll når det gjelder prisutviklingen. Alle er klar over at det er tap og skade både for den enkelte som hele landet at en fortsetter med disse prisreguleringene og prisstigninger.

Jeg kunne fristes, til når man taler om marginer, å peke på den konferanse Jern- og Metall hadde når det gjaldt bilverkstedene, som det er gjort et svært nummer av, og hva Prisdirektoratets mann kunne opplyse i konferansen. Han sa at det var på det rene at bilverkstedene har økt sine priser ganske urimelig etter at prisreguleringen ble opphevet. Vel, man spiser ikke bildeler og bilreparasjoner i og for seg. Men det har betydning for hele prisnivået. Det er ikke uten interesse hvordan det ligger an, f. eks. i jern- og metallindustrien og andre produserende industrier med hensyn til priser, når det gjelder virkningene på det alminnelige prisnivå. Jeg tror etter det vi har hørt fra prisministeren og statsministeren at vi skal innstille oss på å forsøke å holde de 3 poengene. Jeg tror det finnes marginer til å greie det.

Aug. Crowe: — Etter å ha hørt debatten i forbindelse med det forslaget jeg har framsatt, har jeg etter nøyere vurdering funnet å

trekke følgende ut av forslaget: «og eventuelt gjennomføring av prissubsidier». Mitt forslag kommer da til å lyde:

«Representantskapet er av den mening at nåværende prisstigning ikke kan fortsette, særlig etter det utfall som indeksoppgjøret hadde i Lønnsnemnda. Representantskapet oppfordrer derfor myndighetene til å treffe effektive tiltak for å bringe prisene nedover. Omsetningsskatten på matvarer avskaffes ved å nytte Prisloven til å bringe avansene nedover.»

Einar Strand, foreslo:

«Representantskapet vil henstille til Regjeringen å redusere militærutgiftene i så stort omfang at prissituasjonen kan bli stabilisert på et nivå som var utgangspunktet for siste lønnsregulering.»

Jeg vil gjerne få komme tilbake til det Nordahl nevnte om at han var enig i å gå inn for følgende tankegang: Oppheve indeksreguleringsbestemmelsen og dermed inngå avtale med Arbeidsgiverforeningen om at vi heretter går inn på ett-årig avtale. Jeg vil bare minne om at det i grunnen er i strid med det vi var enig om på siste representantskapsmøte, nemlig at fellesoppgjøret vi fikk, skulle være en garanti for at de som lå lavest på lønnsstigen skulle i tilfelle ha fortjenesten av dette. Hvis vi skulle komme til det utgangspunkt som var argumentasjonen for at fellesforslaget ble vedtatt for å få ett-årig avtale heretter, må vi begynne å argumentere akkurat motsatt det vi gjorde siste gang. Det vil iallfall ikke jeg være med på.

Det som har vært grunnlaget, er nemlig at fellesoppgjøret skapte et bedre grunnlag for dem som lå lavest på lønnsstigen til å få et tillegg, mens de som sto noe høyere, måtte få noe mindre. Så er det spørsmålet om subsidier eller opphevelse om omsetningsavgiften på matvarer. Man taler om bøndene og den levestandard man har på landsbygda. Da reiser man ikke mye på landsbygda. Jeg kan si det som det er. Jeg har nokså mye med disse å gjøre i forbindelse med meierinæringen og småbøndene som er de største i antall i jordbruket i dag, de har ikke den standard Eriksen nevnte. Det må vi rent politisk ta i oss og gå inn for å redusere våre uttalelser i den forbindelse. Vi vil bare tape på det. Men at det er noen få som har plenty med goder, er en annen sak.

Når det gjelder reduksjonen av subsidene, f. eks. på melk, ost og smør, har vi god nok kontroll gjennom bøndenes og sentralenes organer som myndighetene har kontroll over. Med sukker, margarin, mel, rosiner, salt, sild osv. La oss si at 11.11 prosent av det ble redusert med f. eks. 5 prosent. Det er ingen som har garanti for at husmoren betaler akkurat det samme om et halvt år, som hun betaler i dag. Det er omsetningsleddene det kommer an på.

Bendik Øyan: Crowo har foretatt de endringer i sitt forslag, som jeg henstilte om, og jeg anser da forslaget fra Crowo tilstrekkelig. Vi hører nå at sekretariatets forslag vil foreligge i morgen. Det er det jeg har savnet. Ellers er vi vant med at sekretariatets innstillinger alltid ligger på bordet hos representantene for hver eneste sak. Nå skal den komme etter at vi har diskutert en hel dag.

Statsminister Einar Gerhardsen: Når det gjelder kontrollen med omsetningsavgiften er det sagt at det stadig avsløres at det svindles fra mange hold med denne, også etter den ordning vi har i dag. Det er riktig det. Men her har en å gjøre med kriminelle forbrytere, slik en kan finne dem på alle områder når det gjelder direkte skatter, indirekte skatter, eller det gjelder penger og verdier som disponeres på forskjellige måter.

Når det gjelder jordbruket har åpenbart noen misforstått en uttalelse, som Trygve Bratteli kom med, i det det sies at vi har Prisloven å sette inn overfor jordbrukerne, hvis de skal prøve gjennom sin prispolitikk å nyte godt av en prisreduksjon som følger av redusert omsetningsavgift. Det som det dreier seg om her, er at jordbrukerne på regulær måte gjennom sine forhandlinger om en jordbruksavtale nytter ut en situasjon som det her er tale om. Andre har også vært inne på jordbrukernes stilling i samfunnslivet vårt i dag. Jeg kan godt forstå begge de hovedsynspunkter som her er gjort gjeldende. Jeg kan forsikre dere at det ofte er veldig vanskelig å bevare sin tålmodighet og saklighet under mange av de forhandlingene og drøftingene vi har med jordbrukerne. Det er ikke lett å komme ut av det fordi de har noe å spille på i sin kamp om avtalen, som ingen annen samfunnsgruppe har. De har nemlig Stortinget og de forskjellige politiske pruppene i Stortinget. For Regjeringen er det ingen lett situasjon å være i. På den annen side må jeg også si at jeg er glad for de synsmåter Einar Strand gjorde gjeldende, også er blitt hevdet i denne forsamling. For vi må aldri glemme at bønder og bønder, det er mange ting i et land som Norge. Bønder eller jordbrukere er framfor alt de uendelig mange små jordbrukere rundt omkring i landet, og de har det vanskelig. Det er en av grunnene til at det her ikke alltid er så lett å mestre problemene en står overfor. Jeg har heftet meg ved et par uttalelser, som er framkommet i diskusjonen, først fra Emil Torkildsen. Jeg vet ikke om han personlig mente det, men han sa at mange mener det er Regjeringen som gir Lønnsnemnda direktiver. Jeg håper ikke Torkildsen er av den oppfatning. Iallfall vil jeg gjerne benytte anledningen til å si at selvfølgelig gir hverken vedkommende statsråd eller Regjeringen som sådan noe direktiver til en lønnsnemnd. Så var det Einar Strand og Rudolf Eriksen, som reiste spørsmålet om

en ikke kan ta noen av de pengene en nå kan trenge på prisfronten fra militærbudsjettet. Til det vil jeg gjerne si at Regjeringen gjennom alle år vurderer militærbudsjettet minst like strengt som den vurderer alle andre budsjettposter på statsbudsjettet. Det har den gjort hittil, og det vil den fortsatt komme til å gjøre. På den annen side tror jeg en skal være varsom med å trekke ut en bestemt post av budsjettet og prøve å finne dekning for utgifter som en ellers kan anse ønskelig på forskjellige områder. Skulle det bli alminnelig så ville det vel ikke bli noe igjen til det militære forsvaret. Jeg tror, om en først ser på den oppgave vi har der, så vil vel ingen i denne forsamling heller gå inn for en slik linje. Men jeg gjentar at Regjeringen heretter som hittil vil komme til å vurdere også militærbudsjettet ut fra en samlet vurdering av hvordan en best bør disponere de ressurser som det her er spørsmål om.

Det var en taler som sa at innleiderne nærmest hadde vært rådløse! Og det var liksom ikke så vanlig. En pleide gjerne ha sine standpunkter ferdige og prøvde å legge det opp slik at en skulle påvirke forsamlingen mest mulig. Nå vil jeg si at for en forsamling som denne må det være en fordel at en kommer i den situasjon også at det ikke foreligger på representantenes bord et ferdig forslag, som liksom med en gang skal angi hvordan ledelsen i organisasjonen ser på saken. Jeg tror debatten har vunnet på det. Det har vært en usedvanlig fri og god debatt, og jeg går ut fra at de som har deltatt i debatten har kunnet snakke rett ut fra leveren og gitt uttrykk for synsmåter, som alle sammen naturligvis har vært verdifulle og som har bidratt til å klarlegge situasjonen.

En annen side av saken, iallfall gjelder det for mitt vedkommende at jeg nødig vil møte opp med noe ferdiglaget standpunkt. Vi skal om 2 dager møte representanter for de landsomfattende organisasjoner og drøfte et opplegg som foreligger fra 4-mannsutvalget. Selv om Regjeringen sannsynligvis med en gang vil måtte gjøre gjeldende visse synsmåter, er situasjonen den at nå skal organisasjonene i første omgang ha utspillet, og da skal Regjeringen lytte til de råd den får fra disse organisasjonene. Den skal i tilfelle medvirke til å nå fram til et samlet forslag fra dem som da skal drøfte problemene. Selvfølgelig vil Regjeringen for sitt vedkommende være interessert i å kunne medvirke til en slik enighet. Det ligger naturligvis slik an at Regjeringen ikke vil kunne gå med på hva som helst. Men på den annen side, vil det jo veie tungt for et lands regjering, om den kan bygge sin politikk i en så viktig sak på et samstemmig råd fra alle de store landsomfattende organisasjonene.

Når det gjelder akkurat spørsmålet omsetningsavgift, som mange her har følt seg så tiltrukket av, vil jeg si at jeg på mange måter er

litt redd for akkurat den situasjonen, fordi at nøyaktig det samme standpunkt vil, så vidt jeg skjønner, hver eneste en av de organisasjoner, som møter i dette møte torsdag, kommer til å ta. Koopera-sjonen, Handelsstanden, Industriforbundet og Arbeidsgiverforenin-gen. For ikke å snakke om Bondelaget. De vil alle si halleluja og amen til et ønske om å ta bort omsetningsavgiften på matvarer. Det er så lettvinnt nemlig. Da spiller en ballen over til Regjeringen og statsmyndighetene, så kan de greie det. Og Arbeidsgiverforeningen og bønderne vil ikke ha noen vanskeligheter når det gjelder å skaffe dekning for de mellom 150 til 200 millioner kroner eller mer som det her er spørsmål om. Da blir Regjeringen stående alene om den siden av saken, og den blir ubehagelig under alle omstendigheter, enten pengene skal dekkes på den måten at en skjærer ned på ut-gifter eller en må øke inntektsposter.

Mugaas brukte et uttrykk som jeg noterte meg «Det er usmakelig med subsidier.» Andre har brukt uttrykk nesten i samme retning. Jeg godtar at en kan være uenig i å sette inn subsidier. Men jeg skjønner ikke riktig at det hverken på moralsk eller praktisk grunn-lag kan være noe vesentlig å innvende imot det. Realiteten må vel være at prisene går ned og at levekostnadsindeksen kan holdes nede på rimelig nivå, hvis en ønsker å unngå en ny omdreining av pris- og lønnskruen. Realiteten må være at matvarer blir billigere. Og kan det ikke da for forbrukerne og lønnstakerne være nokså like-gyldig om det skjer på den ene eller den andre måten? Også dette 4-mannsutvalget er klar over at på kort sikt er det kanskje praktisk umulig å gjennomføre en reduksjon av omsetningsavgiften på visse varer. Så sier de at da får en midlertidig gå inn for en subsidie-ordning, og det er enstemmig. Torkildsen nevnte at det hefter alltid litt mistenksomhet med dette med subsidier. Vel, men det ligger også en saklig realitet i det. Tar en bort omsetningsavgiften, må en regne med at det er en varig ordning. Subsidiene vil under alle omstendigheter iallfall kunne være en midlertidig ordning. En må fra starten være enige om hvor lenge det skal vare. Ingen skal være i tvil om det. Tariffperioden ut f.eks., og at en så forut for nye tarifforhandlinger skal vite hva som skjer. Altså der behøver det ikke være noen vanskelighet. Alle kan fra første øyeblikk være klar over hva som her vil skje når det gjelder tidspunktet.

Men en varig ordning som det med omsetningsavgiften, er det ikke så lett å gjennomføre uten på annen måte å skaffe dekning for den økte belastning. En begrenset og midlertidig ordning som varer 1 eller 2 år, kan staten lettere ta i form at et underskudd på budsjettet eller finne andre midlertidige ordninger. Det var nevnt at når andre land kunne klare seg uten avgifter på matvarer så

måtte Norge også kunne klare det. Ja, det er klart at Norge kan det. De fleste land har ikke omsetningsavgift i det hele tatt. Men dere skulle vite hvordan våre partifeller i Sverige og Danmark f. eks. misunner oss den omsetningsavgiften vi har. For de er også etter hvert blitt oppmerksom på at ikke minst fra et lønnstakersynspunkt er dette en beskattningsform, som er rettferdigere enn den direkte skatt.

Vi har en høyere beskatning i Norge enn i de fleste andre land. Det ønsker vi vel å ha. Det bebreides oss fra de borgerlige ustanselig dette, men det ser vi som et ledd i en sosialistisk politikk, en arbeiderpolitikk, at det skal være en høy beskatning. Vi er ikke ferdig med debatten om direkte eller inndirekte skatter. Det arbei-des videre med det, og vi får drøfte det nærmere både i den faglige og politiske arbeiderbevegelse. Men før vi gjør grunnleggende end-ringer i det system vi har i dag, bør vi iallfall ha nådd fram til et resultat her, slik at vi ikke kommer til å gjøre noe som man kommer til å angre. En ting til jeg gjerne vil nevne i denne sammen-heng. Vi har nå i mange år i Norge hatt en 10 prosents omsetnings-avgift på alle varer. Enda ligger vårt prisnivå i det vesentlige på linje med prisnivået i andre land. Jeg kan ikke her dokumentere noe, men jeg vil tro om en undersøker det nærmere at det faktisk er et uttrykk for, eller et bevis for at med tiden er det våre produk-sjons- og omsetningsledd som i virkeligheten har belastningen av omsetningsskatten og ikke forbrukerne. Ialffall slett ikke de alene.

Til slutt tilbake til det som er sakens realitet. Nå kan en si at debatten kanskje ikke har gitt noen helt klar anvisning på den vei en mener bør følges. Det har til og med vært noe ulike meninger når det gjelder spørsmålet om hvorvidt en skal gjøre noe fra myn-dighetenes side eller ikke. Der synes jeg på den annen side at en kan notere seg at de fleste av de som har deltatt i debatten har ment at om vi på rimelig måte kan unngå en ny indeksomgang i tariffperioden, så skal vi prøve det. Og jeg vil tro, ikke minst for fagbevegelsen, at det ville være en fordel. Men det forutsetter altså da at en også kan mestre prisproblemet slik at det ligger på et rimelig nivå, og ikke i seg sjøl gir grunnlag for misnøye og utilfreds-het.

For mitt vedkommende vil jeg si at da skal vi fra arbeider-organisasjonenes side selvfølgelig først og fremst prøve å sette inn det vi kan sette inn i form av kontroll og regulering med prisene.

Jeg synes også vi skal gjøre alvorlige forsøk på å få det private næringsliv til å bidra, det må bli på frivillig basis — å bidra noe med å få visse priser ned. Jeg må si at jeg gjør meg ikke store forhåpninger, men den situasjonen bør de stilles i at de skal få dette

som en utfordring at de for egen regning skal få prisen på visse varer ned. De får selv velge varesortene, bare de ligger innenfor den vanlige forbrukssektoren. Men under alle omstendigheter vil spørsmålet melde seg om også fra statens side å sette noe inn. Jeg vil for mitt vedkommende gjerne be om at dette møte ikke binder hverken sine egne eller andre representanter, forut for de forhandlinger vi står overfor. Det er mange som også har vært inne på den rent politiske side ved saken. Den har betydning både for den faglige og politiske arbeiderbevegelse, og vi skal ikke stille oss slik at vi ikke kan spille litt med de andre. Her har fagbevegelsen — Landsorganisasjonen — en så sentral rolle i disse forhandlingene at den bør gis de muligheter den kan ha, for å prøve å nå fram til et resultat, som både saklig sett er bra for fagorganisasjonens medlemmer og politisk er gunstig for arbeiderbevegelsen.

Konrad Nordahl: — Når sekretariatet ikke har lagt fram noe forslag i den sak vi diskuterer, skyldes det at vi i grunnen har en kontrakt med Arbeidsgiverforeningen til 1961 og for så vidt at det går i den retning at prisene stiger, har vi rettigheter å hevde etter den kontrakten, og de vil vi gjøre krav på. Staten, dvs. Regjeringen, har ikke garantert noe prisnivå denne gangen. Det gjorde Regjeringen ved tariffrevisjonen i 1956. Jeg er glad for at den ikke gjorde det denne gangen. Slik at vi har ikke noe krav på Regjeringen at den skal holde et bestemt prisnivå. For så vidt kan man naturligvis si at det var unødvendig for oss å vedta noe her i det hele tatt. Når vi likevel mener vi bør vedta et forslag, er det fordi vi jo kan si vår mening om enkelte ting. Men vi skal naturligvis ikke vedta noe forslag, som svinebinder våre standpunkter for meget når vi skal gå til forhandlinger. En annen ting som gjorde det vanskelig for oss å komme med noe forslag, var at en ventet uredningen fra de «Fire vise menn», og den fikk vi forleden dag. Det er bare noen få av sekretariatets medlemmer og administrasjonen som har lest den. Men vi skal ha møte i sekretariatet i morgen tidlig, og jeg antar at det kan bli enighet om ett forslag, som så vil bli lagt fram for Representantskapet.

Jeg er enig med Bratteli i at landet ikke går under om vi skulle få en indeksregulering til våren. Jeg har ikke den bekymring mange har hatt og som er kommet fram i appeller til oss. Men vi skal være oppmerksom på at et forhøyet kostnadsnivå er farlig for vår konkurranseevne. Det er ikke spørsmål om hva vi får for pengene i vårt eget land. Spørsmålet er om den nominallønn vi har står i forhold til nominallønnen i andre land, de land vi skal konkurrere med. Det er avgjørende for vår konkurranseevne. Der har vi vært

forholdsvis gunstig stilt i de senere år. Fordi vi har hatt en høy aktivitet i vårt land og andre land, og det har gitt god fortjeneste.

Nå er vi i den situasjon at konkurransen er skjerpet, og de store marginene vi tidligere hadde holder på å skrumpe inn. Hvis vi sammenlikner vår industriproduksjon med vårt broderland, Sverige, så har de en meget større margin å gå på enn vi har. For ikke å snakke om en rekke andre land vi skal konkurrere med. Vi er alle interessert i å opprettholde beskjeftigelsen, slik at medlemmene ikke må overføres til arbeidsløshetskassene. Vi er spurt om idéer. Det ble gjort i Stortinget, og en har spurt meg her. Vi har 4—5 idéer å velge mellom, kanskje flere. Men om noen av dem er brukbare tør jeg ikke si. Vi er klar over at hvis man tar vekk en del av omsetningsavgiften, så blir det «et hull» i kassabeholdningen til finansministeren. Men det blir det også om man innfører subsidier igjen. Men jeg innrømmer at det er lettere i en snever vending å gjennomføre subsidier, enn dette med omsetningsavgiften. Skal man ta bort omsetningsavgiften på matvarer, kan det ikke være noen midlertidig ordning. Det måtte være en ordning for framtiden, og man fikk ta det igjen enten ved å øke den generelle omsetningsavgift på andre varer eller på annen måte. Jeg vil ikke berøve staten noen av dens inntekter. Enten vi vil eller ikke, så får vi denne diskusjon om igjen i alle årene framover. Ikke bare fra Arbeidsgiverforeningen, Industriforbundet, Kooperasjonen og alle de andre. Men også innenfor vår egen leir.

Jeg minnes kongressen i den britiske landsorganisasjon i 1955, hvor de diskuterte den økonomiske situasjon. Da gikk de til angrep på den britiske regjering, som var konservativ. Hvilke argumenter de brukte? Akkurat de samme som opposisjonen her bruker mot den norske regjering. Det er naturlig når man er i opposisjon å ta i bruk de virkemidler man har rådighet over. Hvis vi hadde hatt borgelig regjering, og den hadde kjørt med omsetningsavgift på matvarer, hvilke store møter skulle vi ikke klart å holde på Youngstorget og andre steder i landet?

Osland og en annen taler fra Kjemisk var inne på fellesoppgjøret. Det ble sagt at det var et «fattigmannsoppgjør». Det var altså ikke noe godt oppgjør. Hva er det vi diskuterer i dag, og hva er det som går gjennom mange innlegg i denne forsamling? Redselen for at dette oppgjør skal gjennomføres i sin fulle konsekvens. Det er det faktiske forhold. Er det noen som tror vi samlet hadde fått ett bedre oppgjør, om vi hadde gjort opp i vår hver for oss? Resultatet hadde blitt at de som lå lavest i lønnsbildet på forhånd var blitt liggende der, og de som representerte industrier som sto forholdsvis

godt i det hadde fått et lønnstillegg, og så hadde vi ikke kunnet gjennomføre 45-timersuken fra mars neste år.

Nå er det dem som sier at hva skal vi med forkortelse av arbeidstiden? Nei, hva skal vi? En kan gjerne arbeide 48 timer for meg. Men Gud vet hvor mange tusen resolusjoner vi har fått i årene etter krigen om at det ennå ikke var gjort noe for å få arbeidstiden forkortet her i landet, og når vi da forsøkte å få en forkortelse på linje med våre svenske og danske kolleger, så sier man at det er ikke noe, vi burde helst latt det være. Jeg vet det er dem som allerede i dag har 45 timers arbeidsuke, og de får ingen forkortelse. På den annen side vil jeg dementere det at de som i dag har en kortere arbeidstid enn 45 timer pr. uke, skal ha den forhøyet til 45 timer. Det er ikke tilfelle. Er det noen arbeidsgiver som stiller krav om det, må det bare avvises. De som i dag har en arbeidstid på 45 timer eller kortere skal beholde den arbeidstid.

Osland var også inne på de oppgjør som kom etterpå, og det kan han for så vidt ha rett i, at hvis vi tar fellesoppgjøret og sammenlikner det med en del av de oppgjør som er kommet senere, spesielt i den offentlige sektor, så var det ikke så godt oppgjør. Men her er det ganske andre kriterier som legges til grunn. En offentlig institusjon stopper ikke selv om den ikke kan drives på lønnsom måte, men det gjør en privat bedrift. I det øyeblikk en privat bedrift ikke kan ha så mye inntekter at den kan svare utgiftene, så stopper den. Og det må vi ta hensyn til. Vi vet at mange bedrifter har vært og er i faresonen, og en del bedrifter er allerede stoppet og andre bedrifter har gått til store innskrenkninger. Jeg ser ikke fullt så optimistisk på situasjonen som enkelte gjør her — jeg er redd for at en del bedrifter kommer til å gå til enda større innskrenkninger, og da tenker jeg på en blomstrende gruppe som har utviklet seg over all forventning etter krigen, skipsbyggningsindustrien. Det er stor fare for at vi kan få atskillig større innskrenkninger i skipsbyggningsindustrien enn de vi har fått til i dag. Reparasjonsarbeidet blir mindre og etterhvert som de gjør ferdig de bygningskontrakter som verkstedene har, får de ikke nye kontrakter. Det er kontrahert så mye at i dag holder rederne på med å arbeide for å frigjøre seg fra en rekke av de kontrakter som de sluttet under tidligere forhold. En del forsøker å selge dem, en del forsøker å nekte å motta skipene når de er ferdig fra verkstedet, og andre betaler verkstedene en pris for at kontrakten skal annulleres. Det er det faktiske forhold. Hvis det skal fortsette en stund kan vi risikere at det blir atskillig arbeidsløshet i skipsbyggningsindustrien, og det vil være synd etter den sterke utvikling vi har hatt i denne industri etter krigen. Situasjonen på arbeidsmarkedet er ikke lys. Det må vi ta hensyn til. Det

er ut fra de kriterier vi må dømme når vi ved en tariffrevisjon gjør opp i det private arbeidsliv. Det behøver ikke de ta hensyn til som har sitt oppgjør i den offentlige sektor.

Et par ord til Kjell Jensen til slutt. Han beklaget seg over at han har fått en gal fortolkning av Lønnsnemndas kjennelse. Ja, det er ikke lett å gi en fortolkning av en kjennelse som en ikke har vært med i forhandling om. Den eneste som kan gi en fortolkning av den er Lønnsnemnda selv, og som bekjent gir ikke Lønnsnemnda fortolkning av sine kjennelser.

Det er hva jeg har å si. Jeg synes diskusjonen har vært interessant, og hvis jeg skulle gjøre en vurdering av den i forhold til mange andre diskusjoner vi har hatt i Representantskapet i de senere år, er det at det merkes på uttalelsene og oppleggene at vi er inne i en noe strammere og vanskeligere økonomisk situasjon enn vi har vært noen gang siden siste verdenskrig. Det er riktig at det er kommet til uttrykk i diskusjonen her.

Møtet hevet kl. 18.30.

Formiddagsmøtet onsdag 17. desember.

Dirigent: Konrad Nordahl.

Møtet fortsatte kl. 10.00. Sekretariatet hadde hatt møte fra kl. 9.30.

Protokollen fra gårdsdagens møte ble referert ved sekretær Thorleif Andresen, og ble vedtatt uten merknader.

Pkt. 2 a:

Hovedavtalen mellom LO og NAF.

Konrad Nordahl: — Vi går da på Hovedavtalen, og i mappene vil en finne Hovedavtalen av 1954 og likeledes protokoll som er satt opp i Norsk Arbeidsgiverforening, hvor det finnes en fortegnelse over de møtene som har vært holdt. Det var forutsetningen at Hovedavtalen skulle vært behandlet på representantskapsmøtet i mai, men på grunn av fellesforhandlingene og alt det førte med seg, har vi ikke fått forhandlet oss ferdig. Senere har vi hatt en del forhandlingsmøter, men jeg gjør oppmerksom på at det har vært vanskelig å komme fram på grunn av spesielt 2 saker, som ble reist av oss ved denne revisjon, men som Arbeidsgiverforeningen av prinsipielle grunner sa nei til.

Det viktigste krav som ble stilt, som det ble diskusjon om og hvor de sa definitivt nei, var noe vi ville ha innført i § 13 om at våre medlemmer ikke var forpliktet til å arbeide sammen med uorganiserte. Der reiste jeg ett prinsippsspørsmål, som ikke bare var et faglig, men i høyeste grad et politisk spørsmål, og der sa da Arbeidsgiverforeningen nei, at det ville de ikke gå med på. Vi drøftet i sekretariatet om vi skulle medvirke til en ny hovedavtale eller om vi skulle la den gamle løpe ut, eller skal vi si: løpe videre inntil f.eks. tariffrevisjonen i 1961, og da ta det opp i forbindelse med tariffrevisjonen. Men da ville vi reise et stort spørsmål, som ikke bare ville ramme oss ved tariffrevisjonen, men som vi måtte regne med ville bli hovedtema ved stortingsvalgene i 1961, og etter å ha diskutert saken i sekretariatet fant vi at det ville vi ikke gjøre. Vi ville ikke sette det på spissen.

Den andre saken vi reiste er kanskje litt av samme karakter, men etter vår mening atskillig mer moderat, var at Arbeidsgiverforeningen ikke skulle motsette seg at man på de enkelte arbeidsplasser ble enige om å innkassere kontingenten gjennom bedriftene. Vi har undersøkt litt om dette i andre land. For øvrig om begge spørsmålene. De har ingen slike bestemmelser, og Arbeidsgiverforeningene iallfall i de andre nordiske land inntar her samme stilling som NAF, at de av prinsipielle grunner ikke vil medvirke til innkassering av fagforeningskontingenten på bedriftshold. I praksis vet vi at det ikke alltid stemmer med prinsippene. Det gjør det ikke når det gjelder Arbeidsgiverforeningen, og det kan vi vel si, at prinsippene og praksis ikke alltid stemmer hos oss heller.

Det faktiske forhold er at ved en rekke bedrifter her i landet foretas innkasseringen av kontingenten gjennom bedriftene. Jeg ser bort fra at de gjør det i kommunale sektorer og statens sektor. Det har vært gjort i mange år, men også i private bedrifter og i bedrifter som står i NAF. Når det gjaldt det første spørsmål, som faktisk betød tvangsorganisering, var det delte meninger i sekretariatet.

Det var en del av sekretariatets medlemmer som mente det ikke var ønskelig. De viste til at man har det i enkelte land og at erfaringene ikke alltid er de beste. § 9 ble revidert så tidlig at den ble forelagt kongressen i 1957 og der godkjent.

Det er i grunnen bare en paragraf hvor det er en delvis omkalfatring, og det er i § 14. Den første paragraf vi har rettelse på er § 5. Der det kommer inn at «De skal så vidt mulig velges blant arbeidere som har arbeidet i bedriften de siste 2 år, men arbeidere under 19 år kan velge 1 representant som kan være under 21 år.»

I § 6 føyer vi til pkt. 3 at *bedriften skal ha svar uten ugrunnet opphold*. Det er innført en likestilling der, idet et annet sted sier

man at arbeidsgiveren skal gi svar uten ugrunnet opphold, og da skal tillitsmennene også gi svar uten ugrunnet opphold. I pkt. 4 er det innført at også arbeidsgiveren skal påse at de plikter som påligger partene etter arbeidsavtale, reglement og Arbeidervernlov blir fulgt, og da kommer det inn: i den utstrekning disse oppgaver ikke er spesielt henlagt under andre organer. Det nye der er verneombudene og produksjonsutvalgene.

I § 7 er det nye mer av formell karakter.

Formannen gjennomgikk i detalj protokollen over forhandlingsmøter mellom LO og NAF angående *revisjon av Hovedavtalen av 1954*, som her følger:

Ar 1957 den 20. desember, og år 1958 den 29. april, 6. mai, 14. mai, 4. september, 5. september, 14. november, 19. november, 24. november og 10. desember ble det holdt forhandlingsmøter mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge angående revisjon av Hovedavtalen av 1954.

Til stede:

For Landsorganisasjonen i Norge:

Nordahl (samtlige møter), Mentsen (samtlige møter unntatt 14. mai, 4. september og 5. september), Alf Andersen (samtlige møter unntatt 20. desember og 14. mai), Thorleif Andresen (bare 29. april), Emil Torkildsen (samtlige møter unntatt 4. september og 5. september), Josef Larsson (samtlige møter unntatt 4. september), Karsten Torkildsen (samtlige møter unntatt 14. mai, 4. september, 14. november og 24. november), Frogner (samtlige møter), Rønbeck (bare 20. desember 1957, 14. mai, 14. november, 19. november og 24. november), Meedby (samtlige møter unntatt 10. desember), Halden (bare 20. desember 1957, 14. mai, 5. september, 24. november og 10. desember).

For Norsk Arbeidsgiverforening:

Østberg (samtlige møter), Kleppe (samtlige møter unntatt 6. mai, 4. september, 5. september, 19. november og 10. desember), Grøtter (bare 10. desember), Rønneberg (samtlige møter unntatt 20. desember 1957 og 10. desember 1958), Fr. Hansen (bare 19. november), Ebbesen (bare 19. november), Dahl (bare 19. november), Didriksen (samtlige møter unntatt 14. november, 19. november og 10. desember), Selvig (samtlige møter).

Partene ble enige om følgende forslag til ny Hovedavtale:

§§ 1 — 4.

Ingen endringer.

§ 5.

3. setning i 1. avsnitt skal lyde:

«De skal så vidt mulig velges blant arbeidere som har arbeidet i bedriften de 2 siste år, men arbeidere under 19 år kan velge 1 representant som kan være under 21 år.»

For øvrig uforandret.

§ 6.

Pkt. 1 og 2 ingen endringer.

I pkt. 3 føyes det til følgende nye setning:

«Bedriften skal ha svar uten ugrunnet opphold.»

Pkt. 3 og Merknaden er for øvrig uforandret.

Pkt. 4. gis følgende tekst:

«I likhet med arbeidsgiveren skal tillitsmennene påse at de plikter som påhviler partene etter tariffavtale, arbeidsreglement og arbeidervernlov blir fulgt i den utstrekning disse oppgaver ikke er spesielt henlagt under andre organer. Det er derfor uforenlig med tillitsmannsvervet å tilskynde eller medvirke til ulovlig konflikt.»

§ 7.

Pkt. 1 ingen endringer.

Pkt. 2. Formannen, eller i stedet for ham nestformannen eller sekretæren i tillitsmannsutvalget, skal ha uhindret adgang til de forskjellige avdelinger i bedriften i den utstrekning det er nødvendig for å utføre tillitsmannsvervet. De har plikt til på forhånd å gi sine nærmeste overordnede underretning og opplyse om årsaken til at de må forlate sin arbeidsplass. De skal så vidt mulig gi formannen i den avdeling de kommer til, beskjed om hvem de ønsker å snakke med.

Pkt. 3. Ved utførelsen av sine verv må de øvrige tillitsmenn ikke forlate sin arbeidsplass uten etter tillatelse av sin nærmeste overordnede på arbeidsplassen. Denne bestemmelse tar ikke sikte på at tillitsmennene skal bli hindret i å utføre sine plikter som tillitsmenn.

(Den tidligere merknaden til pkt. 3 utgår).

Pkt. 4. Tillitsmennene må ta tilbørlig hensyn til at produksjonen i minst mulig utstrekning lider skade og at spesialmaskiner så vidt mulig ikke blir stoppet i sin regulære drift.

Pkt. 5. Tillitsmennene i bedriften og arbeidere med tillitsverv innen fagorganisasjonen skal ikke nektes tjenestefrihet uten tvingende grunn når de blir innkalt til møter og forhandlinger av sin organisasjon eller skal delta i fagkurs eller annen faglig opplysningsvirksomhet.

§ 8.

Pkt. 1. Til forhandlinger med tillitsmennene kan arbeidsgiveren møte enten selv eller ved stedfortreder som han utpeker innen driftsledelsen. Arbeidsgiveren eller hans stedfortreder kan tilkalle andre av driftsledelsen for å ta del i forhandlingene. Etter konferanse med arbeidsgiveren kan tillitsmennene tilkalle representanter blant de av bedriftens arbeidere som forhandlingene gjelder.

For den tid som medgår til avtalte forhandlingsmøter etter Hovedavtalens § 2, nr. 2 og 3, samt møter etter § 9, skal tillitsmennene godtgjøres tapte fortjeneste når møtene finner sted på bedriften innenfor deres ordinære arbeidstid.

Merknad:

Det er partenes forutsetning at det vanligvis til forhandlinger i tvistesaker ikke møter flere enn 3 tillitsmenn. Partene har også forutsatt at det ved den enkelte bedrift kan avtales spesielle regler for tillitsmennenes godtgjørelse.

Pkt. 2. Arbeidsgiveren skal daglig ha en ansvarlig representant til stede ved bedriften som tillitsmennene kan henvende seg til. Arbeidsgiveren skal gi tillitsmannsutvalget skriftlig meddelelse om navnet på denne. Hvis arbeidsgiverens representant ikke umiddelbart kan ta stilling til henvendelsene fordi han vil foreta nærmere undersøkelser, skal han gi svar uten ugrunnet opphold.

§ 9.

Pkt. 2, siste setning skal lyde:

«Fra konferansene skal det settes opp et notat som undertegnes av begge parter.»

Siste setning i Merknad til punkt 2, gis følgende utforming:

«Hvis tillitsmennene innen 3 dager etter konferansen gir bedriften beskjed om at de ønsker slike forhandlinger, utstår de omtvistede oppsigelser inntil det har vært forhandlet mellom organisasjonene.»

Pkt. 3. nest siste setning, angående betaling til tillitsmennene, utgår.

Pkt. 3, siste setning, skal lyde:

«Fra møtene settes opp notat som undertegnes av begge parter.»

§ 10.

Ingen endringer.

§ 11.

I annen setning i første avsnitt utgår ordet «slik».

§ 12.

Pkt. 3 gis følgende utforming:

«Er det bestemt eller forutsatt at særavtalen skal gjelde inntil videre, kan den når som helst sies opp til utløp med minst 1 — en — ukes varsel, hvis det ikke i særavtalen eller tariffavtalen er fastsatt noe annet.

Bestemmelsen under pkt. 3, 1. ledd, kommer ikke til anvendelse når det er avtalt eller forutsatt at en særavtale skal gjelde så lenge bedriftens tariffavtale gjelder. Hvis man ikke i forbindelse med en vanlig tariffrevisjon blir enige om at slik særavtale skal falle bort eller endres, gjelder den videre også neste tariffperiode.»

§ 13.

Uforandret.

§ 14.

1. Permittering kan foretas:

a) Som før.

b) Når det er inntruffet slike uforutsette hendinger som er nevnt i Arbeidervernlovens § 42, 1.

c) Som før.

d) Som før.

e) Som før.

2. a) Ved permittering skal det gis 14 dagers skriftlig varsel regnet fra arbeidstidens slutt den dag varselet gis. Ved permittering i henhold til 1 b, skal dog varselet være 2 dager, — ved brann 14 dager. b) De under a. nevnte frister kommer ikke til anvendelse hvis någjeldende avtale eller arbeidsreglement gir adgang til å bruke kortere varsel.

Fristene gjelder heller ikke ved permittering som skyldes konflikt i annen bedrift eller tariffstridig konflikt i egen bedrift. Også i disse tilfelle plikter dog bedriften å gi det varsel som er mulig.

Merknad:

Regelen i pkt. b. annet avsnitt gjelder bare når konflikten fører til at andre arbeidstakere ikke kan sysselsettes på rasjonell måte i samme avdeling eller med annet arbeid i bedriften.

- c) Ved ulegitimert fravær av et slikt omfang at det fratar bedriften muligheten av å beskjeftige arbeidere på en økonomisk forsvarlig måte i samme avdeling eller med annet arbeid i bedriften, skal de under a. nevnte frister heller ikke komme til anvendelse.
3. Før det gis varsel om permisjon, skal det konfereres med tillitsmennene i samsvar med § 9.
Når det etter reglene i pkt. 2 skal gis arbeiderne en frist før permitteringen settes i verk, begynner fristen først å løpe etter at slik konferanse er holdt.
4. Når det er mulig skal varselet angi permisjonstidens sannsynlige lengde.
5. Varsel i forbindelse med konflikt osv. som tidligere nr. 3, 2. ledd.
6. Hvis bedriften iverksetter permisjon uten å overholde de varselsfrister som er nevnt under pkt. 2, skal den betale arbeiderne vanlig fortjeneste til varselsfristens utløp.
Ved permisjon etter 1 b. betales ordinær tidlønn.
7. Som tidligere punkt 4.
8. Som tidligere pkt. 5.

Merknader:

1. Som før.
2. 1. setning gis følgende ordlyd:
«Når en arbeider er permittert etter reglene i § 14, løper plikten til syketrygd videre både for arbeidsgiveren og arbeidstakeren så lenge plikten består etter syketrygdlovens regler.»
For øvrig som før.
3. Som før.
4. Som før.
- Ny 5.
Bestemmelsene i pkt. 2 medfører ingen endring i bedriftenes sedvane-messige rett til å permittere på grunn av værhindringer.

§§ 15 og 16.

Ingen endringer.

§ 17.

Siste ledd gis følgende utforming:

«Arbeider som blir avskjediget har også rett til sluttattest, men arbeidsgiveren kan da på denne anføre avskjedsgrunnen. Hvis vedkommende arbeider ønsker det, skal arbeidsgiveren i så fall først konferere med tillitsmennene.»
For øvrig uforandret.

§§ 18 — 23.

Ingen endringer.

§ 24.

Varighet.

Denne Hovedavtale gjelder til 31. desember 1961 og videre 2 år ad gangen, hvis ikke en av partene skriftlig sier den opp med 6 måneders varsel.

Merknader:

- 1, 2, 3 og 4 som tidligere.

I tilslutning til de førte forhandlinger var partene videre enige om at de endringer som i 1957 ble gjennomført i Hovedavtalens § 9 (jfr. protokoll av 8. april 1957) fortsatt ikke skal gjelde for bygg- og anleggsvirksomhet, dampskibsekspeditører og rederivirksomhet, med mindre hovedorganisasjonene ved forhandlinger blir enige om de nødvendige tilpasninger. I henhold til dette er hovedorganisasjonene blitt enige om at den någjeldende § 9 skal komme til anvendelse for losse- og lastearbeidere som er ansatt ved stuerkontorer hvor styrings- og formidlingsretten utøves av dampskibsekspeditørene.

Under drøftelsene av Merknad 1 til Hovedavtalens § 14 ble man enige om at Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund og Hermetikkindustriens Arbeidsgiverforening etter avslutningen av Hovedavtaleforhandlingene ved direkte drøftelser vil søke klarlagt hvem som innenfor hermetikkindustrien er å anse som faste arbeidere.

Man var videre enige om at det etter at Hovedavtaleforhandlingene var avsluttet, også kan opptas direkte forhandlinger mellom partene vedrørende det samme spørsmål innenfor sildoljeindustrien.

Sekretær Alf Andersen orienterte om § 14 og uttalte: — Paragraf 14 kom inn i 1954 og omhandler permisjonsservitutter. Imidlertid var det nødvendig å få en endring i denne paragraf av hensyn til de endringer som er skjedd i Arbeidervernloven for så vidt det gjelder spørsmålet om oppsigelse ved force majeure og brann. Som kjent er det nå i Arbeidervernloven innført plikt for arbeidsgiverne til betaling i en viss tid under oppsigelse som følge av disse ting. I det første tilfelle med 7 dager, og i det annet tilfelle med 14 dager. Arbeidervernloven behandler overhodet ikke spørsmål om permisjon, derfor var det nødvendig i dette tilfelle å søke innpasset den nye § 14 i overensstemmelse med den nye Arbeidervernloven på dette område.

Når man ser på § 14 slik den lød før, for så vidt det gjelder i de tilfelle permittering kan foretas, så er det ikke foretatt noen endring. Man vil se der av forslaget at permittering kan foretas i pkt. a som tidligere, det vil si når partene har truffet avtale om det i samsvar med § 6 osv. pkt. b, når det er inntruffet slike uforutsette hendinger som er nevnt i Arbeidervernlovens § 42, 1. Det er den tidligere § 33 og hvor det nå er innført, som jeg nevnte, ganske andre bestemmelser. Det er force majeurebestemmelsen, pkt. c som tidligere, pkt. d som før og så pkt. e. Det som er nytt er pkt. 2. Av det nye vil sees at permittering skal gis 14 dagers skriftlig varsel, regnet fra arbeidstidens slutt den dagen varsel gis. Ved permitteringer i henhold til 1 d, skal dog varselet være 2 dager og ved brann 14 dager. Når det gjelder permitteringsservituttet så var det selvfølgelig spørsmål om her så langt det var mulig å få denne i overensstemmelse med loven, og det hadde selvfølgelig vært ønskelig i det tilfelle også ved permi-

sjoner og eventuelt fått betalingsplikt i inntil 7 dager som Arbeidervernloven foreskriver ved oppsigelse. Dette har altså ikke vært mulig, men man vil av den nye formulering se at for så vidt det gjelder 1 b, force majeure, skal varselet være 2 dager, dvs. fra den dagen som varselet ble gitt. Det betyr i praksis at man ved permisjon som følge av force majeure kan få inntil 3 dagers betaling, og ved brann 14 dager.

Pkt. b: Man kan ikke her følge den gamle bestemmelsen fordi hele pkt. 2 er omkalfatret. De under pkt. a nevnte frister kommer ikke til anvendelse hvis någjeldende avtale eller arbeidsreglement gir adgang til å bruke kortere varsel. Det fins i enkelte tilfelle i tariffavtaler adgang til å bruke kortere varsel enn hva avtalen her bestemmer og der er det ikke gjort noen endring. Fristene gjelder heller ikke ved permittering, som skyldes konflikt i annen bedrift eller tariffstridig konflikt i egen bedrift. Også i de tilfelle plikter bedriften å gi varsel som er mulig.

Vi vet det er forekommet tilfelle hvor det inntreffer konflikt ved en annen bedrift, som forårsaker at nevnte bedrift må stoppe, f. eks. på grunn av oljetilførsel eller hva det måtte være av varer, som er nødvendige for vedkommendes produksjon og som vedkommende bedrift overhodet ikke har noe herredømme over.

Så kommer det en merknad: Regelen i pkt. b, annet avsnitt, gjelder bare når konflikten fører til at andre arbeidstakere ikke kan sysselsettes på rasjonell måte i samme avdeling, eller med annet arbeid. Dette er en klargjøring. Men samtidig er det også innført en plikt for bedriften at den så vidt mulig i slike tilfelle skal *beskjeftige* vedkommende arbeidere. I pkt. c kommer vi inn på et spørsmål som var kastet inn av Arbeidsgiverforeningen. Det gjelder ulegitimert fravær i visse deler av bedriften og som kan forårsake at produksjonen ikke kan gå som vanlig. Ved ulegitimert fravær av et slik omfang, at det fratar bedriften muligheten av å beskjeftige arbeidere på en økonomisk forsvarlig måte i samme avdeling eller med annet arbeid i bedriften, skal de under pkt. a nevnte frister heller ikke komme til anvendelse.

Det vil si at hvis et ulegitimert fravær, skoft i dette tilfelle forårsaker at visse deler eller kanskje hele bedriften må stoppe på grunn av at disse nøkkelstillinger er fraværende, så kommer heller ikke vanlig varsel til anvendelse. Vi vet at det i enkelte tilfelle, det er sikkert ikke så ofte, men det har iallfall forekommet at det har vært så vidt stort fravær, ved en eller annen nøkkelposisjon ved bedriften, som kan ha forårsaket at de andre arbeidere ikke kan beskjeftiges. Også her skal da bedriften i det tilfelle gjøre hva den kan for å beskjeftige arbeiderne. Hvis ikke bortfaller vanlig varselfrist. Så

står det i pkt. 3 at før det gis varsel om permisjon, skal det konfereres med tillitsmenn i samsvar med § 9.

Det vesentlige ved den nye § 14 er dette at i permisjonsservitutene nå er innført betalingsplikt i inntil 3 dager når det gjelder force majeure, hva man tidligere ikke hadde. Ved brann har vi nå fått lønnsplikt i inntil 14 dager. Denne bestemmelse kommer imidlertid ikke til anvendelse før 1 måned etterat avtalen er vedtatt. Når det har lyktes å få til denne bestemmelse om 14 dagers lønnsplikt ved branntilfelle, har det sin årsak i at Arbeidsgiverforeningen i dette tilfelle måtte erkjenne at for så vidt det gjelder brann, så kan bedriftene tegne avbruddsforsikring. Det er også en følge av at vi har måttet akseptere at denne bestemmelse først skal bli effektiv én måned etterat avtalen er vedtatt, fordi bedriftene skal få tid til å innrette seg og tegne de nødvendige forsikringer. Det annet er at man har fått betalingsplikt i 3 dager når det gjelder force majeure.

Det som må bli neste etappe her må være å forsøke å få også force majeure-bestemmelsen når det gjelder permisjoner i overensstemmelse med oppsigelsesservitutet i Arbeidervernloven, slik at vi også der kan få 7 dager. Det har det ikke vært mulig i denne omgang.

I og for seg kan man si at dette med ulegitimert fravær at man der vil straffe de som er møtt opp, og derfor har vi hatt så mye bryderi med å få utformet denne slik at vi kunne akseptere den. Hadde Representantskapet sett alle de utforminger som har vært til pkt. c, ville man blitt forferdet. Hele § 14 var til slutt faktisk avhengig av utformingen av pkt. c. Heller ikke vi kan se bort fra at der inntreffer slike tilfelle av ulegitimert skoft at det setter bedriftens produksjon i fare. Derfor var det også at vi i siste omgang satte alt inn på å få denne så mild som mulig, og det mener vi å ha fått idet bedriftene i dette tilfelle er tilpliktet så langt det er råd å beskjeftige arbeiderne i vedkommende avdeling eller en annen.

Likedan har en det der i første setning i pkt. c. Der er forutsetningen at dette ulegitimerte fravær skal være av et slikt omfang at det i dette tilfelle setter bedriftens produksjon i fare. For å ta et eksempel, jernverksdommen. Det var visst 11 eller 13 mann som var borte av ca. 1000. Man kan i dette tilfelle ikke si at dette var av et slikt omfang at det satte bedriftens produksjon i fare. Men hadde det vært 10 mann borte av 30 ved en bedrift, så er selvfølgelig faren atskillig større for at bedriften ikke kan drive på rasjonell måte.

Et annet punkt er dette med bedriftenes permisjon. Jeg er enig i resonnementet. I mange tilfelle så blir permittering brukt i tide og utide. Vi diskuterte også vel og lenge om det ikke her var mulig å

komme fram til en akseptabel løsning, spesielt når det gjaldt pkt. c, om vi skulle blankt avvise hele § 14 og falle tilbake på loven. Men hva ville medlemmene da ha sagt? For da er det bare oppsigelsen som står tilbake. Men det er klart at i dette tilfelle, så er også oppsigelse en utvei. Hvis det blir gitt varsel på en bedrift f. eks. om 3 eller 4 ukers stans, er det ingen ting i veien for at en kan si at det vil vi ikke akseptere. Vi forlanger oppsigelse eller vi sier opp selv. Det er ganske logisk at den retten er til stede. Men det er jo nettopp dette som har vært kravet at man skulle forsøke å få visse bestemmelser for disse permisjoner, fordi medlemmene i stor utstrekning gjerne vil beholde sitt arbeid og vite at denne bedriften er jeg ansatt i og tar den konsekvens som følger med av kanskje en downperiode eller hva det måtte være. Men når det gjelder bedriftenes misbruk av permisjon, så er jeg enig i det, og vi har forsøkt å stramme både loven og § 14 her på dette område, særlig loven. Vi fikk ikke Arbeidervernloven slik vi hadde ønsket den. Men det må bli en oppgave å komme enda lenger der. Målet må være dette at vedkommende arbeider ikke skal være garantert bare en viss lønn i den tid han har arbeid, men han skal også være garantert arbeid en viss tid av året.

Konrad Nordahl gjennomgikk så de øvrige paragrafer og protokolltilførselen til slutt.

Karsten Torkildsen: — Vi har innsendt et forslag etter landsmøtevedtak i 1956 om at Hovedavtalens pkt. 1 skulle utgå. Det var 4 forbund som hadde forslag i samme retning, men ikke med samme konklusjon. Det var således ikke flertall for endringer i § 1. Det er nærmest derfor jeg har forlangt ordet, fordi man i forbindelse med det oppsett som da skulle gjøres i forhandlingsmøte, så heftet man på dette med § 6 og § 13 i forbindelse med de uorganiserte. Vi kom i den situasjon at vi skulle slutføre forhandlingene i de 2 hovedspørsmål som sto igjen, men som hang sammen, iallfall det ene med § 1 i Hovedavtalen. Da sto man overfor den situasjon at man ikke kom lenger, og man måtte da enten ta den konsekvens ikke å ha noen hovedavtale, som også hadde innebært store konsekvenser og hva dermed følger for tillitsmennene, eller å frafalle spørsmålet. Som situasjonen ligger an har jeg måttet gå med på at man anbefaler den någjeldende hovedavtale.

Henry Karlsen: — Det er vel ikke så greit selv om jeg er helt enig med Torkildsen om at man burde se å få det inn i lovs form. Jeg tror vi etter fattig evne må forsøke å få praktisert dette spørsmål så godt som mulig. De uorganiserte er jo et problem. De fleste her kjenner vel til at vi for et par uker siden hadde en streik på

Borregård, den såkalte laborantstreiken. Den begynte egentlig med at de organiserte laborantene kom litt sent ut i forhold til de øvrige. I bevissthet om at selve konflikten som sådan ikke kunne skape noen umiddelbare resultater, og konflikten hadde løpt halvveis ut, så snudde vi det hele til å gjelde de uorganiserte. Det ble faktisk et problem for bedriften.

Fritz W. Hannestad: — Da saken var oppe til behandling i sekretariatet, ga LO's formann en erklæring når det gjelder forholdet til de uorganiserte. Jeg vil benytte anledningen til, jeg har ikke fått gjort det tidligere, og takke ham for det standpunkt han der tok. Forholdet til de uorganiserte er ikke bare et spørsmål om en formulering i en hovedavtale. Der må hele LO's tyngde sammen med den øvrige arbeiderbevegelse tas opp. Det er ikke minst et politisk spørsmål, og det må tas opp ved en given anledning med hele den styrke den samlede arbeiderbevegelse sitter inne med. Jeg er meget fornøyd med den uttalelse LO's formann kom med i sekretariatet når vi behandlet dette spørsmål.

Arthur J. Olsen: — Jeg lurer virkelig på om vi ikke snart var der hvor vi skulle være, når det gjelder Arbeidsgiverforeningens syn og dette med en fulltallig organisasjon på arbeidsplassen. Vi har fremdeles dette lille ordet «frie» foreningsrett i Hovedavtalens § 1. Men det viser seg at skal vi si vår lovløydighet, har forandret seg nokså sterkt gjennom de siste årene? Før var det ikke noen vanskelighet med å få de fagorganiserte til å ta noen timers stans på arbeidsplassen for å få organisert de uorganiserte. Hvis vi i dag snakker til en flokk uorganiserte, og vi er så uforsiktlige at vi kommer til å si at vi orienterer forbundet om dette og at vi har lyst til å lage en aksjon her, så sies det: Nei for Guds skyld, vær nå forsiktig. Vår innstilling er kort sagt blitt en helt annen, når det gjelder dette å tvangsorganisere folk på arbeidsplassene. Det har noe med utviklingen å gjøre. Det har kanskje en hel del med vårt politiske syn å gjøre og kanskje en hel del med Berthe Rognrud å gjøre. § 1 i Hovedavtalen anser jeg for å være temmelig reaksjonær:

En gikk så til votering over forhandlingsprotokoll om revisjon av Hovedavtalen.

§§ 1 til 13 ble enstemmig vedtatt.

Om § 14 ble det diskusjon.

Følgende hadde ordet: Gunnar Nilsen, Eivind Strømmen, Per Andersen, Kåre Halden, Josef Larsson, Rudolf Eriksen og Alf Andersen.

Votering:

§ 14 ble enstemmig vedtatt. Likeledes §§ 15, 17 og 24.

Ingvald Hansen: — Jeg vil ha sagt fra at det er en rekke av paragrafene som jeg ikke er enig i. På den annen side så vet man at generelt sett så vil man ikke gjennom forhandlinger kunne oppnå et resultat som alle kan være tilfreds med, og jeg skulle anta at også de fra LO, som har deltatt i forhandlingene i likhet med meg, ikke er fornøyd med resultatet. Det gjelder spesielt §§ 1, 8, 9 og 14. Jeg går imidlertid ut fra at man under forhandlingene har kommet så langt som det overhodet er mulig. Når man ikke er kommet lenger, er det vel for at Hovedavtalen ikke er knyttet til forhandlinger ved tariffrevisjoner, og jeg tror heller ikke noen i dag ville si at vi setter Hovedavtalen ut av kraft, ett eller to år, inntil tariffrevisjonen. Vi får akseptere forslaget slik det foreligger, selv om vi er misfornøyd. Men jeg kan ikke være enig i at man av politiske grunner ikke skal kunne knytte varigheten til tariffrevisjonen. Jeg er klar over at det kan bli et politisk spørsmål, men det er et politisk spørsmål, som jeg for min del tror vil kunne ha en helt annen virkning enn det som fra formannens side ble lagt i det. Jeg vil derfor oppta forslag om at

«Hovedavtalen tas opp til revisjon ved førstkommande tariffrevisjon og varigheten fastsettes i samsvar med dette.»

Konrad Nordahl: — Forslaget som er innkommet fra Ingvald Hansen har vi diskutert i sekretariatet — om vi skulle la Hovedavtalen gå — det vil si at vi ventilerte det med Arbeidsgiverforeningen, og de nektet å gå med på å ta en hovedavtale da. Men vi har diskutert hvilken situasjon vi ville komme i hvis vi skal ta Hovedavtalen samtidig med den ordinære tariffrevisjon. Det hersker noe uklarhet om hvorvidt man kan føre en konflikt bare på Hovedavtalen. Den er første del av enhver tariffavtale. Hovedavtalen isolert betyr ingen ting, hvis den ikke er knyttet til en avtale.

Vi er kommet til det resultat at hvis man skal føre konflikt på Hovedavtalen, må det være i tilknytning til en tariffavtale. For så vidt vil det være logisk om Hovedavtalen gikk ut samtidig. Men når vi kommer til tariffrevisjonen så er det ganske andre ting som teller for medlemmene enn iallfall det vesentligste av det som står i Hovedavtalen. Jeg tror ikke, og jeg tror også det er sekretariatets oppfatning, at hvis det lykkes oss å komme til enighet om lønns- og arbeidsvilkår ved en tariffrevisjon, vil vel ikke medlemmene være så begeistret for å ta en storkonflikt om det skulle innføres i Hovedavtalen at bedriftene bare skal beskjefte organiserte arbeidere. Eller at vi kan nekte å arbeide sammen med uorganiserte. Det er et

av de viktigste prinsipielle spørsmål. Vi kom til det resultat i sekretariatet etter å ha drøftet saken, at det ville være meget vanskelig, og derfor ble vi enige om at vi skulle ta en utløpstid på 3 år. Jeg tror at det er riktig.

Emil Torkildsen: — Jeg vil bestemt advare mot det forslag som er framsatt om at Hovedavtalen skal løpe ut samtidig med tariffene. Man må være klar over at Hovedavtalen er en fellesavtale som gjelder alle fag. Skal vi nå 2½ år før tariffavtalen løper ut, binde oss til at vi skal ha fellesforhandlinger om tariffavtalene? For det blir realiteten av at Hovedavtalen skal løpe ut samtidig. Man må forhandle felles om Hovedavtalen, for det er vel ingen som tror at hvert enkelt fag skal sitte å forhandle om en hovedavtale for seg selv, innenfor sitt fag eller sitt område. Det betyr i realiteten at vi i dag slår fast at vi skal ha felles forhandlinger ved kommende tariffrevisjon for alle fagene om tariffspørsmålene. Det kan godt være vi blir enige om fellesforhandlinger når tiden kommer, men det er i hvert fall ikke tidspunktet i dag å slå fast at det skal være fellesforhandlinger for tid og evighet om tariffspørsmålene. Det er iallfall stikk i strid med det Representantskapet har sagt tidligere om det spørsmål. Derfor kan vi ikke ha samme utløpstid.

Rudolf Eriksen: — Det bør vel gis forbundsstyrene adgang til å behandle det forslag som nå foreligger, og som vi altså ikke har fått kjennskap til før vi kom til Representantskapet. Jeg vil stille følgende forslag:

«Forslaget til ny hovedavtale sendes forbundene til uttalelse. Sekretariatet bemyndiges til eventuelt å oppta nye forhandlinger, hvis det fra forbundene framkommer noen merknader, og å godkjenne den nye hovedavtale.»

Konrad Nordahl: — Representantskapet må vedta eller forkaste dette forslaget.

Rudolf Eriksen: — Jeg tror det er 3. gangen som det foreligger forslag til ny hovedavtale. Jeg har påpekt det før også at det er kommet inn i de nye hovedavtalene bestemmelser som har forringet de ordninger vi har hatt innenfor vårt forbund. Jeg må jo da få si at det er beklagelig at man i det hele tatt ikke kan få adgang til å foreta endringer. Jeg mener forbundene på en eller annen måte må få kjennskap til de forslag man er kommet fram til før det forelegges Representantskapet til avgjørelse.

Konrad Nordahl: — Vi holder oss til kongressens vedtak. Siste forhandlingsmøte hadde vi i Norsk Arbeidsgiverforening onsdag, altså for én uke siden. Da satt vi til kl. 10.00 om kvelden og så skulle det redigeres og det skulle slås opp og behandles i sekretariatet.

Det hadde ikke vært tid til noen annen behandlingsmåte. Vi mener vi er i samsvar med kongressens vedtak, når vi behandler det slik.

Ingvald Hansen: — Jeg mener en forsøker å gjøre denne saken så komplisert som det overhodet er mulig. Forhandlingene om Hovedavtalen må nødvendigvis skje mellom hovedorganisasjonene. Om man knytter det til 1. januar eller 1. eller 2. mars i 1961 blir akkurat det samme, fordi det får tilknytning til den tariffrevisjon som da vil skje.

Konrad Nordahl: — Ja, hvis det blir fellesforhandlinger.

Votering:

Sekretariatets forslag ble vedtatt mot 1 stemme. Protokollasjonen til slutt i Hovedavtalen ble enstemmig vedtatt.

Avtalen om produksjonsutvalgene.

Tillegget til Hovedavtalen mellom NAF og LO om *produksjonsutvalgene* ble så tatt opp til behandling.

Protokollen var følgende:

Tillegg til Hovedavtale av 1954, mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge.

Ar 1957, den 24. januar, 27. februar, 9. mars, 1. og 8. april ble holdt forhandlingsmøter om arbeidernes representasjonsrett overfor bedriften.

Til stede:

For Landsorganisasjonen i Norge:

Alf Andersen, Josef Larsson, Kaare Pehrson (ikke 1. april), Karsten Torkildsen (ikke 24. januar og 1. april) og Arne Kr. Meedby (ikke 1. april).
For Norsk Arbeidsgiverforening:

A. P. Østberg, Johs. Gahr, Knut Halvorsen (ikke 1. april), Thv. Moe, (ikke 24. januar og 1. april) og Knut Henriksen.

Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge har i Hovedavtalen og Overenskomsten om produksjonsutvalg utformet bestemmelser som tar sikte på å legge forholdene i arbeidslivet til rette for et samarbeid mellom bedriften og arbeidstakerne. For det enkelte menneske er det av den største betydning at samfølelsen mellom ham og bedriften er sterk og levende, og dette er også en nødvendig forutsetning for en effektiv produksjon. For å oppnå en slik samfølelse er det viktig å ha hensiktsmessige former for drøftelse av felles problemer og for gjensidig orientering om de spørsmål som er av interesse for bedriften og for dem som arbeider i den.

Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge er derfor blitt enige om å utvikle videre det samarbeid, som allerede finner sted, ved å gjennomføre følgende endringer i Hovedavtalen og Overenskomsten om produksjonsutvalg.

I. Hovedavtalens § 8, pkt. 1, 2. ledd, får følgende ordlyd:

For den tid som medgår til slike avtalte forhandlingsmøter, skal tillitsmennene godtgjøres tapt arbeidsfortjeneste når møtene finner sted på bedriften innenfor deres ordinære arbeidstid.

Merknad:

Det er partenes forutsetning at det vanligvis til forhandling i tvistesaker ikke møter flere enn 3 tillitsmenn. Partene har også forutsatt at det ved den enkelte bedrift kan avtales spesielle regler for tillitsmennenes godtgjørelse.

II. Hovedavtalens § 9 får følgende ordlyd:

1. Hovedorganisasjonene er enige om at det er av betydning for å styrke samarbeidet og tillitsforholdet innenfor den enkelte bedrift, at bedriftsledelsen holder tillitsmennene orientert om bedriftens økonomiske og produksjonsmessige stilling og utvikling.
2. Bedriftsledelsen skal konferere med tillitsmennene om påtenkte endringer i virksomheten og herunder gjøre rede for hvilken betydning disse vil ha både for bedriften og arbeidstakerne. Når saken angår arbeidstakernes sysselsetting og arbeidsforhold, skal de ved sine tillitsmenn gis muligheter for å fremme sine synspunkter før bedriftens beslutninger settes i verk. I de tilfelle bedriftsledelsen ikke finner å kunne ta hensyn til tillitsmennenes anførsler, skal den grunngi sitt syn. Det skal settes opp notat fra disse konferanser.

Merknad:

Disse bestemmelser medfører at bedriften skal gi tillitsmennene mulighet for å fremme sine synspunkter bl. a. når det er spørsmål om å iverksette innskrenkninger i arbeidsstyrken. Hvis bedriften da finner å måtte fravike ansienniteten, og tillitsmennene er av den oppfatning at dette ikke er saklig begrunnet, kan spørsmålet bringes inn til forhandlinger mellom organisasjonene. Gjøres dette uten unødig opphold, utstår de omtvistede oppsigelser inntil det har vært forhandlet.

3. I bedrifter som eies av selskaper holdes kontaktmøter mellom bedriftens styre og tillitsmennene så ofte det fra en av sidene ytres ønske om det. Bedriftens daglige leder sørger for det nødvendige arrangement. Hensikten med møtene er å styrke samarbeidet og tillitsforholdet ved drøfting av spørsmål av interesse for bedriften og arbeidstakerne. Ordningen skal ikke gripe inn i den vanlige framgangsmåte for behandling av tvister, jfr. Hovedavtalens § 2. Når kontaktmøtet finner sted innenfor deres ordinære arbeidstid, godtgjøres tillitsmennene tapt fortjeneste i samsvar med bestemmelsene i § 8, pkt. 1. Det settes opp notat fra disse møter.

Merknad:

Partene er klar over at det ikke alltid vil være praktisk med deltakelse av alle styremedlemmer og alle tillitsmenn i kontaktmøtene, men det bør fra hver side være en representasjon som sikrer at hensikten med den etablerte ordning blir oppnådd.

III. Endringene i Hovedavtalens § 9 gjelder ikke for bygg- og anleggs- virksomhet, dampskipsekspeditører og rederivirksomhet med mindre hovedorganisasjonene ved forhandlinger blir enige om de nødvendige tilpasninger.

IV. Overenskomsten om produksjonsutvalg § 11, 3. avsnitt, får følgende ordlyd:

Så ofte produksjonsutvalget finner det nødvendig, holdes det informasjonsmøter for de ansatte ved bedriften. Informasjonene kan gis så vel

skriftlig som muntlig. De fortrolige meddelelser som bedriften forlanger hemmeligholdt, jfr. § 2, siste ledd, må dog ikke bekjentgjøres.

*V. Endringene i hovedavtalen og overenskomsten om produksjonsutvalg
trer i kraft 1. juli 1957.*

Oslo, den 13. og 15. mai 1957.

*A. P. Østberg, Johs. Gahr, Thv. L. Moe, K. Halvorsen, Knut Henriksen,
Alf Andersen, J. Larsson, Kaare Pehrson, Karsten Torkildsen, Arne
Kr. Meedby.*

Alf Andersen: — Overenskomsten om produksjonsutvalgene ble oppsagt samtidig med Hovedavtalen, og vi har hatt en rekke forhandlinger. Jeg vil gjerne si at de endringer som er tatt opp fra LO's side er ikke noe særlig omfattende. Man vil jo både når det gjelder Hovedavtalen, og kanskje spesielt avtalen om produksjonsutvalg, komme i den stilling på et visst tidspunkt at det ikke er spørsmål om noen særlige endringer. I dette tilfelle vil jeg gjerne tilføye, hva jeg også under forhandlingene har sagt, at denne avtalen er i og for seg ikke så avhengig av hva det står i avtalen. Det er avtalens ånd og tone som er det avgjørende, og for så vidt skulle man kanskje ikke behøve så mange paragrafer. Hvis partene på arbeidsplassen i dette tilfelle kan finne fram til et hensiktsmessig samarbeid, så er det jo i grunnen avtalens ordlyd som er det avgjørende, bortsett fra ett område. Av innstillingen vil framgå at vi i dette tilfelle foreslår at Representantskapet skal gi sekretariatet fullmakt til å sluttføre forhandlingene om revisjon av overenskomstene og produksjonsutvalg, samt til å godkjenne eller forkaste overenskomsten.

Vi har holdt på å forhandle helt til nå siste uke uten at det på et bestemt punkt har vært mulig også her å komme fram til enighet. Hvorvidt det vil lykkes vet vi heller ikke i dag. Men vi har iallfall tro på at det skal være mulig å oppnå en oppmykning av den bestemmelsen. For imidlertid at Representantskapet skal være orientert, vil jeg kort nevne de endringer som man er enige om. Av protokollen av 10.—19. november og 1. desember vil framgå at det er enighet om en del endringer i redaksjon. Sekretariatet har når de foreslo en del endringer i avtalen, da først og fremst for seg de forslag som kom inn til kongressen i 1957. Dernest sendte vi ut til forbundene anmodning om å komme med forslag i tilfelle de hadde endringer de gjerne ville ha inn.

Vi har tatt hensyn her så langt det har vært mulig under hensyn-
tagen til kongressens prinsipielle vedtak. Det finnes, som det vil framgå av protokollen, en liten endring i § 2. I innledningen til § 2 er det foretatt en liten redaksjonell endring hvor det nå står at

produksjonsutvalget er et rådgivende opplysende organ. Utvalgets hovedoppgave skal være gjennom samarbeid å virke for mest mulig effektiv produksjon og med dette mål for øye behandles osv. I den tidligere avtale sto det bare én setning at «produksjonsutvalgene er et rådgivende og opplysende organ», uten å si noe mer. Men i pkt. b i samme paragraf sto det bl. a. at utvalget skal arbeide for å oppnå en effektiv produksjon og en sunn og riktig rasjonalisering. Vi mente dette var så bortgjemt at det burde flyttes til hodet på paragrafen.

Så har vi i samme paragraf i pkt. a, annet avsnitt, om regnskapsmessige opplysninger, hvor det i den tidligere avtale står at regnskapsmessige opplysninger gis i denne forbindelse én gang om året og i samme omfang osv. Her har vi hatt en del tvister om på hvilken måte disse regnskapsmessige opplysninger skal gis. Og der krevde vi å få inn at disse skal gis skriftlig og det er nå tatt inn. Regnskapsmessige opplysninger gis i denne forbindelse skriftlig én gang om året i samme omfang som for aksjonærene osv. I tredje avsnitt i samme paragraf står det nå:

«Bedriftsledelsen skal overfor produksjonsutvalget redegjøre for bedriftens virksomhet, de planer som foreligger med hensyn til driften i den nærmeste framtid» — så kommer det: «for å styrke samarbeidet og tillitsforholdet bør slike redegjørelser gis». Der har vi fått endret dette *bør* til et absolutt bestemt *skal*, og det skal nå stå i tredje avsnitt istedenfor *bør*. Dermed er det klart at for å styrke samarbeidet skal det gis slike redegjørelser, så ofte at produksjonsutvalget mest mulig holdes orientert om utviklingen på disse områder.

I tidligere avtale sto det også: «En slik redegjørelse skal gis minst én gang om året». Altså denne minstebestemmelsen for å bruke det uttrykket om én gang om året, er etter vår oppfatning for dårlig. Det skal ikke gis bare én gang om året. *Det skal gis så ofte det er nødvendig*. Det kan produksjonsutvalget kreve. Derfor er vi blitt enig om å ta ut den siste setningen, nemlig: «En slik redegjørelse skal gis minst én gang om året.» Når det her står *skal* er derved bedriften forpliktet til å gi disse så ofte det er nødvendig.

Så har vi ingen endringer bortsett fra § 11. Det gjelder spørsmålet om protokoller og rapporter. Der har vi for det første tatt inn det som ble tatt inn i forbindelse med revisjonen av § 9 i Hovedavtalen i fjor, nemlig at så ofte produksjonsutvalget finner det nødvendig å holde informasjonsmøter for de ansatte ved bedriften osv. Videre er det inntatt en ny bestemmelse for så vidt det gjelder *landsrådet* og rapportvirksomhet, således at forpliktelsen blir pålagt bedriftsledelsen.

Der hvor det hele er stoppet opp, er i § 5. Den har bestått så å si uforandret, bortsett fra en oppmyking av dette med innkallelsen til valgmøtene, som vi fikk i 1954. I § 5 er det innført en såkalt nøytralitet som vi mener er gått altfor langt. § 5 forutsetter at alle ved en bedrift skal både være valgbare og ha stemmerett. I 1954 foreslo LO's forhandlere at i denne paragraf skulle tas inn en utdyping av selve valgbarheten, idet vi sa at tillitsmenn i denne avtales forstand, det er tillitsmenn i Hovedavtalens forstand. Dermed ville avtalen i dette tilfelle omfatte medlemmer av LO og ingen annen. Men vi kom ikke fram, og vi måtte altså i 1954, hvis vi ikke ville ha satt hele avtalen ut av spill, fortsatt akseptere den. Denne gangen mente vi ved å forsøke iallfall å få inn en ny bestemmelse å bøte på dette, idet vi foreslo at valg av arbeidernes og funksjonærenes representanter innenfor de respektive grupper skulle foregå blant den eller de organisasjoner som har avtale med bedriften. Dermed hadde vi i og for seg også akseptert andre organisasjoner, men det skal være medlemmer av en organisasjon som har tariff med bedriften, for i det hele å være valgbar og ha stemmerett.

Det er dette som har forårsaket uenigheten og hvor det ikke har vært mulig overhodet å komme fram. Norsk Arbeidsgiverforening holder her på den nøytraliteten som § 5 har stadfestet, mens vi på vår side mener at nå må det være tid til å få en endring på dette område. Det er vel noe ulogisk at LO inngår en avtale med NAF som omfatter også de som ikke er organiserte eller medlemmer av andre organisasjoner.

Produksjonsutvalgsavtalen i Sverige omfatter bare medlemmer av LO og TCO, som LO i dette tilfelle har overenskomst med. I dette tilfelle omfatter den alt. Det har som sagt vært umulig å komme fram. Vi har forsøkt på alle mulige løsninger i forhandlingsutvalget og foreslo som en siste utvei til Arbeidsgiverforeningen i et brev av 6. desember, at hvor det oppstår situasjoner ved valgene til produksjonsutvalgene og hvor grupper av LO ikke blir representert fordi de er nedstemt av andre, skal dog denne gruppe gis et tilleggsmandat til de som allerede er valgt. Når vi foreslo LO dette, var det fordi vi hadde et tilfelle. Riktignok bare ett, men det kan komme flere, hvor en merkantil gruppe tilsluttet Handel og Kontor ble satt utenfor produksjonsutvalget, fordi de andre rottet seg sammen. Og det kan vi etter vår oppfatning ikke akseptere. Sekretariatet på sin side, da det behandlet saken, aksepterte forhandlingsutvalgets forslag og ville ha godtatt avtalen i den form hvis NAF hadde akseptert det. Den ble behandlet i Arbeidsgiverforeningen, i utvalget der på torsdag, hvor vi fikk meddelelse om at de ikke

kunne akseptere den. Dog var de selvfølgelig villig til i dette tilfelle å se nærmere på saken. Det er derfor vi nå har foreslått at sekretariatet skal få fullmakt til å slutføre forhandlingene, og eventuelt ta stilling til om avtalen skal godkjennes eller om man skal forkaste hele overenskomsten, det vil si at man ikke skal fortsette overenskomst om produksjonsutvalg. Til det siste vil jeg nå si at det får vi se på når vi kommer så langt, hva resultatet vil bli. Sekretariatet ser ingen grunn til at vi her skal diskutere saken i detaljer, hvis Representantskapet nå aksepterer forslaget om å gi sekretariatet fullmakt til å slutføre disse forhandlinger.

Fra sekretariatet forelå følgende innstilling:

Sekretariatet gis fullmakt til å slutføre forhandlingene om revisjon av Overenskomst om produksjonsutvalg, samt til å godkjenne eller forkaste overenskomsten.

Votering:

Sekretariatets forslag ble enstemmig vedtatt.

Pkt. 3:

Ansettelse av revisjonssjef.

Fra sekretariatet forelå følgende innstilling:

Revisjonssjef Torjus Graver fylte 65 år den 9. oktober d. å. og går av med pensjon fra 31. desember 1958.

I henhold til vedtak i sekretariatet ble stillingen avertert ledig med søknadsfrist 15. oktober 1958.

Ved fristens utløp hadde det meldt seg 13 søkere til stillingen.

Landsorganisasjonens revisjonsutvalg har behandlet de innkomne søknader og har foreslått følgende 3: Revisor Ingemund Haugen, Oslo, revisor Erling Eriksen, Rjukan, og revisor Karl Stanley Tomter, Oslo.

Sekretariatet har i møte 17. november d. å. behandlet saken og vil innstille på følgende:

Som nr. 1: Ingemund Haugen, Oslo — født 19. august 1912.

Som nr. 2: Karl Stanley Tomter, Oslo — født 2. august 1909.

Som nr. 3: Erling Eriksen, Rjukan — født 13. desember 1918.

Votering:

Sekretariatets innstilling ble vedtatt mot 1 stemme.

Pkt. 4:

Ansettelse av sekretærer ved distriktskontoret i Trondheim.

Fra sekretariatet forelå følgende innstilling:

I henhold til tidligere vedtak om opprettelse av LO's distriktskontorer, vedtok sekretariatet i januar 1958 følgende:

«Omleggingen til lokale faglige samorganisasjoner i Hedmark, Møre og Romsdal, Oppland, Telemark, Trøndelag og Vestfold påbegynnes i 1958 og søkes tilendebrakt innen utgangen av året.»

Omieggingen av lokal faglig samorganisasjon i Trøndelag er nå ferdig. Formannen i Trøndelag faglige Samorganisasjon, Arne Forseth, har fylt 65 år og går over på pensjon fra 1. januar 1959.

Når det gjelder Distriktskontoret i Trøndelag, ble stillingene som sekretærer avertert ledig med søknadsfrist 15. november. Det er i alt innkommet 22 søknader. En komité oppnevnt av sekretariatet, bestående av Thorleif Andresen, Erling Frogner og Klaus Kjelsrud, har gjennomgått samtlige søknader, og har foreslått for sekretariatet at følgende ansettes:

1. Arthur Granlund,
2. Birger Breivik.

Sekretariatet har i møtet den 1. desember godkjent komitéens forslag, og innbyr Representantskapet til å gjøre slikt vedtak:

«Som sekretærer ved LO's distriktskontor i Trøndelag ansettes Arthur Granlund og Birger Breivik. Arthur Granlund er leder for kontoret inntil han faller fra aldersgrensen i januar 1960, fra hvilken tid Birger Breivik rykker opp som leder for kontoret. Ansettelsene skjer fra 1. januar 1959, da Distriktskontoret blir etablert.»

Votering:

Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Pkt. 5: Suppleringsvalg til sekretariatet

Fra sekretariatet forelå følgende innstilling:

Under henvisning til representantskapsmøtets dagsorden pkt. 4, foreslår sekretariatet følgende:

Etter Ingvald Haugen, som døde 20. juni 1958, og Josef Larsson, som har gått av som formann i forbundet, rykker Kaare Pehrson og Klaus Kjelsrud opp som faste medlemmer av sekretariatet.

Som henholdsvis første og annen varamann rykker da Olav Bruvik og Kjønik Kjøniksen opp. Som tredje varamann velges Tor Aspengren, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, og som fjerde varamann Gunvald Hauge, Norsk Sjømannsforbund.

Istedenfor Andreas Torp, som var syvende varamann, men som har gått av som formann i forbundet, velges Bjarne Klafstad som niende varamann, idet Eivind Strømmen og Ingvald Hansen rykker opp som henholdsvis syvende og åttende varamann.

Endringene gjøres gjeldende fra 1. januar 1959.

Bendik Øyan opptok forslag om at Gunvald Hauge gikk inn som representant etter Ingvald Haugen.

I diskusjonen deltok for øvrig Konrad Nordahl, Karl Oshaug, Fritz W. Hannestad og Emil Torkildsen. Sekretariatets innstilling ble vedtatt. Bendik Øyans forslag fikk 9 stemmer.

Pkt. 6: Lønnssystemer i industrien — rammeavtale om arbeidsvurdering.

Sekretariatet la fram følgende innstilling:

Lønnssystemer i industrien. Rammeavtale om arbeidsvurdering.

Den framlagte innstilling godkjennes. Sekretariatet gis fullmakt til å slutføre forhandlingene med Norsk Arbeidsgiverforening om en rammeavtale som bygger på hovedprinsippene i denne innstilling. Godkjenning av avtalen foretas av sekretariatet og de forbund som er direkte interessert.

P. Mentsen: — For 2 år siden ble denne saken drøftet generelt i LO's sekretariat. Etter innstilling fra administrasjonen gjorde sekretariatet den 27. november sådant vedtak:

«AFL oppnevner et spesielt utvalg med det mandat å undersøke om de nåværende lønssystemer er i pakt med utviklingen, herunder eventuell innføring av nye systemer bygd på arbeidsvurderingsprinsippet.»

I samsvar med dette vedtak oppnevnte sekretariatet i møte den 3. januar 1957 et utvalg til å utrede saken nærmere. Forutsetningen var så at den utredning som utvalget kom til skulle forelegges LO's representantskap til avgjørelse. Utredningen ble avgitt den 27. mai i år. Den 16. juni ble den behandlet i sekretariatet, som besluttet å sende den til de interesserte forbund til uttalelse. Det kom inn uttalelser fra 20 forbund, og disse uttalelser har så senere vært gjennomgått av utvalget som har foretatt en tilpassing i innstillingen av de merknader som er kommet inn.

Det første utvalget tok fatt på var å foreta en nærmere undersøkelse av om hvorvidt de nåværende lønssystemer som praktiseres er i pakt med den tekniske og økonomiske utvikling som har funnet sted.

Uansett hva som er sagt av godt og ondt om de nåværende lønssystemer, er utvalget kommet til at de tross alt ikke er så verst. På noen områder er vel kanskje lønnsordningen stivnet til, de er ikke smidige nok. Men alle ting tatt i betraktning tror jeg at vi på dette område ligger like langt framme som alle andre industrinasjoner eller industrisamfunn som vi kan sammenlikne oss med. Hvis vi ser på industrien i vårt land som helhet, kan en konstatere at omtrent halvparten av alt arbeid utføres på tidlønn og den annen halvpart på akkord. Vi har 2 hovedsystemer. Det er normallønnssystem og minstelønnssystem. Innenfor begge disse praktiseres i en rekke yrker og bransjer i nokså stor utstrekning akkord. Det er således innen begge systemer en ganske stor bevegelsesfrihet.

Det kan være verd å nevne at Norsk Arbeidsgiverforening også har satt ned et liknende utvalg som ser på lønssystemer. Ved brev av 6. februar 1957 fikk Landsorganisasjonen fra Norsk Arbeidsgiverforening innbydelse til å være med på drøftinger om innføring og bruk av arbeidsvurdering. Sekretariatet mottok denne innbydelse og ga vårt utvalg i oppdrag å foreta slike drøftinger og forhandlinger. Vi har hatt flere møter med Norsk Arbeidsgiverforenings utvalg, og en har her drøftet et forslag til rammeavtale mellom partene som bygger på hovedprinsippene i det vi har pekt på i den innstilling som nå legges fram.

Som jeg nevnte innledningsvis, var vår første oppgave å undersøke hvordan forholdene med lønssystemer er i dag og så komme med mulige tilrådinger om nye. Jeg skal ikke komme inn på innstillingen i detalj, men bare peke på noen enkelte avsnitt og på hovedkonklusjonen.

I vurderingen av de nåværende systemer peker vi bl. a. på at akkorden ikke alltid belønner alle sider ved en arbeiders innsats. Akkorden tar kanskje først og fremst sikte på å belønne den rent fysiske innsats. I de tilfelle hvor arbeidsmetodene er fastlagt i detalj, og det blir etter hvert mer alminnelig, er det således ikke stort spillerom for den enkeltes ferdigheter. Det er tempo, tyngden av arbeidet osv. som vurderes ved fastsettelse av akkord. Mental innsats kan ikke i samme grad måles og kommer derfor sjelden fram i et akkordsystem. Vi trekker derfor fram i den alminnelige kritikk følgende når det gjelder hva akkordsystemet kan føre til. Jeg vil nevne noen få:

Mer tvister og dermed dårligere samarbeid på bedriftene.

At viktigere funksjonærer og ofte de dyktigste arbeidere trekkes bort fra produksjonen for å delta i forhandlingsmøter.

Bremsing av den produksjonstekniske utvikling.

Øking av lønnsadministrasjonens arbeid.

Teknisk utdannet arbeidskraft trekkes over på områder hvor deres innsats kan bety mindre for produksjonsøkningen.

Skjevheten i fortjeneste.

I tillegg hertil kommer at det er mennesket som en del av produksjonsutstyret og ikke de menneskelige egenskaper som sterkest belønnes.

Videre kan jeg peke på at det etter hvert blir av den største betydning at produksjonsutstyret utnyttes så langt råd er, dvs. at dødtiden reduseres til et minimum. En skal ikke glemme at det er kapitalutgiftene og ikke arbeidslønningene som etter hvert blir de dominerende produksjonskostnader.

Men hva betyr så høy utnytting av produksjonsutstyret? Det betyr bl. a. at skiftarbeid, som man delvis innenfor arbeidernes rekke møter motstand mot, må utvides. Det betyr at alt utstyr og alle maskiner må håndteres riktig, slik at feil og brekkasjer hindres. Dette fører igjen til at en først og fremst må legge vekt på å bygge ut lønssystemene slik at de premierer opplæring i enhver form. Lønssystemene må i større grad belønne faglig og mental ytelse. Det kan også være verd å understreke at ansvarsfølelsen må styrkes på grunn av det kostbare utstyret som skal håndteres. De lønssystemer som skal anvendes må derfor ta sikte på lettere å skape

høyere og effektiv produksjon og så billig produksjon som mulig. Det er på denne måte vi best kan bedre levestandarden.

La oss så komme litt nærmere inn på arbeidsvurdering. For å si det kort, så er dette i grunnen en systematisk måte å foreta det en i dag gjør med et skipperskjønn. Det er lønnen for de enkelte jobber som skal fastlegges. Vurdering av de enkelte jobber forutsettes å foregå på den enkelte bedrift.

I innstillingen peker vi på at et viktig spørsmål blir etter hvert hva som skal forgå sentralt og hva som skal foregå lokalt ved forhandlinger om lønninger. Det synes å være helt naturlig at det sentralt under tarifforhandlingene må treffes avtale om vurderings-systemet og lønnsgrupperingene. Det stiller partene nokså fritt til innenfor overenskomstens ramme å bestemme lønssatsene på bedriften slik som det passer best for vedkommende produksjon. Valg av system er også nokså vanskelig. Det er helt klart for de fleste at et eller annet utenlandsk system ikke alltid vil passe for oss. Betaling for jobber innbyrdes er også noe som er sterkt influert av tradisjon. Det er derfor heller ikke gitt at samme plan passer for alle bransjer.

Hvilke faktorer skal en plan bygge på, og hvilke faktorer skal bli bestemmende for lønnsfastsettingen? Jeg vil peke på følgende hovedgrupper: dyktighet, anstrengelse, ansvar og arbeidsforhold. Jeg peker på at de fleste systemer har en finere oppdeling, og det kan ha sin betydning å definere faktorene tydelig, men jeg skal ikke gå i detalj her.

La meg i denne sammenheng peke på at når det gjelder selve begrepet arbeidsvurdering, hersker det stor uklarhet. Den motstand som ennå er til stede mot å gå over til nytt lønssystem bygd på arbeidsvurdering, henger igjen sammen med denne uklarhet om hva selve begrepet betyr. Derfor vil jeg slå fast at arbeidsvurdering bygger på at det er jobben og ikke personen som skal vurderes.

Som jeg har nevnt, er det opptatt forhandlinger med Norsk Arbeidsgiverforening om å forsøke å komme fram til en rammeavtale om arbeidsvurdering. De drøftinger som hittil har vært ført har bygd på de prinsipper som er pekt på i hovedkonklusjonen, side 15 og 16. Jeg skal ikke referere denne konklusjon. Denne har dere alle foran dere, men peke på at det heter i pkt. A:

«Det opprettes en rammeavtale om arbeidsvurdering mellom hovedorganisasjonene. Her fastlegges framgangsmåten i selve vurderingsarbeidet», osv.

Det slås fast i konklusjonen at personvurdering ikke må innføres i forbindelse med arbeidsvurdering uten etter spesiell avtale som godkjennes av vedkommende forbund som tariffpart. Dette

tror jeg er meget viktig fordi det ikke skal oppstå noen sammenblanding av begrepene arbeidsvurdering og personvurdering.

Jeg finner ingen grunn til å gå nærmere i detalj, men vil til slutt gjerne si at selv om en blir enig om etter hvert å gå over til nye lønnsordninger som bygger på arbeidsvurderingsprinsippet, så innebærer ikke det i seg selv noen garanti for at fortjenesten for lønnstakerne blir større. Det vil neppe hjelpe næringsmiddelarbeiderne eller arbeidere i andre dårlig lønnsomme industrier til et fortjenestenivå i likhet med hva som er i de virkelig lønnsomme industrier og bransjer. Lønnssystemer i seg selv fører neppe til større fortjeneste eller til noen utjamning mellom lønnstakerne i de forskjellige industrier. Derimot vil det føre til en riktigere og kanskje fornuftigere lønnsordning innenfor den enkelte bedrift eller industri. Vi mener jo alle sammen at det skal være en rimelig differensiering i lønningene i forhold til de jobber som utføres. Og når så er, mener jeg vi så snart råd er må ta i bruk det hjelpemiddel som arbeidsvurdering faktisk er.

Før jeg slutter vil jeg gjerne takke mine medarbeidere i utvalget for den interesse de har vist og den saklighet som har vært til stede i alle drøftinger og diskusjoner. En spesiell takk til de som har vært med meg i arbeidsutvalget, Anker Nordtvedt, Reidar Danielsen og Egil Ahlsen.

Så absolutt til slutt tar jeg opp sekretariatets enstemmige innstilling som lyder slik:

«Lønnssystemer i industrien. Rammeavtale om arbeidsvurdering.

Den framlagte innstilling godkjennes. Sekretariatet gis fullmakt til å slutføre forhandlingene med Norsk Arbeidsgiverforening om en rammeavtale som bygger på hovedprinsippene i denne innstilling. Godkjenning av avtalen foretas av sekretariatet og de forbund som er direkte interessert.»

Fritz W. Hannestad: — Uten å insinuere til utvalget og den takken som Mentsen brakte til utvalget, så står det følgende på side 4 i første avsnitt: «Utvalget har hatt flere møter.» (Stormende munterhet.)

Konrad Nordahl:

Pkt. 1: Den faglige og økonomiske situasjon.

Sekretariatet la fram følgende innstilling:

Representantskapet vil peke på at prisutviklingen i 1958 har vært ugunstig for våre medlemmer, særlig for de lavt lønte. I denne sammenheng vil Representantskapet beklage Arbeidsgiverforeningens negative holdning under forhandlingene og meglingen om kompensasjonskravet. Denne holdning var etter Landsorganisasjonens oppfatning i strid med forutsetningene for fellesoppgjøret av 3. mars d. å. Representantskapet må også beklage at Riks-

lønnsmemnda i sin kjennelse av 1. september d. å. brøt med den vanlige praksis ved indeksoppgjør. Ved den form tillegget fikk er de lavest lønte kommet i en enda mer ugunstig stilling enn før.

Den fortsatte prisstigning aktualiserer spørsmålet om en ny indeksregulering i løpet av vinteren eller våren. Representantskapet vil presisere at de fagorganiserte lønnstakere foretrekker et mest mulig stabilt prisnivå. Men stilt overfor en prisstigning som fagorganisasjonen ikke har noe herredømme over, kan vi ikke gi avkall på vår rett etter tariffavtalen til å kreve lønnskompensasjon.

Vi forstår at det fra statsmyndighetenes side overveies tiltak for å avverge prisstigning som fører til ny indeksregulering og nye forhandlinger om jordbruksprisene. Vi er fullt klar over betydningen av dette, men Representantskapet kan ikke gi sin tilslutning til tiltak som medfører ytterligere skjevheter i inntektsfordelingen til skade for lønnstakerne.

Representantskapet vil peke på at det nå i første rekke må være de næringsdrivendes og deres organisasjoners oppgave å skape større stabilitet i prisnivået. Dette må også gjelde jordbruksvarer, hvor det ikke er fastsatt maksimalpriser.

Et av problemene i prispolitikken knytter seg til den store utbredelse av private pris- og konkurranseregulerende avtaler. Disse fører ofte til at avsetningsvansker slår ut i lavere produksjon og sysselsetting i stedet for lavere priser, slik at hele prissystemet er blitt mye stivere enn tidligere. Dette medfører at stigende produktivitet og lavere råvarepriser sjelden slår ut i prisreduksjoner. Større prisstabilitet kan derfor bare oppnåes ved at myndighetene griper sterkere inn mot denne praksis.

Einar Strand: — Jeg har ikke noe imot forslaget som er framsett. Jeg vil bare bemerke at når jeg framsatte mitt forslag, var det for å peke på ett av problemene som reiser seg i fagforeningene, når vi er ute og snakker om de vanskelige økonomiske problemene. Medlemmene reiser straks dette spørsmål: Har dere noen gang spurt de som styrer med militærvesenet om samme problemer som stilles lønnstakerne? Nemlig at de skal resignere og samtidig gjøre akkurat det samme som før? Spørsmålet er om en ikke kunne si til militærvesenet at nå får dere 200 millioner kroner mindre, men dere skal gjøre akkurat det samme som før? Det står her i forslaget: «Vi forstår at det fra statsmyndighetenes side overveies tiltak for å avverge prisstigning som fører til ny indeksregulering og nye forhandlinger om jordbruksprisene.» Men så står det videre: «Vi er fullt klar over betydningen av dette, men Representantskapet kan ikke gi sin tilslutning til tiltak som medfører ytterligere skjevheter i inntektsfordelingen til skade for lønnstakerne.» Slik jeg oppfattet diskusjonen forsto jeg at en skulle være mer aktiv i sin form. Slik at statsmyndighetene faktisk fikk oppfatningen av at Representantskapet hadde et ønske. At en ved alle midler skulle hindre prisstigning. Jeg kunne tenke meg at siste setning kunne lyde at vi er fullt klar over betydningen av dette, men at Representantskapet bare kan gi sin tilslutning til tiltak som virkelig forhindrer yter-

ligere skjevheter. Videre står det at det også må «gjelde jordbruksvarer, hvor det ikke er fastsatt maksimalpriser». Jeg er kommet til det, herr formann, at det å nevne spesielle varer og i særdeleshet har det vært nevnt opp gjennom tidene næringsmidler og matvarer og jordbruksvarer osv. Vi setter dem i søkelyset, mens andre glir så lett ut av bildet, fordi de ikke blir nevnt i det hele tatt. Det kan være spikerpakker, murstein eller trikkebilletter, men det nevnes intet om disse sakene. Men det er jordbruksvarer og det er matvarer. Jeg vil anta at det måtte være bedre ikke å bruke så meget disse tingene, for det slår tilbake før eller senere likevel. I stedet for der hvor det står «jordbruksvarer» kunne sette — dette må også gjelde alle slags varer.

Aug. Crowe: — Sekretariatets innstilling forekommer meg å være noe blek. Den peker ikke på det som de fagorganiserte i alle de resolusjoner, som er avfattet etter Lønnsnemndas kjennelse. Jeg mener det er en god sikringsmargin i det siste avsnitt ved å nytte prisloven til å bringe avanser og fortjenester i omsetningen nedover. Vi sitter iallfall med det inntrykk at Prisloven har ikke vært benyttet i den grad den burde og skulle. Jeg opprettholder mitt forslag.

Ingvald Hansen: — Jeg kan ikke legge skjul på at jeg på sett og vis forstår at sekretariatet trengte en halv time ekstra i dag for å finne fram til en så beskjedne uttalelse som dette her. Den gir ikke noe klart uttrykk for den diskusjon som ble ført i går. På den annen side forstår jeg sekretariatet når det som et dokument som skal offentliggjøres, må finne en viss form som kan dekke nettopp det som statsministeren var inne på i sitt siste innlegg at man ikke i forveien måtte vedta noe som binder partene i de videre diskusjonene. Jeg respekterer det, på den annen side så er jeg enig med Strand at en del av disse tingene kunne ha vært annerledes. Jeg vil imidlertid spørre eller gi uttrykk for at man på sett og vis kunne godta sekretariatets innstilling under den absolutte forutsetning av at et felles forbundsstyremøte ble seg forelagt resultatene av de forhandlingene, som på grunnlag av 4-mannsutvalgets innstilling skal finne sted.

Konrad Nordahl: — Jeg vil svare Strand at når vi har tatt med dette om jordbruksvarer, så er det for de jordbruksvarene som ikke er maksimalpriset. Det er jo en rekke jordbruksvarer som det er maksimalpriser på, men en del er det ikke, og de er gjensidig for en rekke svingninger, uten at det har skjedd noen endringer i produksjonsomkostningene. Vær oppmerksom på det. Det er produsert om høsten, da er varene dyre, så faller de og så stiger de samme varene om våren. De har riktignok lagring på varene. Men så stiger de oppover i høye priser når vi kommer ut på som-

meren, før ny høst kommer inn. Vil vi ha stabilisering så må også disse gruppene inkluderes i denne stabilisering. Derfor har vi nevnt dem særskilt, for de betyr meget for indeksen. Nettopp de store svingninger som det er på en del landbruksvarer.

Derfor synes vi ikke det er noen grunn til å endre noe på det punkt. Det er klart at når det da gjelder resolusjonen i sin alminnelighet, så kan man si at det er ikke noen knyttneve. Vi diskuterte jo en rekke ting her i går, muligheter eller ting som kunne settes i verk. Men ikke om noen av de tingene var det samstemmighet i Representantskapet. Vi kunne naturligvis ta votering om de enkelte tingene, og et flertall der og et mindretall der, men det fant vi ikke var riktig, og at vi derfor uten å gi avkall på noen av de midler som var nevnt i Representantskapet i går, så har vi formet resolusjonen slik vi har gjort. Så får de som arbeider videre med saken framheve Representantskapets synsmåter etter hvordan utviklingen går. Det var mange synspunkter, men vi kan si at det krySTALLISerte seg ut i tre, nemlig ett synspunkt som gikk ut på at man skulle gjøre lite eller ingenting, og jeg skulle anta at talsmannen for dette synspunkt var finansministeren. Og så var andre synspunkt dette med at man skulle øke subsidiene igjen, og det tredje synspunkt var at man skulle ta vekk omsetningsavgiften på en del matvarer. Men om ingenting av dette var det enighet, og om vi fikk en votering i dag så var det heller ikke enighet, og derfor har vi funnet at selv om jeg har mitt standpunkt, finansministeren sitt og statsministeren sitt, så fant vi at vi ikke skulle nevne disse i selve resolusjonen. Det var sagt at vi brukte en halv time lenger, idet vi startet kl. 9.00 og vi produserte denne resolusjon til kl. 10.00. Jeg synes ikke det var så dårlig arbeid likevel. Det er ikke så lett når det sitter 15 mann som skal være redaksjonskomité.

Thorvald Karlsen: — Jeg foreslår at man setter ordet «full» foran lønnskompensasjon. Samtidig mener jeg man i siste avsnitt skulle ta ut den begrunnelsen hvorfor man er imot disse pris- og konkurranseregulerende avtaler. Jeg er ikke så sikker på om den begrunnelsen der, bare kan være egnet til at dette vedtak kan angripes. I siste avsnitt ville jeg at det bare skulle hete kort og godt: Ett av problemene i prispolitikken knytter seg til den store utbredelse av private pris- og konkurranseregulerende avtaler. Myndighetene må gripe sterkere inn mot denne praksis.

Konrad Nordahl: — Det har vi diskutert, og det kan vi ikke akseptere. Vi mener det er bedre å være forsiktig og si litt for lite enn å si for meget, så vi må ta noe igjen. Når det gjelder et felles forbundsstyremøte, er jeg villig til et slikt møte, men det er ingen besluttende myndighet.

Votering:

Sekretariatets forslag ble enstemmig vedtatt.

Det ble vedtatt å sende Strand's og Crowo's forslag til sekretariatet.

Josef Larsson takkes og hylles.

Konrad Nordahl: — Før vi går fra hverandre så har vi et av sekretariatets medlemmer som vi skal ta avskjed med. Josef Larsson har vært med så lenge i denne perioden at vi også vil møte ham på kongressen. Men som sekretariatsmedlem og som aktivt medlem av Representantskapet er det siste gang vi har Larsson med oss her i dag. Jeg vil takke ham for hans store arbeid i organisasjonen. Jeg har hatt den glede, ja også bryderi, å samarbeide med Larsson snart i 30 år. Vi har sittet sammen i forbundsstyret i Jern og Metall, og vi har sittet sammen i sekretariatet og ellers på mange, mange andre steder.

Formannen rettet videre en del mer personlige takkens ord til Larsson, for hans aktivitet og for hans store innsats i norsk fagbevegelse.

Formannen ønsket videre de 2 nye sekretariatsmedlemmer velkommen, nemlig den nyvalte formann i Jern og Metall og den nyvalte formann i Styrmannsforbundet. Begge er gamle, kjente organisasjonsfolk, som vi har samarbeidet med gjennom mange år.

Josef Larsson ble hilst med sterkt bifall og fikk derpå ordet og takket for et godt og interessant samarbeid gjennom Representantskapet.

Protokollen for dagens møte ble referert ved sekretær Thorleif Andresen og enstemmig vedtatt uten merknader.

Alf Andersen: — Alle representanter for samorganisasjonene og distriktskontorene møter i sekretariatsalen kl. 14.30.

Konrad Nordahl: — Da er det bare avslutningen igjen, og jeg skal få lov til å takke for den hyggelige tiden vi har vært sammen her. Spesielt diskusjonen i går var veldig interessant, og jeg tror det var til stor nytte for oss som skal arbeide videre med saken at vi fikk den diskusjonen. Vi har foretatt et meget viktig valg, nemlig revisjonssjef. Vi har ikke den nye revisjonssjef til stede her i dag, men vi ønsker ham alt godt i de år som kommer. Den gamle revisor skal vi ta avskjed med på representantskapsmøtet i mai, hvor regnskapene for 1958 skal forelegges til behandling, og de skal være undertegnet av den gamle revisjonssjefen. Jeg ønsker alle en god hjemreise, en god jul og et godt nyttår og erklærer Representantskapets møte for avsluttet.

Klokken var 13.00.

